
3 1761 07477200 5

HET TRACTAAT VAN CONSTANTINOPEL
van 29 October 1888.

PROEFSCHRIFT

DOOR

S. A. SUTER.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1890.

HET TRACTAAT VAN CONSTANTINOPEL
VAN 29 OCTOBER 1888.

HET TRACTAAT VAN CONSTANTINOPEL
van 29 October 1888.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE STAATSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. C. K. HOFFMANN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Vrijdag 19 December 1890, des namiddags te 1 uren,

DOOR

SALOMON ANTON SUTER,

GEBOREN TE WYL (ZWITSERLAND).

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1890.

AAN MIJNE OUDERS.

INLEIDING.

Den 29sten October 1888 werd te Constantinopel een verdrag gesloten tusschen Duitschland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Nederland, Spanje en Turkije. Van dit verdrag getuigt Mr. T. M. C. Asser [1]), die zelf als gedelegeerde der Nederlandsche Regeering ter conferentie van Parijs in 1885 aan de voorbereiding daarvan heeft deelgenomen, dat het zonder twijfel tot de gewichtigste internationale overeenkomsten van de 19de eeuw zal gerekend worden, zoowel uit een theoretisch volkenrechtelijk oogpunt als ten aanzien van zijne praktische gevolgen.

Toch zijn er in deze eeuw verscheidene groote internationale verdragen gesloten, die, zoowel volkenrechtelijk als praktisch, eene veel grootere beteekenis schijnen te hebben en die veel grootere belangen raken dan het zooeven genoemde. Het tractaat van 1888 immers heeft

---

[1]) Revue de droit international et de législation comparée, T. XX p. 529.

niet, zooals de Weener tractaten van 1815 b.v., ingrijpende veranderingen gebracht in de politieke landkaart van Europa en een nieuw stelsel van politiek evenwicht willen vestigen; het heeft niet, gelijk het Berlijnsche tractaat van 1878 semi-souvereine staten tot souvereine, en provinciën van een verbrokkelend rijk tot semi-souvereine staten gemaakt; evenmin heeft het, zooals het tractaat van Berlijn van 26 Februari 1885 deed, aan een geheel nieuwen staat — den Congostaat — het aanzijn geschonken en tevens belangrijke regelen voor de occupatie van Afrikaansch grondgebied vastgesteld, of zooals het Parijsche tractaat van 1856, allergewichtigste regelen betreffende het oorlogsrecht ter zee en de rechten der neutralen, door bijna alle Europeesche mogendheden als positief volkenrecht doen erkennen.

Waarin bestaat dan die groote beteekenis van het tractaat van Constantinopel voor de theorie van het volkenrecht en voor de belangen van de Europeesche volken, in 't bizonder ook van Nederland?

Op deze en verwante vragen een beknopt antwoord te geven, is het eenvoudig doel van dit proefschrift. Immers over de wording van het Kanaal van Suez en de tallooze moeilijkheden welke aan de uitvoering van het grootsche plan in den weg stonden, behoeft na de voortreffelijke wijze waarop Dr. R. de Marees van Swin-

DEREN dit onderwerp in 1886 in zijn proefschrift [1]) behandelde, weinig of niets meer gezegd te worden. Ik kan dus volstaan met in enkele woorden daaraan te herinneren, om daarna meer uitvoerig stil te staan:

1°. bij de geschiedenis en den inhoud van de gesloten conventie; en

2°. bij de vraag òf en in hoeverre het door de conventie beoogde doel nu ook werkelijk is bereikt.

De geschiedenis van de doorgraving der landengte van Suez mag als bekend verondersteld worden. Het is aan het initiatief, aan de onvermoeide geestkracht en het organiseerend talent van FERDINAND DE LESSEPS te danken dat dit reuzenwerk tot stand kwam. Met den steun van uitstekende ingenieurs en van kapitalisten uit alle landen van Europa, maar voornamelijk Fransche, gelukte het hem de menigvuldige technische, financieele en politieke moeilijkheden te overwinnen, welke aan die groote onderneming in den weg stonden. Dat ook de politieke moeilijkheden van zeer ernstigen aard waren, blijkt ten duidelijkste uit de verklaring door de Engelsche Regeering den 7den Juli 1857 in het Lagerhuis afgelegd [2]). Lord PALMERSTON kwam er toen open voor uit, dat Harer Majesteit's Regeering sedert 15 jaren al haren invloed

---

[1]) R. DE MAREES VAN SWINDEREN. Het Suez-kanaal. — Groningen 1886.

[2]) Percement de l'Isthme de Suez. Exposé et documents publiés par Ferd. de Lesseps IVe Série. Lord Palmerston et la presse européenne.

zoowel te Constantinopel als te Alexandrië aangewend had om de uitvoering van de Suezkanaal-onderneming te beletten. Deze staatsman liet zich bij diezelfde gelegenheid door zijne hartstochtelijke vooringenomenheid zoo ver mede slepen, dat hij niet aarzelde te zeggen dat het kanaalplan uit een commercieel oogpunt gezien, tot de zoodanige behoorde welke slechts geschikt zijn om dupes te maken (»bubble schemes") en van tijd tot tijd aan lichtgeloovige kapitalisten zand in de oogen komen strooien. Hij verklaarde te weten dat het plan technisch onuitvoerbaar was, tenzij men daaraan zoo ontzaglijke sommen besteedde, dat de winsten nooit de kosten zouden kunnen dekken. Gezien uit een politiek oogpunt, was het plan volgens hem in den grond der zaak aan de belangen van Engeland vijandig, en in strijd met diens oude en vaste politiek ten aanzien van Turkije. Hij geloofde dat het plan in quaestie ten doel had Egypte geheel los te maken van Turkije, en dat het bovendien op de geheime gedachte berustte om den toegang tot de Indische bezittingen van Groot-Brittannië te vergemakkelijken. Te meenen dat de Engelsche kapitalisten er immer toe zouden besluiten om hun geld te steken in eene aan de Britsche belangen zoo vijandige onderneming, was wel wat al te veel vertrouwen stellen op hunne goedgeloovigheid.

Voegt men hier nog bij dat in dezelfde zitting van het Lagerhuis Lord PALMERSTON zijne oppositie ook nog

motiveerde door te zeggen dat het kanaalplan een mededinger was van den ontworpen spoorweg van Alexandrië naar Suez, welke door de Engelsche politiek werd gesteund en welke, eens voltooid, eenen korteren weg naar Indië zou tot stand brengen, dan heeft men zeker eene der merkwaardigste verzamelingen van zonderlinge en bekrompen argumenten bijeen, waarmede ooit een regeerend staatsman zijne meening omtrent een groot werk van algemeen belang heeft gemotiveerd.

Het is dan ook bijna ondenkbaar, dat een staatsman van de beteekenis van Lord Palmerston voor zijne hardnekkige en schijnbaar zoo kortzichtige oppositie, geen betere gronden zou gehad hebben dan die, welke hij bij de bovengenoemde gelegenheid te berde bracht. En inderdaad is hij in 1858 tegenover Lord Malmesbury met meer oprechtheid uitgekomen voor het eigenlijk doel van zijne oppositie. Aan dezen staatsman toch deelde hij als zijn oordeel mede, dat, wanneer het kanaal tot stand kwam, Engeland door zijnen handel en door zijne betrekkingen met de Oost, de mogendheid zou zijn welke het grootste belang bij het kanaal zou hebben, en daarom ook onweêrstaanbaar zou worden genoopt tot inmenging in de Egyptische zaken. Zulk eene inmenging nu moest liefst vermeden worden, omdat Engeland reeds genoeg om handen had en omdat zij tot eene breuk met Frankrijk zou kunnen aanleiding geven.

Hoe vreemd het nu ook klinke, dat bij den van interventies anders niet afkeerigen staatsman, de vrees voor het noodig worden eener Engelsche interventie in Egypte zoo zwaar zou gewogen hebben, dat het hem blind maakte voor de veel grootere voordeelen, welke het Suez-kanaal voor Engeland moest opleveren — en hoe dwaas het hardnekkig verzet moge geweest zijn tegen een werk, dat vroeger of later onvermijdelijk tot stand moest komen, — het valt niet te ontkennen, dat de latere gebeurtenissen Lord PALMERSTON op dit punt althans in het gelijk gesteld hebben. Na de voltooiing van het kanaal werd Engeland inderdaad tot telkens verdergaande inmenging in de Egyptische aangelegenheden genoodzaakt: dit bracht werkelijk eene verkoeling in de betrekkingen tot Frankrijk te weeg. Had Engeland toen nog, als ten tijde van Lord PALMERSTON, met het roemzuchtige, aanmatigende tweede keizerrijk te doen gehad, in plaats van met het verzwakte Frankrijk met zijne weifelende buitenlandsche politiek en telkens wisselende republikeinsche ministeries van den lateren tijd, dan had Frankrijk zich waarschijnlijk niet zoo licht uit zijne positie in Egypte laten verdringen.

Hoe dit ook zij, het kanaal van Suez was voor den handel van Europa eene levensbehoefte geworden; geen wonder dus dat het, trots alle oppositie, tot stand kwam, zoodra de techniek voldoende vorderingen had gemaakt

om die behoefte te kunnen bevredigen. In 1854 werd het eerste plan door DE LESSEPS aan den onderkoning van Egypte MOHAMMED-SAÏD voorgelegd; den 16den November 1869 werd het kanaal plechtig geopend. Het aantal schepen, welke hun weg namen door het kanaal, groeide van 486 in het jaar 1870 reeds dadelijk aan tot 1082 in 1871 en 1872, en overschreed in 1886 de 3000, met een tonnenmaat van 8.183.313. Ongeveer 75°/o van dien inhoud kwam aan Engelsche schepen toe.

Werd dus het Suez-kanaal reeds zeer spoedig de groote heirweg van Europa naar Azië en Australië, natuurlijk dat naarmate het gebruik van dien weg zich uitbreidde, naar die mate ook de behoefte zich sterker deed gevoelen om de onbelemmerde vaart door het kanaal voor altijd aan Europa te verzekeren. De politieke en internationale moeilijkheden welke het verloop der Oostersche Quaestie en de beroeringen in Egypte ten aanzien van het kanaal deden ontstaan, stelden duidelijk de wenschelijkheid in 't licht, om het onbelemmerd gebruik van dezen grooten verkeersweg in tijd van oorlog zoowel als in tijd van vrede door eene internationale overeenkomst te waarborgen. Prins METTERNICH, de bekende Oostenrijksche staatsman, had reeds in 1838, toen hij door MEHEMET-ALI werd geraadpleegd over een door Fransche ingenieurs voorgesteld plan tot doorgraving van de landengte van Suez, de uitvoering van het plan aanbevolen, maar tevens

den raad gegeven om door een Europeesch tractaat de onzijdigheid van het kanaal te waarborgen. Gedurende den bouw van het kanaal en in de eerste jaren na de opening bestond er intusschen geen uitzicht zulk een tractaat tot stand te brengen, zij het dan ook dat de Lesseps zelf van de noodzakelijkheid daarvan ten zeerste overtuigd was.

Welke was nu in dit tijdvak en dus vóór er nog eenige internationale overeenkomst bestond, het hoofdkarakter van het Kanaal van Suez naar de algemeene regelen van het Volkenrecht?

Die vraag werd telkens gedaan, maar ook telkens in zeer verschillenden zin beantwoord, en dit verschil van meening bij mannen van de wetenschap en van de praktijk, telkens aan het licht komende, was wel het beste bewijs hoe onzeker de rechtstoestand van het kanaal zijn moest.

Toen Engeland in den zomer van 1882 de taak op zich nam om de orde in Egypte te herstellen en de Engelsche troepen de monden van het Suez-kanaal feitelijk bezetten, protesteerde de Lesseps ten krachtigste en beweerde dat het kanaal reeds lang de voordeelen van de neutraliteit genoot. Deze bewering steunde op art. 14 en 15 van de khediviale concessieakte van 5 Januari 1856, in 1866 goedgekeurd door den Sultan, welke beide artikels aldus luiden:

Art. 14. Nous déclarons solennellement pour nous et nos successeurs, sous la réserve de la ratification de Sa Majesté Impériale le Sultan, le grand canal maritime de Suez à Péluse et les ports en dépendant, ouverts à toujours, comme passages neutres, à tout navire de commerce traversant d'une mer à l'autre, sans aucune distinction, exclusion ni préférence de personnes ou de nationalités, moyennant le payement des droits et l'exécution des règlements établis par la Compagnie Universelle concessionaire, pour l'usage du dit canal et dépendances.

Art. 15. En conséquence du principe posé dans l'article précédent, la Compagnie Universelle concessionaire ne pourra, dans aucun cas, accorder à aucun navire, compagnie ou particulier, aucuns avantages ou faveurs qui ne soient accordés à tous autres navires, compagnies ou particuliers, dans les mêmes conditions.

Het behoeft nauwelijks betoog dat de bewering van de Lesseps niet opging. Vooreerst zijn de bewoordingen van de concessie uiterst onbepaald, en blijkt daaruit niet eens dat de bedoeling van hem die haar verleende geweest is om het kanaal in den eigenlijken zin van het woord te neutraliseeren. In verband met het vervolg van art. 14 en het onmiddelijk daarop volgende artikel beteekent de uitdrukking »ouverts comme passages *neutres*" waarschijnlijk eenvoudig dat geen onderscheid zal gemaakt

worden tusschen schepen van verschillende nationaliteit. Maar in de tweede en voornaamste plaats: het lag natuurlijk niet in de macht van den Khedive of van de Porte om eenig gedeelte van het grondgebied van Egypte op eigen gezag te neutraliseeren. Dit betoogt ook de Heer T. E. HOLLAND, professor te Oxford, in een opstel verschenen in de Fortnightly Review van Juli 1883. De akte van concessie heeft zeer zeker niet het karakter van eene internationale overeenkomst. M. a. w. geene natie is verplicht eenig territoor als onder alle omstandigheden onzijdig te erkennen, wanneer zij zich daartoe niet uitdrukkelijk verbonden heeft. De LESSEPS wist trouwens zelf zeer goed dat het slechts een gelegenheids argument was dat hij aan Engeland voor de voeten wierp. Immers in de door hem uitgegeven documenten betreffende het kanaal vindt men een voorstel door hem lang vóór de voltooing van het kanaal gedaan en dat bestemd was om den tegenstand van de Porte, door Engeland gesteund, te breken. Dit voorstel luidt woordelijk aldus: »1°. On proclamerait la neutralité complète du canal, et le libre passage pour tout navire de commerce, quelle que soit sa nationalité, moyennant le paiement de droits qui seraient les mêmes pour tous.

Cette neutralité est déjà consacrée en principe dans l'acte de concession donné par le Vice-Roi d'Egypte, mais *cet acte de concession n'engageant que le Vice-Roi*

et la Compagnie, il serait nécessaire d'en faire l'objet d'un accord entre les puissances."

Men ziet dus dat DE LESSEPS hier de volkomen correcte meening voorstaat. Buitendien heeft hij in 1877 een formeel voorstel tot neutralisatie van het kanaal aan Lord DERBY, toen Staatssecretaris voor buitenlandsche zaken in het Britsch Ministerie, aangeboden. Of beter gezegd, wat DE LESSEPS aan Lord DERBY had voorgelegd, was niet zoozeer een plan tot neutralisatie van het kanaal als het ontwerp voor eene internationale overeenkomst, bestemd om de volledige vrijheid van het kanaal voor alle schepen, ook van oorlogvoerende mogendheden, te waarborgen, met verbod om troepen aan land te brengen enz. Lord DERBY weigerde dit voorstel tot een onderwerp van onderhandelingen te maken, maar dat hij niettemin overtuigd was dat aan het kanaal, ook zonder internationale overeenkomst, werkelijk eenigzins een neutraal karakter toekwam, bleek genoeg uit hetgeen hij schier te gelijker tijd aan de Russische Regeering, toen in oorlog met Turkije, te verstaan gaf, te weten dit, dat elke aanranding van het kanaal Engeland zou nopen om zijne neutrale houding in dien oorlog te laten varen.

De bewering van DE LESSEPS in 1882, dat het Suezkanaal reeds geneutraliseerd was, miste dus allen grond. In het reeds aangehaalde opstel, waarin professor HOL-

LAND o. a. deze ongegrondheid aantoont, verdedigt hij de meening dat het Suezkanaal uit een volkenrechtelijk oogpunt moet beschouwd worden als gelijkstaande met eene nauwe natuurlijke zeestraat, geheel binnen het territoor van éène mogendheid gelegen, en tot verbinding dienende van twee open zeeën. Aangezien nu naar het Volkenrecht het vrije gebruik van zulk eene zeestraat altijd voor alle volken moet openstaan, zoo zal dit beginsel ook voor het Suezkanaal moeten gelden. Intusschen erkende hij zelf dat het kanaal in meer dan één opzicht een eigenaardig karakter draagt, en wel vooral door deze drie omstandigheden:

1. dat de souvereiniteit over Egypte op eenigzins abnormale wijze tusschen den Khedive en de Porte verdeeld is;

2. dat de Westersche Mogendheden eene gewichtige rol gespeeld hebben, eenerzijds in het toekennen aan Egypte van zijne quasi-onafhankelijkheid, en anderzijds in het handhaven van het Ottomaansch gezag in Europa;

3. het feit, dat het kanaal gemaakt werd door eene maatschappij, voor het grootste gedeelte met vreemd kapitaal tot stand gekomen.

Toch konden die omstandigheden volgens hem, geene verandering brengen in het karakter dat naar de regelen van het Volkenrecht aan dat kanaal toekomt.

De regelen nu, op nauwe natuurlijke kanalen tusschen

open zeeën toepasselijk, zijn volgens professor HOLLAND de volgende. In vredestijd is de territoriale mogendheid verplicht »onschuldige doorvaart" toe te staan aan de schepen van andere mogendheden (*ius transitus innoxii*), onder redelijke voorwaarden betreffende tollen enz. Of de doorvaart van oorlogschepen als »onschuldig" geldt, is eene eenigzins twijfelachtige vraag, maar die waarschijnlijk bevestigend moet worden beantwoord.

Met deze verklaring stemt de uitspraak van gezaghebbende schrijvers over Volkenrecht in hoofdzaak overeen. Zoo zegt HEFFTER [1]):

»Die Rechte des oder der Uferstaaten über die ge- »schlossene Meerenge sind an und für sich dieselben »wie über die Küstengewässer im Allgemeinen, wenn »ihnen keinen grösseren durch die Zugeständnisse anderer »Nationen gewährt und versichert sind." En GEFFKEN teekent daarop aan (aanmerking 4): »Richtig scheint es »mit von MARTENS (S. 385) zu unterscheiden zwischen »den Meerengen, welche zwei freie Meere mit einander »verbinden und denen, welche den Weg von einem »freien in ein geschlossenes Meer bilden. Die letzteren »stehen unter der Hoheit des Uferstaates, die ersteren »müssen dem freien friedlichen Verkehr offen stehen.

[1]) Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart, 8te Ausgabe, bearbeitet von Dr. F. H. GEFFKEN.

»und nur die Durchfahrt von Kriegsschiffen kann aus »besondern Gründen ausgeschlossen sein."

Het betoog van professor HOLLAND luidt verder: in oorlogstijd mag de territoriale mogendheid natuurlijk, indien zij oorlogvoerende partij is, de schepen van den vijand behandelen zooals zij wil, zoowel in het zeekanaal als elders, en het spreekt van zelf dat dit recht ook aan de tegenpartij toekomt. Is de territoriale mogendheid neutraal, dan zal het kanaal, als neutraal territoriaal water, waarschijnlijk open blijven voor de onschuldige doorvaart van alle schepen, handels- en oorlogsschepen, hoewel beweerd is dat door éène van de oorlogvoerende partijen van de neutrale territoriale mogendheid gevergd kan worden om het kanaal voor de oorlogschepen van de andere te sluiten. De zeeëngte zal in dat geval natuurlijk gesloten zijn voor krijgsverrichtingen, welke de territoriale mogendheid niet alleen gerechtigd, maar verplicht is te beletten.

Lijnrecht tegenover de meening van Professor HOLLAND staat de opvatting door den heer LOUIS RENAULT, Professor aan de Faculté de droit te Parijs, verdedigd [1]). Volgens hem is het Suezkanaal een binnenlandsche waterweg, immers geheel binnen het gebied van één Staat gelegen, en dus ook geheel onderworpen aan het

[1]) „La Loi," n°. van 19 Augustus 1882.

gezag van den territorialen souverein, voor zoover deze niet bij bizondere overeenkomst van zijne rechten afstand gedaan heeft. Van deze opvatting uitgaande, werpt de heer RENAULT de vraag op, of de Porte, neutraal zijnde, aan de marineschepen van de oorlogvoerende mogendheden mag toestaan om door de wateren van het kanaal te varen. Eene oorlogvoerende partij, zegt hij, zoude aan de neutrale Porte kunnen toevoegen: gij doet te kort aan uwe internationale plichten, door aan de oorlogschepen van mijn tegenpartij te veroorloven, om door uw gebied te gaan.

Een derde, geheel eigenaardig standpunt, van de twee voorgaande ver afwijkende, wordt verdedigd in een zeer scherpzinnig opstel van Professor T. J. LAWRENCE te Cambridge: »The Suez Canal in international law" [1]. Professor LAWRENCE wijst op een aantal eigenaardigheden, welke vergelijking met andere waterwegen geheel onmogelijk maken, omdat sommige van deze op een geheel ander karakter wijzen dan met andere het geval is. Vestigt men nu enkel de aandacht op enkele van dezen, terwijl men de andere verwaarloost, die uit juridisch oogpunt even belangrijk zijn, dan komt men tot eene valsche conclusie. Immers bij een nauwkeurig

---

[1]) Essays on some disputed questions in modern international law, by T. J. Lawrence. 2d ed. Cambridge 1885, p. 41.

onderzoek blijkt dat op de volgende eigenaardigheden bizonder dient te worden gelet:

1°. Het Suezkanaal is eene nauwe straat tusschen twee open Zeeën.

2°. Het ligt geheel binnen het gebied van één Staat.

3°. Het is een *kunst*weg.

4°. Het is zoo nauw, dat men het niet voor oorlogsdoeleinden kan bezigen, zonder het feitelijk te sluiten voor den handel.

5°. Het is gemaakt en wordt geëxploiteerd door eene bizondere maatschappij, een handelslichaam, en zulks krachtens concessies van den Khedive, goedgekeurd door den Sultan.

6°. Die maatschappij heeft het onbetwiste recht het kanaal als eene industrieele onderneming aan te merken en dus ten eigen bate tol te heffen van de schepen die het benuttigen.

7°. Zij draagt in meerdere of mindere mate een internationaal karakter en heeft dan ook een gemengd bestuur

8°. Verschillende mogendheden hebben van tijd tot tijd met de maatschappij onderhandeld over zaken het kanaal betreffende.

9°. Rechtens is de souvereiniteit over het territoor, waardoor het kanaal is gegraven, gedeeld tusschen den Khedive en den Sultan; maar feitelijk oefent het Britsche Gouvernement veel meer gezag uit over den Khedive

dan zijn nominale suzerein, terwijl Engeland op zijn beurt erkent, dat het voor gewichtige besluiten het kanaal betreffende aan de instemming van het overig Europa gebonden is.

Het eerste van die feiten, indien het alleen stond, zou met zich brengen dat het kanaal aan dezelfde regelen van volkenrecht is onderworpen als eene nauwe natuurlijke zeestraat welke twee gedeelten van de open zee verbindt, en de toevoeging van de tweede eigenaardigheid verzwakt deze slotsom niet. Maar de derde eigenaardigheid hierboven aangewezen brengt ons allicht tot eene geheel andere conclusie, gegrond op het wettelijk recht aan elken staat toekomende om alle land- en waterwegen binnen zijn gebied onbeperkt te beheeren. Professor Holland meende de omstandigheid dat het kanaal een kunstweg is, te mogen verwaarloozen: Lawrence komt daar tegen op, zeggende: »gesteld, men had tusschen twee zeeën eene spoorwegverbinding gemaakt dan zou niemand betwijfelen of die spoorweg was onderworpen aan den souverein van het land. Waarom zou er dan anders moeten worden beslist wanneer men, in plaats van rails te leggen over het land, in dat land eene geul graaft, ten einde voor schepen eenen weg te openen? Als de natuur zelve de zeestraat geschapen en dus eenen weg tusschen open zeeën gevormd heeft, dan is het billijk dat de terri-

toriale mogendheid die zeestraat niet voor anderen mag afsluiten, op zulk eene straat drukt dan een servituut om haar te laten bestaan voor alle volken. Maar wordt de toestand nu niet geheel anders als eene mogendheid haar territoor vergraaft tot kanaal, en moet zij dan op dit kanaal niet meer recht hebben dan op eene natuurlijke zeestraat? Feitelijk hebben alle mogendheden van den aanvang af op deze vraag een bevestigend antwoord gegeven. Immers waar het eene natuurlijke zeestraat betreft, mag de territoriale mogendheid van de schepen welke hun weg nemen door die straat, wel gelden vorderen voor de verlichting en bebakening, maar geen tol heffen; want daaruit zou volgen dat het vergunnen van den doortocht eene concessie is.

Denemarken moest den Sont-tol opgeven, al kon het zich beroepen op antecedenten van zes eeuwen. Het werd genoodzaakt tot eene overeenkomst toe te treden welke den tol ophief, en zonder een recht van Denemarken tot heffing daarvan te erkennen, aan dit rijk een aanzienlijk kapitaal toekende als vergoeding voor den last om in de toekomst voor verlichting en bebakening te blijven zorgen. De mogendheden wilden dus in dit geval niet meer dan de werkelijke onkosten betalen: welnu, alle mogendheden erkennen den plicht om te betalen den Suez-tol, niet als vergoeding van kosten, doch als dividend voor de aandeelhouders. Dus reeds

hieruit blijkt dat de praktijk het verschil met natuurlijke zeestraten erkent.

Verder wijst LAWRENCE op deze bizonderheid: het Suezkanaal is nauw; in een natuurlijk zeekanaal kan de souverein oorlog voeren en toch den doortocht vrij laten voor de schepen van derde mogendheden, in het Suezkanaal is dit onmogelijk. Toen in Augustus 1882 Engeland in den strijd tegen ARABI PACHA zich van het kanaal meester maakte, was de doortocht gedurende 24 uur feitelijk gestremd, en dit zou nog langer geduurd hebben indien de strijd langer had aangehouden.

Voeg hier nog bij dat het kanaal eigendom is eener maatschappij, door haar geëxploiteerd in het belang der aandeelhouders, dan valt het in 't oog dat het een geheel ander karakter draagt dan eene natuurlijke zeestraat.

Hebben wij dus, vraagt LAWRENCE, in het Suezkanaal niets anders te zien dan een gewoon binnenlandsch kanaal, dat de mogendheid die daarover souvereiniteitsrecht uitoefent geheel als zoodanig kan behandelen? Ja, zoo het alleen was een kunstweg waar tol geheven wordt en behoorende aan eene bizondere maatschappij. Maar ook de andere eigenaardigheden mogen niet worden over het hoofd gezien: de maatschappij draagt een internationaal karakter, voor het kapitaal is zoo wat door alle Europeesche volken bijgedragen, en dit onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat alle volken bij het gebruiken van het

kanaal op gelijken voet zouden worden behandeld. Dit is oorzaak dat de maatschappij eenigszins het karakter draagt van eene groote internationale corporatie, die zelfstandig contracteert met Europeesche mogendheden. Dat die maatschappij dus in zekeren zin als eene geheel zelfstandige corporatie optreedt, komt ook daar van daan dat in Egypte de souvereiniteit zoo zwevend is. De Sultan is nominaal souverein, de KHEDIVE heeft meer macht, doch feitelijk berust de souvereiniteit bij Engeland dat een groot deel van het bestuur in handen heeft. En achter den souverein in naam en den werkelijken suzerein staan nu nog de groote Europeesche mogendheden, die krachtens de tractaten van 1840 en 1841 het laatste woord eischen in alle gewichtige besluiten Egypte betreffende.

LAWRENCE heeft alzoo doen uitkomen dat zich bij het Suezkanaal een aantal belangrijke maar onderling zeer heterogene eigenaardigheden voordoen. Hij verdeelt ze in drie groepen. Elke groep zou, indien zij alleen stond, eene bepaalde juridische conclusie wettigen. Volgens de ééne groep eigenaardigheden staat het kanaal rechtens gelijk met eene nauwe natuurlijke zeestraat, twee open zeeën verbindende. Volgens de tweede behoort het tot die binnenlandsche kanalen welke aan het gezag van den territorialen souverein geheel zijn onderworpen. Volgens de derde groep zou het een groot internationaal

werk zijn, onder contrôle van de groote Europeesche mogendheden. De negatieve slotsom van LAWRENCE is dus dat geen regelen van algemeen erkend volkenrecht op het Suezkanaal toepasselijk zijn, omdat het draagt een zoo geheel bizonder karakter, waardoor elke vergelijking met andere reeds bestaande zeewegen onmogelijk wordt. En de gronden welke hij voor die meening aanvoert zijn dunkt mij zoo overtuigend, dat zij wel voor geen tegenspraak vatbaar kunnen worden geacht.

Maar wat hiervan ook zij, het diepgaande verschil van gevoelen tusschen gezaghebbende geleerden bewijst in elk geval dat het volkenrechtelijk karakter van het Suezkanaal allerminst vaststaat.

Deze waarheid kwam evenzeer aan het licht in 1878 en 1879, toen het Institut de droit international de wenschelijkheid van eene internationale bescherming van het kanaal tot een onderwerp van behandeling maakte. Immers ook bij die gelegenheid bleek, zooals wij hieronder nader aantoonen, hoezeer de gevoelens van deskundigen daaromtrent uiteenliepen.

Maar nog meer dan uit dit alles bleek de dringende behoefte aan internationale regeling uit de moeilijkheden, welke sedert de openstelling van het kanaal telkens oprezen, en soms tot ernstige conflicten dreigden aanleiding te geven. Bij deze moeilijkheden hebben wij thans in deze inleiding nog eenige oogenblikken meer in 't bizonder

stil te staan. Laat ik vooraf opmerken dat de bron waaruit die moeilijkheden voortvloeiden, vóór alles bestond in deze omstandigheden:

1°. Het gemeenschappelijk belang van alle mogendheden die bij den wereldhandel betrokken zijn, bij eene ten allen tijde onbelemmerde vaart door het kanaal voor hunne handelsschepen; vooral ook het belang van neutrale mogendheden dat in een oorlog het kanaal niet door oorlogsdaden worde in gevaar gebracht of door blokkade ontoegankelijk gemaakt.

2°. Het belang van de mogendheden welke koloniën in de Oost bezitten, in de voornaamste plaats van Engeland, om ten allen tijde voor hare troepen en marineschepen van het kanaal te kunnen gebruik maken.

3°. De zwakte van de Egyptische Regeering, welke haar buiten machte stelt om aan binnenlandsche woelingen uit eigen kracht weerstand te bieden en de veiligheid van het kanaal voldoende te waarborgen.

4°. Het betrekkelijk geringe belang dat zoowel Egypte als Turkije hebben bij de instandhouding van het kanaal. Immers het kanaal verleent geen toegang tot het binnenland van Egypte en wordt bijna niet door Egyptische of Turksche schepen gebruikt, zoodat sluiting of vernieling van het kanaal aan Egypte onvergelijkelijk minder schade zou berokkenen dan aan de Europeesche volken.

5°. De internationale rechtstoestand van Egypte krach-

tens het tractaat van Londen van 15 Juli 1840, dat de rechten en privilegiën van Egypte als min of meer autonome provincie van het Ottomaansche rijk, onder de collectieve garantie van de Groote Mogendheden plaatst. De toestand door dit tractaat geschapen kan rechtens slechts met toestemming der Groote Mogendheden gewijzigd worden, en is onvereenigbaar met een overheerschenden invloed in Egypte van éene enkele der garandeerende mogendheden.

6°. De belangen van de aandeelhouders der kanaalmaatschappij, welke door elke belemmering, door oorlog of binnenlandsche onlusten in het gebruik van het kanaal gebracht, gevoelig benadeeld worden.

7°. Eindelijk de omstandigheid dat eene handelsvennootschap het uitsluitend bestuur in handen heeft van een kanaal van zoo groote internationale beteekenis. Dit bezwaar kon intusschen door eene internationale regeling van de volkenrechtelijke positie van het kanaal slechts voor een klein gedeelte uit den weg worden geruimd.

De laatstgenoemde omstandigheid gaf weinige jaren na de opening van het kanaal aanleiding tot ernstige moeilijkheden. Verhooging van den kanaaltol was noodzakelijk geworden, ten einde den financieëlen ondergang van de kanaalmaatschappij te voorkomen en hoog noodige werken tot instandhouding van het kanaal te kunnen verrichten. De Lesseps meende door de concessie, aan de maat-

schappij verleend, gerechtigd te zijn tot een andere wijze van berekening van den tonneninhoud der schepen dan tot dusver gevolgd was. Verschillende mogendheden kwamen echter bij de Porte in verzet tegen de handelwijze der Kanaalmaatschappij, en het Kabinet van St. James gaf aan de Engelsche reeders den raad om den verhoogden Suez-tol slechts onder protest te betalen. Op voorstel van de Porte kwam toen eene internationale commissie te Constantinopel bijeen, ten einde namens alle zeemogendheden eene nieuwe algemeene wijze van scheepsmeting vast te stellen, en in 't bizonder om over de Suez-tolquaestie van advies te dienen aan de Porte, welke alleen gerechtigd was om de concessie-akte te interpreteeren. Op deze conferentie kwam Frankrijk met kracht op voor de rechten en belangen van de kanaalmaatschappij, maar moest zich ten slotte, om grootere nadeelen voor de Suez-maatschappij te vermijden, bij eene schikking neêrleggen, waarbij de concessie-akte tegen de meening van DE LESSEPS uitgelegd, maar tevens aan de maatschappij toegestaan werd om tijdelijk eene surtaxe te heffen. Den 6/18den December maakte de Commissie haar eindrapport op, waaraan alle aanwezigen namens hunne regeeringen hun zegel hechtten [1]). Dit

---

[1]) Rapport final de la commission internationale pour le tonnage signé à Constantinople le 18 Décembre 1873. Documents diplomatiques, Paris 1875, p. 112—130

rapport bevatte in de eerste plaats bepalingen voor eene uniforme wijze van scheepsmeting in het algemeen, en in de tweede plaats, in den vorm van een advies aan den Sultan, hare meening omtrent de oplossing der tol-quaestie. De Lesseps weigerde echter de aangeboden transactie aan te nemen, en in April 1874 dreigde hij zelfs het kanaal te zullen sluiten en den dienst te staken. De Porte gelastte toen den Khedive de uitvoering harer orders door alle midden, welke ook, te verzekeren. Eene botsing tusschen de Egyptische troepen en het personeel der kanaalmaatschappij werd slechts vermeden, doordat De Lesseps op het laatste oogenblik zwichtte voor den aandrang, welke de Fransche Regeering door haren consul-generaal op hem deed uitoefenen [1]). De geschiedenis van deze tol-quaestie, evenals de andere quaesties waartoe het bestaan der kanaal*maatschappij* aanleiding heeft gegeven en gedeeltelijk nog geeft, werdt op uitnemende wijze en zeer uitvoerig uiteengezet in het reeds vermelde werk van Dr. R. de Marees van Swinderen, IIIde hoofdstuk. Ik kan dus volstaan met daarnaar te verwijzen. Ik wilde hier slechts de aandacht vestigen op het feit, dat de declaratie van de internationale commissie van 1873 de eerste stap was, dien Europa zette op den weg welke tot de conventie van 1888 zou leiden. Immers daardoor werd in beginsel erkend een recht van de zeemogend-

[1] Doc. dipl. Paris Nov. 1875, p. 161.

heden om mee te spreken bij de regeling van de vaart door het Suezkanaal. Bovendien werd in het eindrapport van 6/18 Dec. 1873, door de gedelegeerden van bijna alle zeemogendheden onderteekend en door de Porte aangenomen, ook uitdrukkelijk vastgesteld een toltarief voor de oorlogschepen en schepen voor troepenvervoer bestemd, en dus erkend, dat het kanaal voor die schepen open zou staan, als ware het eene verlenging van de Egyptische territoriale zee.

Engeland had echter weer ondervonden in welke ongunstige positie de staatkunde van Lord PALMERSTON het tegenover het kanaal geplaatst had, door aan het Engelsche kapitaal elke deelneming aan de kanaal-maatschappij te ontraden. Daardoor miste Engeland elken rechtstreekschen invloed op de Suez-maatschappij, en kon het zijn ontzaglijk politiek en commercieel belang bij het kanaal slechts doen gelden door pressie op de Porte uit te oefenen. Het maakte dan ook van de eerste gelegenheid die zich aanbood, gebruik om eene vermeerdering van invloed te verkrijgen. In November 1875 werd het aan de Engelsche regeering bekend dat de Khedive ISMAÏL PACHA zijne aandeelen in het Suezkanaal ten verkoop had aangeboden, en dat onderhandelingen dienaangaande met eene Fransche vennootschap waren aangeknoopt. Onmiddellijk werd naar Alexandrië geseind, dat Harer Majesteits regeering bereid was den koop aan te gaan: en op het

banket van den lord-mayor kon DISRAËLI, de toenmalige eerste minister, aan zijne mede-aanzittenden de verrassende tijding mededeelen, dat het Engelsche gouvernement voor £ 4.000.000 eigenaar geworden was van de 176.602 aandeelen van den Khedive in het kanaal van Suez. De redenen welke de Engelsche regeering tot dien aankoop bewogen, vindt men uiteengezet in een onderhoud van Lord DERBY met den Franschen zaakgelastigde te Londen. Sprekende van een mogelijken aankoop der aandeelen van den Khedive door eene Fransche maatschappij, zeide Lord DERBY: »Je ne vous cache pas que j'y verrais de »sérieux inconvénients. Vous savez quelle est mon opinion »sur la compagnie française: elle a couru les risques de »l'entreprise; tout l'honneur lui en revient, et je ne »désire contester aucun de ses titres à la reconnaissance »de tous. Mais reconnaissez que nous sommes les plus »intéressés dans le canal, puisque nous en usons plus que »tous les autres pavillons réunis; le maintien de ce »passage est devenu pour nous une question capitale; »je verrais donc avec grande satisfaction venir le moment »où il sera possible de largement désintéresser les action»naires et de remplacer la compagnie par une sorte »d'administration ou de syndicat où toutes les puis»sances maritimes seraient représentées. En tout cas, »nous ferons notre possible pour ne pas laisser mono»poliser dans des mains étrangères une affaire dont

»dépendent nos premiers intérêts. La garantie résultant »du contrôle de la Porte n'est plus suffisante aujour »d'hui; si nous perdions celle que nous offre encore la »participation du Khédive, nous serions absolument à »la merci de M. de Lesseps, auquel je rends d'ailleurs »toute justice. La Compagnie et les actionnaires français »possèdent déjà 110 millions sur les 200 que représente »le capital des actions, c'est assez." [1])

En toen eenige dagen later de Fransche gezant te Londen den staatssecretaris voor buitenlandsche zaken om inlichtingen kwam vragen over den aankoop van de aandeelen door het Engelsche gouvernement, verklaarde Lord Derby het volgende: »Je puis vous assurer »que nous avons agi avec l'intention uniquement d'em- »pêcher une plus grande prépondérance d'influence »étrangère dans une affaire si importante pour nous. »Nous avons la plus grande considération pour M. de »Lesseps; nous reconnaissons qu'au lieu de nous opposer »à sa grande création, nous aurions mieux fait de nous »y associer. Je renie pour mes collègues et pour moi toute »intention de dominer les délibérations de la Compagnie et »d'abuser de notre récente acquisition pour violenter ses »décisions. Ce que nous avons fait est purement défensif." [2])

---

[1]) Documents diplomatiques. Paris, Novembre 1875, p. 203. Le Chargé d'Affaires français à Londres au Ministre des Affaires étrangères.

[2]) Doc. dipl. Paris, Nov. 1875, p. 204.

Was door dien handigen zet van het Kabinet DISRAËLI aan Engeland een gunstiger standpunt ten aanzien van het Suezkanaal verzekerd, evenzeer was die maatregel in 't voordeel van de kanaalmaatschappij. Immers Engeland kreeg nu als groot aandeelhouder zelf belang bij den bloei der maatschappij. Het geschil over de tolgelden werd dan ook spoedig uit den weg geruimd en aan het Engelsche Gouvernement het recht verleend om drie leden aan te wijzen van den Raad van Administratie der Suez-maatschappij.

Intusschen bleef natuurlijk de onzekerheid omtrent het volkenrechtelijk karakter van het kanaal bestaan, en daarmede het gevaar voor de belangen van de aandeelhouders indien Turkije in een oorlog mocht gewikkeld worden. Men begrijpt dan ook de bezorgdheid welke de kooplieden en de aandeelhouders der Suezmaatschappij aangreep toen in 1877 de oorlog tusschen Rusland en Turkije uitbarstte. Het Britsche gouvernement achtte het noodig om tusschenbeide te komen en deelde in Februari 1877 aan de algemeene vergadering van aandeelhouders der Suezmaatschappij te Parijs zijn voornemen mede om gedurende den oorlog de werken van het kanaal te beschermen en de volkomen vrijheid van bevaring te handhaven. De verklaring van het Britsche gouvernement is openbaar gemaakt in het Bulletin de la Compagnie universelle du Canal de Suez van 12 Febr. 1877, en luidt aldus: »Toute tentative de

»bloquer ou entraver par un moyen quelconque le canal »ou ses approches, serait envisagée par le Gouvernement »de Sa Majesté comme une menace pour l'Inde et »comme un grave dommage pour le commerce du monde. »En vertu de ces considérations, tout acte semblable, »dont le Gouvernement de Sa Majesté espère et croit »qu'aucun des belligérants ne voudrait le commettre, »serait incompatible avec le maintien par le Gouver- »nement de Sa Majesté d'une attitude de neutralité »passive".

Eene mededeeling van denzelfden aard werd door Lord Derby aan den Russischen gezant te Londen gedaan, en de Russische kanselier Prins Gortschakow antwoordde daarop den 18/30 Mei 1877 in de volgende bewoordingen: »Le cabinet impérial ne veut ni bloquer, ni interrompre, »ni menacer en rien la navigation du canal de Suez. Il le »considère comme une oeuvre internationale, intéressant »le commerce du monde, et qui doit rester hors de »toute atteinte". [1])

Men ziet dat Engeland het noodig vond, het volle gewicht van zijne bedreiging met neming aan den oorlog in de schaal te werpen, om eene aanranding van het Suezkanaal te voorkomen. Aan den anderen kant wordt zoowel in de nota van Lord Derby als in

[1]) Parliamentary Papers, Russia No. 2. 1877.

het Russisch antwoord daarop, op den voorgrond gesteld het eigenaardig karakter van het Suezkanaal als werk van algemeen wereldbelang, wiens onschendbaarheid in tijd van oorlog volkenrechtelijk behoorde vast te staan.

Eenige jaren later zou blijken dat het kanaal nog andere, en wel ernstigere, gevaren te duchten had, dan die welke een oorlog tusschen Europeesche mogendheden voor de scheepvaart kon doen rijzen, gevaren waartegen diplomatieke nota's geen voldoende bescherming opleverden. Men weet dat sinds de regeering van Saïd-Pacha de Europeesche invloed in Egypte zich getoond had in eene buitensporige zucht om leeningen, onder de meest bezwarende voorwaarden, in Europa aan te gaan. Al de uitgaven, al de weelde welke Ismaïl-Pacha met voorliefde voor de Europeesche bezoekers van het Nijldal tentoonspreidde, werden bekostigd uit leeningen welke hij te Parijs en te Londen had gesloten. In 1875 had Ismaïl-Pacha, daar hij op de Europeesche geldmarkten geen crediet meer kon vinden, zijne betalingen gestaakt, en in 1876 was het Egyptische gouvernement failliet verklaard. Gesteund door hunne respective regeeringen, zonden de Engelsche en Fransche schuldeischers commissarissen en gevolmachtigden naar Egypte ten einde licht te verspreiden over den financieelen toestand van het land en schikkingen op te leggen welke geen ander doel hadden dan om al de middelen

van Egypte ten bate van des Khedive's Europeesche schuldeischers te exploiteeren. Eene hooge internationale enquête-commissie werd in 1878 ingesteld om het financieel stelsel en den stand van zaken in Egypte te bestudeeren, met betrekking tot de middelen om de ongeduldige schuldeischers te betalen. Na verschillende mislukte pogingen en na de abdicatie van ISMAÏL-PACHA, dien men TEVFIK-PACHA tot opvolger gaf, lieten Frankrijk en Engeland aan den nieuwen Khedive de vrijheid om een nationaal Egyptisch ministerie te benoemen, maar onder voorwaarde dat dit ministerie voortdurend onder de contrôle zou staan van twee Engelsche en Fransche ambtenaren, welke den titel van »contrôleurs généraux" ontvingen. Naar luid van een khediviaal besluit van 15 November 1879 hadden deze door de Fransche en Engelsche regeering benoemde controleurs rang en zitting in den ministerraad, met raadgevende stem. Zij hadden een zeer verreikend recht van onderzoek over alle openbare diensten, en moesten hetzij aan den Khedive, hetzij aan zijne ministers, de opmerkingen mededeelen waartoe hunne onderzoekingen aanleiding zouden geven; zij moesten aan het einde van elk jaar, of vaker, zoo zij het noodig oordeelden, aan den Khedive verslag uitbrengen van hunne werkzaamheden, en die verslagen in den *Moniteur Égyptien* doen opnemen. Feitelijk zoude de geheele wetgevende en uitvoerende macht bij deze

twee gedelegeerden van de Fransche en Engelsche regeeringen berusten; zij hadden het recht om de nuttigheid te onderzoeken van elken bestuursmaatregel dien een nationaal ministerie wilde nemen; zij konden hem verwerpen of goedkeuren. De Engelsch-Fransche contrôle was in den eigenlijken zin van het woord eene interventie, en m. i. uit een volkenrechtelijk oogpunt af te keuren; haar doel was om aan de Egyptische regeering te beletten om de finantiëele krachten van het land langs wettelijken weg uit te putten, en haar uitwerking is geweest dat het regeertoestel van Egypte werd belemmerd, dat het gouvernement van den Khedive in de oogen zijner eigen onderdanen werd gediscrediteerd, en dat alle hervormingen en bestuursmaatregelen werden tegengehouden welke naar de meening der controleurs niet strookten met de belangen der schuldeischers van den Khedive. [1]) De nadeelige gevolgen van zulk eene interventie bleven niet uit: het gezag van den Khedive werd ondermijnd, de haat tegen de vreemdelingen nam toe. Toen in den zomer 1882 Arabi Pacha, oud-minister van oorlog, onder de leus: Egypte voor de Egyptenaren, de vaan van den opstand ontplooide, schaarde het leger zich aan zijne zijde en zakten het gezag van den Khedive

[1]) Zie in de Revue de droit international, T XIV, 1882, p. 369 sqq. F. Martens, La question Égyptienne et le droit international.

en de Engelsch-Fransche contrôle als een kaartenhuis ineen. Binnen weinige dagen was bijna geheel Egypte in de macht van de opstandelingen.

Dat het Suez-kanaal bij zulk een toestand van Egypte ernstig gevaar moest loopen is wel te begrijpen. Immers hoe licht zouden de tijdelijke meesters in Egypte er toe kunnen komen om het kanaal te vernielen of onbruikbaar te maken, ten einde hun militaire positie te versterken, b. v. om troepenaanvoer uit Britsch-Indië te bemoeielijken. Groot was dan ook in die dagen de bezorgdheid van alle mogendheden welke belang hadden bij de vaart door het kanaal, maar vooral van Engeland, eene bezorgdheid welke dan ook ten gevolge had de bezetting van Egypte door de Engelsche troepen, en de achtereenvolgende conventies of liever voorstellen van conventie voor de internationale bescherming of de neutralisatie van het Suez-kanaal.

Eenerzijds noodigde Engeland Frankrijk uit om tegelijk met Engeland gewapenderhand in Egypte tusschen beide te komen, en toen Frankrijk daartoe ongenegen bleek (de Fransche Kamer weigerde aan het ministerie DE FREYCINET de credieten voor een Egyptische expeditie), richtte Engeland onmiddellijk dezelfde uitnoodiging tot Italië, hetwelk eveneens, onder het ministerschap van MANCINI, deze uitnoodiging afsloeg, voornamelijk onder den invloed van Duitschland en Oostenrijk, welke reeds

vroeger geweigerd hadden om aan Engeland en Frankrijk door de groote mogendheden een mandaat tot interventie in Egypte te doen verleenen en welke evenzeer ongezind bleken om zulk eene opdracht aan Engeland en Italië te geven. [1])

Anderzijds beraadslaagde de Europeesche conferentie, toen ter tijde (28 Juni—14 Augustus 1882) te Constantinopel bijeen, over de maatregelen welke ter bescherming van het kanaal moesten genomen worden. En MANCINI meende in de behoeften van het oogenblik te kunnen voorzien door, na vele onderhandelingen, aan de conferentie de volgende verklaring voor te stellen: [2])

»La Conférence reconnaît qu'il convient d'organiser »pour la sécurité de la libre navigation du canal de »Suez, avec le concours de la Sublime—Porte, un »service purement naval de police et de surveillance, »auquel toutes les puissances seraient appelées à participer »d'après des règles à convenir et avec réserve de se »concerter, dans chaque cas spécial où l'application de ces règles paraîtrait insuffisante."

Toen de vertegenwoordigers ter conferentie van alle mogendheden in beginsel hunne instemming met dit voorstel hadden verklaard, stelde de Italiaansche gezant

---

[1]) Documenti diplomatici (*Libro verde*), Roma 1888, blz. 21, 37—38.

[2]) Ibid. blz. 39; zie ook Documents diplomatiques, Paris 1882—83, blz. 28.

betreffende de wijze van uitvoering nog het volgende voor: [1])

»Les commandants des forces navales sur les lieux »seront chargés par leurs gouvernements respectifs de »fixer les règles à établir pour la mise à exécution du »projet que la Conférence vient d'adopter."

Al de leden der conferentie namen dit voorstel aan en beloofden het aan hunne regeeringen te zullen mededeelen.

Deze verklaring der conferentie was de verkondiging van een zeer juist beginsel, namelijk van het belang van alle mogendheden bij het vrije gebruik van het kanaal, maar het was in werkelijkheid ook een blijk van de onmacht der mogendheden om dit op voldoende wijze te beveiligen. Want er was inderdaad niets ondoelmatigers te bedenken, in zulk eenen toestand welke spoedige en doortastende maatregelen vereischte. dan eene internationale commissie uitsluitend van politie en toezicht, samengesteld uit militaire gezagvoerders van zoovele mogendheden, terwijl die commissie om iets te doen eerst moest overeenkomen over wie weet welke regelen, en bij elke moeielijkheid de overeenstemming der mogendheden zou hebben moeten afwachten, eene overeenstemming zoo moeielijk om niet te

---

[1]) Documents dipl. Affaires d'Egypte. Paris 1882—1883, blz. 28

zeggen onmogelijk te verkrijgen bij den naijver die tusschen Engeland en Frankrijk bestond.

Het feit is dat, terwijl de diplomaten te Constantinopel beraadslaagden en de Italiaansche minister MANCINI moeite deed om zijn bemiddelend voorstel te doen aannemen, Engeland, voortgestuwd door zijn dierbaarste belangen, verwonderlijk vlug er in slaagde om die belangen zelf te beschermen op de wijze welke het de meest afdoende achtte.

De Britsche vloot bombardeerde de forten van Alexandrië, de Britsche troepen onder generaal WOLSELEY bezetten het Suez-kanaal, zonder zich te storen aan de protesten van de Lesseps, versloegen te Tel-el Kébir het leger van ARABI en bezetten Kaïro, alles binnen den tijd van weinige weken. Het gezag van den Khedive TEVFIK-PACHA werd hersteld, onder het weinig verhulde protectoraat van Engeland en onder de bescherming van een aanzienlijk bezettingsleger van Engelsche en Britsch-Indische troepen.

Intusschen hadden de gebeurtenissen van het jaar 1882 de noodzakelijkheid in het licht gesteld van eene internationale bescherming van het kanaal van Suez, gewaarborgd door een plechtig verdrag tusschen de mogendheden. Toen dan ook het werk van de conferentie van 1882 te Constantinopel, dat trouwens slechts eene tijdelijke voorziening ten doel had, vergeefs gebleken

was, zag Engeland, hoewel meester van het terrein gebleven, met juisten diplomatischen blik in, dat Egypte en het kanaal van Suez in zijne handen eene bron van voortdurende conflicten met Frankrijk, en bij geval ook met andere mogendheden, zoude zijn, en dat het in zijn belang was eene oplossing van het Suez-vraagstuk, onafhankelijk van de Egyptische quaestie, tot stand te brengen. Nadat eenige onderhandelingen met Frankrijk, waarbij dit het herstel van de Engelsch-Fransche controle verlangde of bij gebreke daarvan eene soortgelijke bevoorrechte positie in Egypte als het vroeger bezeten had, afgestuit waren op eene besliste weigering van Engelsche zijde, [1]) besloot de Engelsche regeering de beroemd geworden circulaire van Lord GRANVILLE te verzenden, welke de Parijsche conferentie van 1885 tot grondslag diende, en dus ook aan de conventie welke wij hier beschouwen.

Alvorens tot de bespreking over te gaan van deze circulaire, wensch ik in deze inleiding nog een oogenblik stil te staan bij hetgeen reeds omtrent de internationale bescherming van het Suez-kanaal, vóór dien tijd, niet uit het kabinet van eenige regeering, maar uit de pen van volkenrechts-leeraars en uit de vergaderzaal van een wetenschappelijk genootschap was te

---

[1]) Documents diplomatiques. Affaires d'Egypte. Paris 1882—1883. blz. 65—134.

voorschijn gekomen. Voornamelijk het in 1873 te Gent gestichte »Institut de droit international," en de daarmee in nauwe betrekking staande, in het jaar 1869 door de heeren ROLIN-JAEQUEMYNS, WESTLAKE en ASSER in 't leven geroepen »Revue de droit international et de législation comparée," hebben zich groote verdiensten verworven omtrent de voorbereiding eener oplossing van het Suez-vraagstuk. Reeds in 1870 wees de heer ROLIN-JAEQUEMYNS, onder de rubriek *Chronique de droit international* in dit tijdschrift, op de belangrijke gevolgen welke de doorgraving van de landengte van Suez op de volkenrechtelijke verhoudingen in Egypte en de Middellandsche Zee moest hebben. Tevens wees hij op de voor het volkenrecht belangrijke besluiten, welke door eene te Kaïro saamgekomen internationale handels-conferentie genomen waren. Deze conferentie, uit afgevaardigden der voornaamste handeldrijvende volken van Europa samengesteld, hield begin November 1869, dus nog vóór de opening van het Suez-kanaal te Kaïro zes zittingen, en legde de uitkomsten van hare beraadslagingen in 14 artikelen neêr, waarvan sommigen van belang voor het volkenrecht, o. a. art. 2: »Il paraît désirable que la neutralité du canal soit reconnue et garantie par les puissances.' In 1875 verscheen in de Revue de droit international een opstel van de hand van Sir TRAVERS TWISS, lid van het Institut de droit international, onder het

opschrift: »La Neutralité du canal de Suez." Dat zijne bedoeling intusschen niet is het kanaal in den strengen zin van het woord voor altijd neutraal te doen verklaren, blijkt wel uit het voorstel waarin hij zijne beschouwingen samenvat. Hij zegt daar: »Une crise extérieure pourrait être conjurée d'avance, si l'on plaçait la navigation du canal sous la protection commune des sept puissances qui ont concouru au traité de Paris de 1856, par un traité européen auquel les autres puissances de l'Europe seraient invitées à accéder. Ce traité mettrait le canal à l'abri de l'exercice de tout droit belligérant, tant de la part des signataires, que de celle de toute autre puissance, et lui assurerait d'une manière analogue aux précédents que nous examinerons plus loin une Neutralité semblable à celle que le droit international reconnaît à la zône maritime de trois milles s'étendant le long des côtes de nations neutres." Immers de neutraliteit waarvan hij spreekt, komt aan het kanaal ook zonder internationale overeenkomst toe, zoolang Turkije en dus Egypte zelf niet in oorlog is. Hetzij men het kanaal beschouwe als een gewonen binnenlandschen waterweg, hetzij men het gelijkstelle met eene nauwe natuurlijke zeestraat waarop ten behoeve van alle volken een servituut van vrije doorvaart rust, in elk geval maakt het deel uit òf van het territoir òf van de territoriale wateren van Egypte. De souverein

van dat land is, in geval van oorlog tusschen derde mogendheden, niet alleen gerechtigd, maar als neutraal verplicht, om elke oorlogsdaad binnen zijn territoir of zijne territoriale wateren te beletten, en oorlogvoerende partijen zijn verplicht die neutraliteit te eerbiedigen. De moeielijkheid, welke overwonnen moest worden om tot eene bevredigende oplossing van de Suez-quaestie te geraken, was juist om de vrijheid en de veiligheid van het kanaal te verzekeren, zelfs voor het geval dat Turkije oorlogvoerende partij mocht wezen. Dit doel meende men te kunnen bereiken door de neutralisatie van het kanaal. Met dit groote woord neutralisatie is veel geschermd, alsof men daardoor ineens alle moeielijkheden kon oplossen. Echter heeft dit woord misschien meer gedaan om de quaestie te verwarren dan om haar tot oplossing te brengen. Het is hier misschien de plaats om een onderzoek te doen naar den juisten omvang van hetgeen het begrip neutralisatie omvat, en na te gaan waarom een neutralisatie van het Suez-kanaal aan de daarbij belanghebbende mogendheden geen voldoening kon schenken. Het tractaat van 1888 heeft dan ook het kanaal niet onzijdig verklaard; toch zal dit tractaat waarschijnlijk in de wandeling nog menigmaal de conventie tot neutraliseering van het Suez-kanaal genoemd worden, al was het alleen om den eenigszins omslachtigen officieelen naam te vermijden, welke aldus luidt: »Inter-

nationale overeenkomst, bestemd om ten allen tijde en aan alle Mogendheden het vrije gebruik van het kanaal van Suez te verzekeren." Het is dus m. i. niet overbodig na te gaan waarom neutralisatie van het kanaal niet wenschelijk was en dan ook niet heeft plaats gegrepen.

De Staten, welke geen deel nemen aan eenen oorlog, heeten neutraal, of met een zeer juist Nederlandsch woord onzijdig (neutrarum partium, medii in bello). Dit begrip is in het volkenrecht van betrekkelijk jonge dagteekening. Oud zijn alleen enkele regelen van zeerecht, welke betrekking hebben op de behandeling van neutrale schepen en goederen in de volle zee, zoo als de regelen van het oude zeerecht van de Middellandsche Zee, het Consolato del Mare; maar dit zijn historische bizonderheden. De hedendaagsche leer van de neutraliteit begint eigenlijk eerst met van Bynkershoek. De grondvester van de volkenrechtswetenschap, Hugo de Groot, handelt zeer beknopt *de his qui in bello medii sunt*, en huldigt eene allesbehalve strenge opvatting van de plichten der neutralen, zoodat hij o. a. aanneemt, dat een staat zijne neutraliteit niet schendt, wanneer hij aan beide oorlogvoerende partijen dezelfde voordeelen toestaat, b. v. den doormarsch van troepen over het neutrale grondgebied.

Het wezen van de neutraliteit, zooals het volkenrecht haar thans opvat, bestaat niet alleen in het feitelijk

niet-oorlogvoeren, maar ook in het niet partij kiezen en het zich onthouden van alles wat den éénen oorlogvoerenden boven den ander zou bevoordeelen. De neutraliteit veronderstelt bepaalde rechten en plichten en de heerschende richting van het volkenrecht leidt er toe de plichten telkens strenger te doen erkennen. Volkenrechtelijke rechten en plichten kunnen intusschen streng genomen slechts subjecten van het volkenrecht tot dragers hebben, en dit zijn slechts souvereine Staten. Het begrip neutraliteit heeft slechts een goeden zin in betrekking tot oorlog; neutraal zijn heet: niet deelnemen aan een oorlog, en volgens het moderne volkenrecht kunnen slechts Staten oorlog voeren. Wanneer men spreekt van neutrale schepen, neutrale personen, neutraal goed, dan is dit ook slechts eene verkorte uitdrukking voor schepen onder de vlag van een neutralen Staat, onderdanen van een neutralen Staat, goed toebehoorende aan onderdanen van zulk een Staat.

Dat de heerschende opvatting van het begrip neutraliteit niet zoo eng is, zal ik grif toestemmen; misschien zou men echter kunnen aantoonen dat telkens, wanneer men in de praktijk van dit enge begrip van neutraliteit afgeweken is, de nadeelige gevolgen niet uitgebleven zijn, of wel anomaliën ontstaan zijn, welke hun grond vinden in begripsverwarring. Als voorbeelden noem ik hier slechts de zoogenaamde neutralisatie van de Zwarte Zee door art. 11 van het Tractaat van Parijs van 1856, en

de neutralisatie van het personeel en het materieel van den geneeskundigen dienst in den oorlog door de Conventie van Genève van 1864. Immers art. 11 van het Parijsche tractaat van 1856 bepaalde: De Zwarte Zee is geneutraliseerd; openstaande voor de handelsschepen van alle natiën, zijn hare wateren en havens uitdrukkelijk en voor altijd gesloten voor oorlogsschepen hetzij van de oeverstaten hetzij van elke andere Mogendheid, behoudens de uitzonderingen van de artikelen 14 en 19, nl. voor kleine marineschepen ter uitoefening van de kustpolitie, en voor alle wachtschepen van de Groote Mogendheden aan de Donau-monding.

Dat door deze bepaling de Zwarte Zee niet in den waren zin van het woord werd geneutraliseerd, springt in het oog. De Zwarte Zee kon niet geneutraliseerd worden zoolang Rusland en Turkije of althans een van beiden, niet geneutraliseerd waren. Aan de Zwarte Zee kon niet eene verplichting opgelegd worden om nooit oorlog te voeren. Bovendien ging de verplichting aan de oeverstaten ten aanzien van de territoriale wateren en havens in de Zwarte Zee opgelegd, veel verder dan de plichten van een geneutraliseerden staat, die allerminst gehouden is zijne havens voor alle oorlogsschepen te sluiten. Feitelijk behelsde art. 11 van het tractaat van Parijs eene beperking der souvereiniteit van Rusland, welke aan dit rijk slechts onmiddellijk na eene zware

nederlaag was afgedwongen, en het moest van de eerste gunstige gelegenheid gebruik maken om dien lastigen band af te schudden. Dit deed het dan ook in 1870 gedurende den Fransch-Duitschen oorlog, toen Frankrijk onmachtig was en Duitschland goede redenen had om Rusland te vriend te houden. De mogendheden gaven wel is waar niet toe, dat, door eene eenzijdige verklaring, bij tractaat opgelegde plichten opgezegd konden worden, maar erkenden door de conventie van Londen van 13 Maart 1871 de afschaffing van de artt. 11, 13 en 14 van het Parijsche tractaat.

Wat het tweede voorbeeld betreft, waarin eene verkeerde toepassing van neutralisatie tot nadeelige gevolgen geleid heeft: het is in de praktijk een van de gewichtigste fouten van de verder zoo zegenrijke conventie van Genève gebleken, dat zij het personeel en materieel van den geneeskundigen dienst zoogenaamd geneutraliseerd heeft. Wat men bedoelde was: dit personeel onschendbaar te verklaren.

Voorstellen tot neutralisatie van het Suez-kanaal hebben nu ook eene groote rol gespeeld in de beschouwingen en onderhandelingen over ons onderwerp, en m. i. hebben zij ook hier niet weinig verwarring gesticht, om de eenvoudige reden dat de één onder die uitdrukking heel iets anders verstond dan de ander. Wat een geneutraliseerde *staat* is, zegt ons het algemeen erkende

volkenrecht. Het is een staat aan wien bij een algemeen verdrag de, door hem aanvaarde, verplichting opgelegd is, om bij elken toekomstigen oorlog neutraal te blijven en zelf nooit een oorlog te beginnen, terwijl de verdragsluitende mogendheden zich hunnerzijds verbinden deze eeuwige neutraliteit (neutralité perpétuelle) altijd te zullen eerbiedigen, en haar meestal ook garandeeren. [1]) En de rechten en plichten van eenen neutralen staat zijn door het hedendaagsche volkenrecht vrij nauwkeurig omschreven.

Wat men daarentegen te verstaan heeft onder geneutraliseerde personen, zaken of landstreken, staat in beginsel volstrekt niet vast. Uit den aard der zaak volgt alleen dat die personen en voorwerpen onttrokken worden aan elke uitoefening van oorlogsrecht. Maar hoever die vrijwaring voor al wat een oorlogskarakter draagt, moet gaan, ligt allerminst in het begrip neutralisatie zelf opgesloten. Moet het geneutraliseerde voorwerp buiten elke aanraking blijven met al wat tot den oorlog in

---

[1]) Aldus geneutraliseerd zijn tegenwoordig de volgende Staten: Zwitserland (wiens omstandigheden daartoe voor 't eerst hebben aanleiding gegeven, door de declaraties van het Weener en van het Parijsche Congres van 20 Maart en 20 November 1815; België door de tractaten van Londen van 15 November 1831 en 19 April 1839; Luxemburg door het tractaat van Londen van 11 Mei 1867; in den laatsten tijd de Congo-staat, krachtens art. 10 van het tractaat van Berlijn van 26 Februari 1885 en de in overeenstemming met die bepaling afgelegde verklaring van den Souverein van den Congo-staat.

verband staat, moet een kanaal b.v. in dat geval gesloten zijn voor oorlogsschepen, voor troepenvervoer, misschien zelfs voor oorlogscontrabande? en dat wel ten allen tijde of alleen in tijd van oorlog? en dan alleen voor marineschepen van de strijdende mogendheden of voor al wat oorlogsbodem is? Of zal men integendeel de doorvaart vrijlaten zelfs voor krijgsschepen van oorlogvoerende staten, misschien zelfs voor oorlogsschepen van Staten welke strijd voeren tegen den territorialen souverein van het kanaal, onder voorwaarde dat zij binnen die wateren zich van elke oorlogsdaad onthouden? Al deze zoo wijd uiteenloopende regelingen zijn wel eens gebracht onder den naam van neutralisatie. In het ééne geval is de zoogenaamde neutraliteit van zulk een kanaal veel strenger, in 't andere geval veel minder streng dan de neutraliteit welke een onzijdige staat verplicht is binnen zijn land- en zeegebied te handhaven. Verder kan men nog vragen: welke zijn de rechten van den niet-geneutraliseerden souverein van het geneutraliseerde gebied: mag hij verdedigingswerken aanleggen binnen of nabij dat gebied (dit recht bezit een eeuwig onzijdigverklaarde staat natuurlijk, juist om zijne onzijdigheid krachtig te kunnen handhaven)? en in hoeverre moet het recht van dien souverein om maatregelen van zelfbehoud te nemen, geëerbiedigd of wel beperkt worden ten aanzien van het geneutraliseerde

gedeelte van zijn territoir? Op al deze vragen is geen antwoord te vinden in algemeene beginselen van volkenrecht. Welke de toestand van zulk een geneutraliseerd land- of zeegebied, van een kanaal b. v., zal zijn, hangt geheel af van de bizondere bepalingen van het verdrag dat die neutraliseering te weeg brengt, en de inhoud daarvan wordt naar willekeur bepaald door de verdragsluitende mogendheden. Zoodra men aan personen, zaken of landstreken eene *zelfstandige* neutraliteit gaat toekennen, d. i. eene neutraliteit welke niet bloot is de afstraling op hen van de neutraliteit van den Staat waaraan zij onderworpen zijn, verliest het begrip neutraliteit zijn bepaalden inhoud en vervluchtigt zich in eene nevelachtige tegenstelling tot het begrip oorlog.

Dit is naar mijn bescheiden meening ééne van de redenen waarom alle discussies over de neutralisatie van het Suez-kanaal zoo onvruchtbaar gebleven zijn, en waarom de onderhandelaars een grooten stap nader tot overeenstemming geraakten, toen het gebruik van die dubbelzinnige uitdrukking zorgvuldig vermeden werd. Bovendien was eene neutralisatie in den zin, welke daaraan gewoonlijk gehecht werd, namelijk eene zoodanige welke de sluiting van het kanaal voor de marineschepen van oorlogvoerende mogendheden met zich bracht, voor Engeland volstrekt onaannemelijk, evenals voor de andere koloniale mogendheden trouwens.

Immers voor de Engelsche marine en de Engelsche troepen moet de kortste weg naar Britsch-Indië ten allen tijde openstaan, en door de hier bedoelde neutraliseering zou die weg rechtens bijna altijd daarvoor gesloten zijn. In het Britsche wereldrijk toch heerscht bijna altijd aan een of andere grens een oorlogstoestand (men denke aan de oorlogen tegen de Zoeloe's, tegen de Transvalers, tegen Afghanistan, Kaschmir, Burma), zoodat Engeland bijna altijd als oorlogvoerende mogendheid aangemerkt zou kunnen worden. Zoo zou Nederland tijdens den geheelen duur van den Atjeh-oorlog misschien als oorlogvoerende mogendheid gegolden hebben, en van het gebruik van het kanaal als militaire route verstoken geweest zijn.

Ook de geleerden en de staatslieden die zich met de Suez-quaestie bezig gehouden hebben, zijn allengs tot het besef gekomen dat de oplossing elders moest gezocht worden. Zoo heeft Sir TRAVERS TWISS aan zijn eerste opstel over dit onderwerp in de Revue de droit international van 1875 nog tot opschrift gegeven: De la neutralité du canal de Suez. Wat hij daaronder verstond, hebben wij hierboven gezien [1]). Toen echter het Institut de droit international de internationale bescherming van het kanaal van Suez op de lijst van zijne tractanda voor de Zitting van 1878 te Parijs

[1]) Zie blz. 40

plaatste en aan Sir TRAVERS TWISS opdroeg om daarover rapport uit te brengen, sprak deze geleerde wel is waar in zijn rapport nog telkens van de neutralisatie van het kanaal, maar na de lezing van dit stuk in de derde vergadering[1]) van het Instituut, verklaarde hij uitdrukkelijk dat het woord »neutralisatie" een weinig dubbelzinnig (»équivoque") was en niet geheel aan zijn gedachte beantwoordde. Wat hij verlangde, was dat het kanaal van Suez veilig gesteld zou worden voor elke aanranding door oorlogsdaden. Na eenige discussie, waarbij de meeningen der sprekers zeer wijd bleken uiteen te loopen, vooral omtrent de wenschelijkheid van neutralisatie, werd aan eene commissie uit het Instituut opgedragen om eenen stelligen wensch te formuleeren, waaraan het Instituut uiting zou kunnen geven. In de volgende vergadering bracht Sir TRAVERS TWISS namens de commissie aldus verslag uit: »La commission estime »qu'il est de l'intérêt de toutes les nations que la navi»gation du canal de Suez soit déclarée, par un acte »international, hors de toute atteinte hostile pendant la »guerre.

»Comme les détails d'un tel acte demandent une étude »approfondie, la commission est d'avis de les ajourner »à la prochaine session de l'Institut."

---

[1]) Annuaire de droit international, 1878, p 147 sqq.

Het Instituut nam de conclusies der commissie als de zijne over.

Op den eersten indruk afgaande, zou men allicht geneigd zijn te vragen of er nu wel een congres van de meest bevoegde vertegenwoordigers der volkenrechtswetenschap noodig was om tot de ontdekking te geraken, dat eene beveiliging van het gebruik van het Suezkanaal tegen de gevaren van den oorlog in het belang van alle volken was. Immers de wenschelijkheid van zulk eene internationale bescherming werd nauwelijks meer in twijfel getrokken. De quaestie was juist op welke wijze dit gebruik van het kanaal en de bescherming daarvan door een europeesch verdrag geregeld moesten worden, en daaromtrent voorlichting te geven had, zoo zou men meenen, juist op den weg gelegen van het geleerde genootschap. Toch zou men, aldus oordeelende, de betrekkelijke beteekenis van de boven aangehaalde verklaring miskennen. Doordien zij het beginsel van de onttrekking aan het oorlogsrecht, dat later den grondslag van het tractaat van 1888 uitmaakte, op den voorgrond plaatste, en doordien zij de uitdrukking »neutralisatie" vermeed, was zij een eerste stap in de goede richting. Dat de verklaring in zoo algemeene bewoordingen gesteld was, vloeide hieruit voort, dat de meeningen zoo ver uiteenliepen en dus geen voorstel van een ander bepaalde strekking eene meerderheid van stem-

men zou hebben kunnen verwerven: een duidelijk bewijs dat het vraagstuk nog niet genoeg bestudeerd, en nog niet voor oplossing rijp was.

Afgaande op de woorden der commissie van 1878: »comme les détails d'un tel acte demandent une étude approfondie, la commission est d'avis de les ajourner à la prochaine session de l'Institut", had men kunnen verwachten, dat uit de zitting, in 1879 te Brussel gehouden, een in bizonderheden uitgewerkt ontwerp-tractaat te voorschijn zou treden; doch deze hoop werd teleurgesteld.

De quaestie werd ingeleid door eene nieuwe studie van Sir TRAVERS TWISS over de »conditions de neutralité ou de protection internationale du canal de Suez" [1]). In dit rapport was opgenomen een brief van professor MARTENS te St. Petersburg, waarin hij aanraadde de neutralisatie van het kanaal naar het voorbeeld van de neutralisatie van de Zwarte Zee door art. 11 van het tractaat van Parijs, alleen met deze wijziging, dat het kanaal in vredestijd voor oorlogschepen zou toegankelijk zijn. Zijn voornaamste argument is dat dit het eenige afdoende middel is om te beletten dat het kanaal eene basis van krijgsoperatiën worde voor eene oorlogvoerende mogendheid, waardoor dan de tegenpartij het recht zou

---

[1]) Annuaire de droit international. III (1879) p. 329 vv.

verkrijgen om het kanaal aan te vallen of te blokkeeren. In zijn antwoord op dien brief kost het Sir TRAVERS TWISS weinig moeite aan te toonen dat zulk eene neutralisatie onaannemelijk zou zijn voor de mogendheden welke koloniën in de Oost bezitten, en financieel zeer nadeelig voor de kanaalmaatschappij. Verder meent de rapporteur dat men zou kunnen volstaan met eene plechtige verklaring der groote mogendheden, dat zij de vrije vaart door het kanaal ook in tijd van oorlog zullen eerbiedigen zoowel voor oorlogs- als voor handelsschepen. Eindelijk wijst hij als een voorbeeld ter navolging op eene conventie in 1865 door alle zeemogendheden met den Sultan van Marokko gesloten, betreffende den bouw en het onderhoud van eenen lichttoren op Kaap Spartel, waarbij zich de verdragsluitende mogendheden o. a. verbinden om de neutraliteit van den lichttoren te blijven eerbiedigen en tot het onderhoud daarvan te blijven bijdragen zelfs voor het geval dat zij onderling of met Marokko in oorlog zouden geraken.

Na eene zeer levendige discussie, waarin de Engelsche leden, met uitzondering van den rapporteur, tegen elke internationale regeling gekant bleken, terwijl de Fransche en Russische leden op neutralisatie aandrongen, werd de quaestie aan de commissie teruggezonden, en werden ten slotte door die commissie de volgende conclusiën voorgesteld en door het Institut aangenomen, maar met

een uitdrukkelijk voorbehoud van den heer MARTENS, welke verklaarde ze te aanvaarden, maar zonder zijne meening op te geven, dat de eenige afdoende maatregel ware de neutralisatie van het kanaal:

I. Il est de l'intérêt général de toutes les nations que le maintien et l'usage du canal de Suez, pour les communications de toute espèce, soient autant que possible protégés par le droit des gens conventionnel.

II. Dans ce but, il est à désirer que les Etats se concertent, à l'effet d'éviter, autant que possible, toute mesure par laquelle le canal et ses dépendances pourraient être endommagés ou mis en danger, même en cas de guerre.

III. Si une puissance vient à endommager les travaux de la Compagnie universelle du Canal de Suez, elle sera obligée de plein droit à réparer, aussi promptement que possible, le dommage causé et à rétablir la pleine liberté de la navigation du canal [1]).

Zooals men ziet heeft het Institut de droit international het vraagstuk van de bescherming van de vaart door het Suezkanaal niet veel nader tot eene oplossing gebracht. Het bleek niet eens bij machte positieve voorstellen te doen, welke aan de europeesche diplomatie als grondslag voor onderhandelingen konden

---

[1]) Revue de droit international, T. XII, p. 100.

aanbevolen worden. Vergelijkt men deze magere uitkomst met de belangrijke verdiensten welke zich dat geleerde genootschap omtrent de codificatie van het oorlogsrecht te lande en ter zee, omtrent de theorie der extraditie, en zooveel andere gewichtige vragen van internationaal recht verworven heeft, en zoekt men naar eene verklaring van dit verschil, dan ligt deze voor de hand. De quaestie was niet rijp voor oplossing, en zou het niet worden vóór 1882, toen Engeland de macht in Egypte in handen kreeg. Zoolang Engeland niet zelf de voorwaarden kon bepalen, waaronder het tot eene internationale regeling, betreffende het kanaal, zou kunnen toetreden zonder gevaar voor de Britsche belangen, zoolang zou elke poging tot oplossing stuiten op den lijdelijken tegenstand van de Engelsche staatslieden en van de Engelsche juristen. Want ook te Brussel bleek weer dat een Engelsch jurist, vooral waar het betreft vragen van volkenrecht, altijd in de eerste plaats is Engelschman en eerst daarna jurist, altijd zorgvuldig op zijne hoede, dat hem geen enkel gezegde ontsnappe, dat later eens als argument tegen de Britsche politiek zou gebezigd kunnen worden.

Zoo kwam de heer T. E. Holland, professor te Oxford, in de vergadering van het »Institut" met nadruk op tegen het voorstel van den heer Martens tot neutraalverklaring van het Suezkanaal. »Het woord neutralisatie," — zoo sprak de Engelsche geleerde — »is verleden jaar (in

de Parijsche zitting) als ondoeltreffend ter zijde gesteld. Men bezigt nu nieuwe uitdrukkingen: de heer MARTENS zegt, dat het kanaal niet tot basis van oorlogsoperatiën zal mogen dienen. Deze uitdrukking is te onbepaald. Wil men het vervoer van troepen aan de schepen verbieden? Men kan niet veronderstellen dat Engeland ooit afstand doe van zijn recht om troepen langs dien weg te bevorderen." Men ziet dat de heer HOLLAND hier boudweg spreekt van een *recht* van Engeland om zijne troepen door het kanaal te zenden. een recht, dat dan toch zeker op niets anders steunt dan op het groote *belang* van Engeland bij de zaak!

Uit een aandachtige lezing van de handelingen van het Institut de droit international van 1878 en 1879 volgt m. i. dit: al had het grondige onderzoek door die vereeniging aan het Suez-vraagstuk gewijd. geen andere stellige uitkomsten opgeleverd, dan de drie boven aangehaalde adviezen. waarvan de twee eerste de wenschelijkheid betoogden van eene internationale overeenkomst. welke de vrijheid van de Suezvaart *zooveel mogelijk* (bescheidener wensch kon men moeielijk uitspreken!) zou verzekeren en het kanaal aan de gevaren van den oorlog — alweêr zooveel mogelijk! — zou onttrekken. terwijl het derde de geldelijke aansprakelijkheid van de mogendheden erkende. voor elke schade door hunne schepen aan het kanaal toegebracht, — toch beslaat dit

onderzoek in de vóórgeschiedenis van het tractaat van 1888 eene belangrijke plaats. Immers de beraadslagingen van zoovele uitstekende geleerden deden een helder licht schijnen op alle zijden van de quaestie en wezen tevens duidelijk aan, in welke richting latere diplomatieke onderhandelingen zich *niet* zouden moeten bewegen om kans tot slagen te hebben. Elke regeling, welke niet voldoende rekening zou houden met Engeland's overwegende belangen en diens macht om ze te doen gelden, was tot zekere mislukking gedoemd en in 't bizonder van eene zoogenaamde neutralisatie van het kanaal kon geen sprake zijn.

Zelfs de St. Petersburgsche hoogleeraar, de heer F. Martens, welke te Brussel in 1879 dit laatste denkbeeld met zooveel warmte verdedigde, erkende later dat het niet voor verwezenlijking vatbaar was. In een zeer lezenswaard opstel: »La question égyptienne et le droit international". in 1882 verschenen in de Revue de droit international [1]), zegt hij o. a. het volgende: »Quant au canal de Suez, il paraît désirable sans doute de le déclarer perpétuellement neutre, en temps de guerre comme en temps de paix. Mais c'est impossible: jamais l'Angleterre n'y pourrait consentir". Hij legt nu den grootsten nadruk op het nauwe verband dat volgens

[1]) Revue de droit international et de législation comparée, T XIV, 1882, p 369 sqq

hem bestaat tusschen de Egyptische quaestie en den toestand van het kanaal van Suez. Hij betoogt dat de internationale rechtstoestand van Egypte en zijne rechten en privilegiën als autonome provincie van het Turksche rijk nog altijd steunen op het tractaat van Londen van 15 Juli 1840, en dat daarin geen verandering mag worden gebracht dan met toestemming van al de mogendheden, welke het tractaat van Londen hebben onderteekend en aan den toestand door dit tractaat geschapen, hunne collectieve garantie hebben verleend. Van deze stelling uitgaande, zegt hij o. a. »Si les *intérêts matériels* des trois grandes puissances du Nord-Est sont inférieurs à ceux de l'Angleterre, de la France et de l'Italie, leurs *droits, fondés sur les traités*, ne le sont nullement. Le même droit leur appartient à l'égard du canal de Suez, dont le sort ne saurait être séparé de l'état de choses général établi en Egypte". Eindelijk antwoordt hij op de vraag hoe men Egypte tegen eene overrompeling, en de veiligheid van de vaart door het kanaal tegen elke aanranding zou kunnen waarborgen, door het volgende voorstel: »Il faudrait proclamer la neutralité permanente et garantie de l'Egypte"; en gaat dan consequent door: »La neutralité égyptienne, permanente et garantie, et avec elle la liberté permanente du canal ne sauraient exister tant que l'Egypte restera partie intégrante de l'empire ottoman. On peut presque

dire que c'est uniquement dans le cas d'une guerre avec la Turquie, comme puissance belligérante ou alliée, que l'Egypte et le canal seront menacés sérieusement. C'est pourquoi, l'émancipation complète de l'Egypte vis-à-vis de la Turquie est une condition *sine qua non* de sa neutralité permanente et de la sécurité du canal de Suez".

Deze wijze van oplossing der Suez-quaestie: Egypte tot een souvereinen staat te maken en daarna te neutraliseeren, waardoor het kanaal van zelf zou deelen in de gewaarborgde neutraliteit en onschendbaarheid, was zeker uit een logisch en juridisch oogpunt beschouwd, veel aannemelijker dan de vroeger door den heer MARTENS voorgestelde: maar de praktische en politieke bezwaren, welke aan hare verwezenlijking in den weg stonden, waren van des te ernstiger aard. Toch werd er eenigen tijd daarna een dergelijk voorstel aangekondigd van eene zijde van welke men dit allerminst verwacht zou hebben. We zullen later gelegenheid hebben daarop terug te komen. Sir TRAVERS TWISS [1]) heeft intusschen, in een opstel dat kort na dat van den heer MARTENS in hetzelfde tijdschrift verscheen, niet veel moeite gehad om aan te toonen dat op dit veld der hooge politiek eene Europeesche overeenstemming veel moeielijker te verkrijgen zal zijn dan over het lot van het kanaal afgescheiden van de Egyptische

---

[1]) De la securité de la navigation dans le canal de Suez. Revue de droit international, T. XIV, p. 572.

quaestie. De bescherming van de vaart door het kanaal, zegt de geleerde schrijver in dat stuk o. a., kan gevestigd worden op den grondslag eener transactie tusschen de dringende belangen van Engeland en de rechten en belanhen van alle andere volken. Heel iets anders zou het zijn indien de quaestie van Egypte's volkomen losmaking van Turkije tot eene *conditio sine qua non* van de eeuwige neutraliteit en van de veiligheid van het Suezkanaal werd gemaakt, want deze quaestie laat geen compromis toe.

Voor het overige schijnt de Engelsche geleerde sinds de bezetting van Egypte door de Engelsche troepen (zijn opstel werd geschreven in November 1882) tot de overtuiging gekomen te zijn dat de toestand van het kanaal zoo heel veel niet te wenschen overlaat. Althans van eene internationale overeenkomst of van eene uitvoerige verklaring der mogendheden ten einde de vrije vaart door het kanaal te waarborgen, zooals hij bij vroegere gelegenheden voorgesteld had, schijnt hij nu niets te willen weten. De internationale verplichting om de vaart door het kanaal te beveiligen, rust volgens hem in de eerste plaats op den Khedive en bij diens ontstentenis op de suzereine mogendheid. Deze waarborg komt hem in normale omstandigheden voldoende voor. Al wat men verlangen kan, zegt hij ten slotte, is, dat de regeeringen der mogendheden in conferentie mogen vergaderen om eene plechtige verklaring vast te

stellen, aldus luidende: »Que la liberté complète du canal entre les deux mers doit être toujours respectée par les belligérants, et que les gouvernements des puissances signataires s'engagent à porter cette déclaration à la connaissance des Etats qui n'ont pas été appelés à la conférence, et qu'ils inviteront ces Etats à y accéder."

Dit was de laatste proeve van oplossing van het Suez-vraagstuk welke, vóór de opening der diplomatieke onderhandelingen, uit het studeervertrek van eenen rechtsgeleerde in het licht gezonden werd. Ik heb het hier vermeld ter wille van de volledigheid, en omdat in de toelichting tot het voorstel reeds het beginsel vooropgesteld wordt, waaraan de Engelsche onderhandelaars later zoo hardnekkig zouden vasthouden, namelijk dat alles wat was actieve bescherming en onmiddellijk toezicht ten aanzien van de veiligheid van het kanaal, uitsluitend moest berusten bij de Egyptische regeering. Men houde in 't oog dat sinds 1882 de Egyptische regeering niet veel meer was dan een werktuig in handen van het Britsche gouvernement. Juist omdat Engeland door de gebeurtenissen van 1882 feitelijk, al bleef in naam de Sultan souverein, al de macht in Egypte in handen gekregen had, achtte de Engelsche regeering het tijdstip gekomen, om aan Europa eene regeling van het Suez-vraagstuk voor te stellen, welke het gemeenschappelijk belang van alle volken zou bevorderen, zonder tegen de

bizondere inzichten en belangen van Engeland te strijden. Was Europa met het aangebodene niet tevreden, welnu: Engeland was nu in de positie om, ook zonder internationale overeenkomst daaromtrent, zijne belangen bij het Suezkanaal ten allen tijde op afdoende wijze te waarborgen.

HOOFDSTUK I.

Dertien jaren waren reeds sedert de opening van het Kanaal van Suez voorbijgaan, toen tot de Europeesche mogendheden de formeele uitnoodiging gericht werd om den internationalen rechtstoestand van dezen waterweg vast te stellen. Het officieel initiatief werd genomen door den staatssecretaris voor buitenlandsche zaken in het Kabinet GLADSTONE, Lord GRANVILLE. De circulaire van 3 Januari 1883 heeft tot grondslag gediend aan alle onderhaneedlingen welke daarna hetzij tusschen de Groote Mogendheden, hetzij tusschen Parijs en Londen gevoerd werden. De inhoud van dit gewichtige stuk, waarmede men zich van begin af aan goed vertrouwd dient te maken, luidt, voor zoover zij het kanaal betreft, aldus: [1])

Earl Granville to Her Majesty's Representatives at Paris, Berlin, Vienna, Rome, and St. Petersburgh.

(Extract.) Foreign Office, January 3, 1883.

One result of recent occurrences has been to call special

[1]) Parliamentary Papers, Egypt n°. 2, 1883.

attention to the Suez Canal. firstly, on account of the danger with which it was threatened during the first brief success of the insurrection; secondly, in consequence of its occupation by the British forces in the name of the Khedive, and their use of it as a base of the operations carried on in His Highness' behalf, and in support of his authority; and thirdly, because of the attitude assumed by the Direction and officers of the Canal Company at a critical period of the campaign.

As regards the first two of these points, Her Majesty's Government believe that the free and unimpeded navigation of the Canal at all times, and its freedom from obstruction or damage by acts of war. are matters of importance to all nations. It has been generally admitted that the measures taken by them for protecting the navigation and the use of the Canal on behalf of the territorial Ruler for the purpose of restoring his authority, were in no way infringements of this general principle.

But to put upon a clearer footing the position of the Canal for the future, and to provide against possible dangers, they are of opinion that an agreement to the following effect might with advantage be come to between the Great Powers, to which other nations would subsequently be invited to accede:

1. That the Canal should be free for the passage of all ships, in any circumstances.

2. That in time of war a limitation of time as to ships of war of a belligerent remaining in the Canal should be fixed, and no troops or munitions of war should be disembarked in the Canal.

3. That no hostilities should take place in the Canal or its approaches, or elsewhere in the territorial waters of

Egypt, even in the event of Turkey being one of the belligerents.

4. That neither of the two immediately foregoing conditions shall apply to measures which may be necessary for the defence of Egypt.

5. That any Power whose vessels of war happen to do any damage to the Canal shall be bound to bear the cost of its immediate repair.

6. That Egypt should take all measures within its power to enforce the conditions imposed upon the transit of belligerent vessels through the Canal in time of war.

7. That no fortifications should be erected on the Canal or in its vicinity.

8. That nothing in the agreement shall be deemed to abridge or affect the territorial rights of the Government of Egypt further than is therein expressly provided.

Gedurende twee jaren bleef deze circulaire zonder uitwerking. Maar toen in het begin van 1885 de vertegenwoordigers der groote mogendheden en van Turkije te Londen vergaderd waren om den financieelen toestand van Egypte te regelen, werd tusschen hen overeengekomen dat eene commissie van afgevaardigden door hunne regeeringen benoemd, te Parijs zou bijeenkomen, den 30 Maart 1885, om voor te bereiden en op te stellen »un acte international consacrant l'établissement d'un régime définitif destiné à garantir, en tout temps et à toutes les puissances, le libre usage du canal de Suez."

De verklaring welke deze regeling inhield werd den 17den Maart 1885 onderteekend.

In de dertien dagen welke nog aan de opening der conferentie te Parijs zouden voorafgaan, werden door meerdere Staten, welke, daar zij te Londen niet vertegenwoordigd geweest waren, niet tot deelneming aan de conferentie van Parijs geroepen waren, stappen gedaan om daarbij te worden toegelaten. Met name de Nederlandsche regeering, zich beroepende op het groote belang van deze mogendheid in het transiet door het kanaal van Suez (in 1884 was Nederland in rang de derde Staat, zoowel naar gelang van het aantal als van de tonnenmaat der schepen die het kanaal doorgevaren zijn), vroeg om aan de conferentie deel te nemen en de heer VAN DER DOES DE WILLEBOIS, toen minister van buitenlandsche zaken te 's Gravenhage, smaakte de voldoening om zijne bemoeiingen met eenen gunstigen uitslag bekroond te zien. Spanje en Nederland werden uitgenoodigd om aan de conferentie deel te nemen.

De conferentie te Parijs bestond in 't eind uit afgevaardigden van tien Staten, daaronder begrepen Egypte, welks afgevaardigde een consultatieve stem had. Deze gedelegeerden waren, volgens het protokol:

Pour l'Allemagne:

M. DE DERENTHALL, Agent et Consul général d'Allemagne en Égypte:

M. le Baron DE ROTENHAN, Conseiller de l'Ambassade d'Allemagne à Paris.

Pour l'Autriche-Hongrie :

M. le Baron de Haan, Consul général d'Autriche-Hongrie à Constantinople.

Pour l'Espagne :

M. Angel Ruata, Ministre d'Espagne au Japon ;

M. de Ortega Morejon, Agent et Consul général d'Espagne en Égypte.

Pour la France :

M. Billot, Conseiller d'État, Ministre Plénipotentiaire, Directeur des Affaires politiques au Ministère des Affaires étrangères ;

M. Camille Barrère, Ministre Plénipotentiaire, Chargé de l'Agence et Consulat général de France en Égypte.

Pour la Grande-Bretagne :

Sir Julian Pauncefote, Sous-Secrétaire d'État permanent au Foreign-Office ;

Sir Charles Rivers Wilson, Contrôleur Général de l'Office de la Dette nationale.

Pour l'Italie :

M. Ressman, Ministre Plénipotentiaire, faisant fonctions de Conseiller de l'Ambassade d'Italie à Paris ;

M. Pierantoni, Sénateur, Conseiller du contentieux diplomatique au Ministère des Affaires étrangères.

Pour les Pays-Bas :

M. M. H. Jansen, Membre du Conseil d'État néerlandais ;

M. ASSER, Professeur à l'Université d'Amsterdam et Conseiller du Ministère des Affaires étrangères à la Haye.

Pour la Russie:

M, HITROVO, Chambellan de S. M. l'Empereur de Russie. Agent et Consul général de Russie en Égypte.

Pour la Turquie:

TEVFIK-BEY, Ministre de Turquie à Athènes;

Le Général de brigade HUSNY-PACHA.

Pour l'Égypte:

FAKHRY-PACHA, Délégué avec voix consultative.

De zittingen werden, den 30sten Maart 1885, met de volgende toespraak van den Heer JULES FERRY, toen voorzitter van den ministerraad, geopend.

MESSIEURS,

„C'est un grand honneur pour moi et une satisfaction profonde de saluer ici, au nom de la France, les Délégués des Puissances européennes, en inaugurant les travaux de cette assemblée, où tant de talents sont réunis, et à laquelle s'attachent de si hautes et si légitimes espérances. Vous n'êtes pas, en effet, Messieurs les Délégués, une Commission purement technique, appelée à résoudre avec la compétence spéciale qui vous appartient des questions d'ordre secondaire; le mandat qui vous à été donné est plus élevé et plus étendu: il vous met en face d'un des problèmes fondamentaux de la politique générale; vous êtes appelés à ajouter une pierre de plus à l'édifice nouveau que l'Europe pacifique et prévoyante s'efforce de construire pour mettre à

l'abri des compétitions violentes et stériles dont l'histoire du passé est pleine, et assujettir à des règles précises et juridiques ce mouvement universel et en quelque sorte irrésistible d'expansion coloniale qui emporte à cette heure l'activité de toutes les nations.

„Ces grandes vues d'avenir pacifique et de civilisation, qui se sont déroulées avec tant d'ampleur devant la Conférence de Berlin, sont aussi celles qui vous inspireront dans le champ plus restreint, plus pratique et peut-être plus brûlant, qui s'offre aujourd'hui à vos réflexions.

„Le canal de Suez fut une conception de génie, mais ni le Francais, illustre entre tous, dont elle fait la gloire, ni la France, qui eut, la première, foi dans l'entreprise et l'a vraiment fondée par le concours de ses épargnes, n'en ont jamais perdu de vue le caractère essentiellement universel, européen, humanitaire. C'est pour affirmer d'une façon claire et définitive ce caractère d'internationalité que le Gouvernement de la République française, d'accord avec les grandes Puissances et avec la Puissance souveraine, a convoqué cette réunion. Des programmes ont été préparés et vous seront soumis; mais, vous le savez, la liberté d'études et de propositions ici est absolue, la libre recherche est la première condition de tout échange de vues dans un sujet qui se rattache à tant et de si grands intérêts, qui met en présence des droits anciens et des idées neuves, qui touche aux devoirs des belligérants, comme aux droits des neutres, qui intéresse à un haut degré la puissance territoriale et qui doit concilier dans une mesure juridique qui reste à déterminer, la neutralité et la liberté du passage. La France, qui défend avant tout, dans les questions égyptiennes, l'action bienfaisante de la solidarité internationale, salue en vous, avec confiance, Messieurs, les ouvriers d'une grande œuvre."

Na de zitting der commissie verlaten te hebben, begaf zich de minister van buitenlandsche zaken naar de kamer van afgevaardigden, en men herinnert zich dat op dienzelfden dag het ministerie daar in de minderheid geplaatst werd op de Tonkin-quaestie.

Het Kabinet DE FREYCINET, dat als opvolger optrad, veranderde niet van politiek ten aanzien van Egypte, en de conferentie zette dus rustig hare werkzaamheden voort.

Aan de commissie werden twee onderling verschillende voorloopige ontwerpen [1]) voorgelegd, waarvan het eene, in het Foreign-Office te Londen geredigeerd, geheel op de bewoordingen van de circulaire van Lord GRANVILLE steunde; het andere, door de Fransche regeering gereed gemaakt, had eveneens dat diplomatieke stuk tot grondslag, maar behelsde daarenboven eenige bepalingen over punten in de circulaire van 1883 niet voorzien.

Ziehier de voornaamste punten waarop het Fransche ontwerp in 9 artikelen, verschilde van het Engelsche ontwerp, dat 10 artikelen telde. [2])

Terwijl de beide ontwerpen aanvingen met eene bepaling die de vrijheid van de vaart door het zeekanaal

---

[1]) Hierachter geplaatst als Bijlage I en II.

[2]) Voor al wat betreft de werkzaamheden der Parijsche Commissie, meende ik niet beter te kunnen doen dan in hoofdzaak over te nemen wat daaromtrent in de Revue de droit international (XX, p. 529 sqq.) geschreven werd door Professor Mr. T. M C. ASSER, die Nederland met zooveel gezag ter Conferentie van 1885 vertegenwoordigde.

waarborgde, zoowel in tijd van oorlog als in tijd van vrede (»comme passage *neutre*", voegde het engelsche ontwerp er bij), strekte het *fransche* ontwerp de garantie uit tot het *zoetwater*-kanaal en legde aan de hooge contracteerende partijen de verplichting op, om te doen wat van haar zou afhangen om de eerbiediging daarvan te verzekeren.

Het *engelsche* ontwerp verbood uitdrukkelijk de toepassing op het kanaal van het recht van *blokkade.*

Beide ontwerpen verboden om vestingwerken aan het kanaal of in zijne buurt op te werpen; het *fransche* ontwerp voegde daarbij het verbod om een punt dat den toegang tot het kanaal beheerschte op militaire wijze te bezetten, en om eenig territoriaal of commercieel voordeel, of eenig privilegie na te jagen in de regelingen, welke ter zake van het tractaat zouden kunnen getroffen worden.

Het *fransche* ontwerp verbood om in de wateren van het kanaal eenig oorlogsschip te doen verblijven en veroorloofde alleen om aan de mondingen lichte vaartuigen, zonder oorlogsvlag, te doen stationneeren, en wel niet meer dan twee van elke mogendheid. Het *engelsche* ontwerp behelsde geen uitdrukkelijke bepaling van dien aard, maar verbood de bemanning, in het kanaal en de havens die daartoe behooren, van oorlogsschepen eener oorlogvoerende mogendheid, en het opnemen van kolenvoorraad en scheepsproviand, behalve wat ze vol-

strekt behoeven, om de meest nabij gelegen haven te kunnen bereiken.

Het *fransche* ontwerp verklaarde uitdrukkelijk dat in tijd van oorlog het kanaal voor de schepen der oorlogvoerenden open zou blijven; *beide* ontwerpen behelsden de uitdrukkelijke verbintenis om geen vijandelijke daad te plegen nòch in het kanaal, nòch in de territoriale wateren van Egypte en zelfs dan, — voegde het *fransche* ontwerp hierbij, — wanneer de Porte eene der oorlogvoerende mogendheden mocht wezen.

Beide ontwerpen behelsden eene bepaling welke de mogendheden, welker oorlogsschepen eenige schade aan het kanaal mochten toegebracht hebben, verplichtte, om de kosten van onmiddellijk herstel te dragen.

Betreffende de te nemen maatregelen om de nakoming van het tractaat te verzekeren, verschilde het *fransche* ontwerp in beginsel met het *engelsche* ontwerp. Terwijl dit laatste aan Z. M. den Khedive de zorg toevertrouwde om alle noodige maatregelen te nemen ten einde de voorwaarden te doen naleven welke het tractaat aan de van het kanaal gebruikmakende oorlogsschepen oplegde, bepaalde het *fransche* ontwerp, dat eene commissie, samengesteld uit gedelegeerden der mogendheden, welke de declaratie van Londen van 17 Maart 1885 hadden onderteekend, ter zijde gestaan door de commandanten der wachtschepen van dezelfde mogendheden

(met een gelegeerde van de Ottomanische en een gedelegeerde van de Egyptische regeering) met den dienst van de bescherming van het kanaal zoude belast zijn. Bovendien maakte het *fransche* ontwerp melding van het recht van den khedive om, binnen de grenzen van de rechten, hem door Z. M. den Sultan verleend, de maatregelen te nemen, welke hij noodig zou achten voor de landsverdediging en om de bepalingen van het tractaat te doen eerbiedigen.

Het *engelsche* ontwerp verklaarde in algemeene bewoordingen dat het tractaat geenerlei inbreuk op de rechten van Z. H. den Khedive zou maken buiten de bizondere bepalingen welke het behelsde: het *fransche* ontwerp sprak hetzelfde beginsel uit, niet alleen ten aanzien van de khedive, maar eveneens met opzicht tot de souvereine rechten van Z. M. den Sultan.

Eene sub-commissie, door de conferentie van Parijs benoemd, redigeerde een *derde* ontwerp, grootendeels aan de twee voorloopige ontwerpen ontleend. Men vindt daarin ook eenige nieuwe bepalingen, betreffende de doorvaart door het kanaal van schepen van oorlogvoerende mogendheden, de onderwerping van buit aan dezelfde regelen als de oorlogsschepen der oorlogvoerende partijen, enz.

Ten aanzien van het gewichtige punt van het *toezicht*, had de meerderheid der sub-commissie het stelsel van het fransche voorloopige ontwerp aanvaard (permanente

commissie, samengesteld uit de vertegenwoordigers in Egypte van de mogendheden welke de declaratie van Londen hadden onderteekend): de gedelegeerde van Groot-Brittannië had een voorstel gedaan volgens hetwelk het egyptische gouvernement de noodige maatregelen zou nemen om het tractaat te doen eerbiedigen en, desnoods, de hulp van de Porte en van de andere onderteekenaars van de declaratie van Londen zou inroepen, welke mogendheden in dat geval onmiddellijk zouden raadplegen ten einde gezamenlijk vast te stellen welke maatregelen moesten genomen worden om aan dien roep te voldoen; de vertegenwoordigers der groote mogendheden in Egypte, zonder eene permanente commissie uit te maken, zouden op de nakoming van het tractaat toezien, ten einde hunne regeeringen van elke inbreuk of dreigende inbreuk in kennis te stellen. De gedelegeerde van Italië had een ander amendement voorgesteld, volgens hetwelke, *in geval van oorlog* of *wanneer binnenlandsche onlusten de veiligheid van het kanaal bedreigden*, de vertegenwoordigers in Egypte van de onderteekenaars van het tractaat onder voorzitterschap van een specialen gedelegeerden van Turkije zouden vergaderen, ten einde in den dienst tot bescherming van het kanaal te voorzien en zich met de Suezmaatschappij te verstaan, om de nakoming der reglementen van scheepvaart en politie te verzekeren. De conferentie, van deze voorstellen in

kennis gesteld, hield hare tweede voltallige vergadering den 4den Juni 1888. De heer BARRÈRE, de fransche gedelegeerde, welke de sub-commissie gepresideerd had, bracht een verslag uit, dat een uiteenzetting der beweegredenen van het nieuwe ontwerp behelsde.

De bespreking van verscheidene artikelen van dit ontwerp is zeer belangwekkend geweest, en het is waarschijnlijk dat de protokollen van de zittingen der commissie dikwijls geraadpleegd zullen worden om de bepalingen van het traktaat op te helderen, welke voor het meerendeel aan het ontwerp van 1885 zijn ontleend. Het kan dus nuttig zijn, om naar den officiëelen text, de opmerkingen te kennen, waartoe de voornaamste artikelen van het ontwerp, welke in het tractaat overgenomen zijn, in den boezem der conferentie aanleiding gegeven hebben; zij maken een commentaar van die artikelen uit dat groote waarde heeft.

Art. 1 van het tractaat luidt aldus:

ARTICLE I.

»*Le canal maritime de Suez sera toujours libre et* »*ouvert, en temps de guerre comme en temps de paix,* »*à tout navire de commerce ou de guerre, sans distinction* »*de pavillon.*

»*En conséquence, les hautes parties contractantes con-* »*viennent de ne porter aucune atteinte au libre usage* »*du canal, en temps de guerre comme en temps de paix.*

»*Le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du »droit de blocus.*"

Deze bepaling — woordelijk overgenomen uit het eerste artikel van het ontwerp der Parijsche conferentie [1]) — maakt den grondslag van het tractaat uit: zij zal altijd van kracht blijven, zelfs in de exceptioneele omstandigheden waar men, volgens de conventie zelve, van eenige der andere regelen, welke zij stelt, mag afwijken (art. IV, V, VII en VIII). De exceptioneele omstandigheden, welke dit kunnen uitwerken, zijn in de artikelen IX en X van het tractaat vermeld.

In het ontwerp der sub-commissie luidde de 3de alinea van artikel 1 aldus:

»Le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du droit de blocus, ni d'aucun autre droit de guerre".

Ziehier, naar het protokol der zitting van den 4den Juni 1885, het debat waartoe deze alinea aanleiding gegeven heeft:

Sir JULIAN PAUNCEFOTE demande s'il n'y aurait pas lieu de placer à l'article 5 le dernier paragraphe de l'article 1er, afin de pouvoir rendre applicables aux faits prévus par ce paragraphe les dispositions des articles 11 et 12.

M HITROVO fait observer que ce paragraphe a été emprunté au projet anglais, qu'il a une importance considérable et qu'il serait dangereux de laisser prévoir que dans l'éven-

---

[1]) Zie echter de aanmerking hieronder, betreffende de 3e alinea

tualité visée par l'article 12, la règle de l'interdiction du blocus ne sera pas appliquée. Quant au dernier membre de phrase, il a été ajouté, sur une observation du Baron de Haan, afin de prévenir l'exercice du droit de visite.

Appuyant la pensée de son honorable Collègue de Russie, M. Asser dit, qu'en supprimant le dernier alinéa de l'article 1er et en le plaçant á l'article 5 comme le propose Sir Julian Pauncefote, on créerait, pour le cas prévu par les articles 11 et 12, une dérogation à l'interdiction du blocus Une pareille dérogation lui semble inadmissible et serait, en tout cas, en contradiction avec l'article 13 qui défend, même dans les cas prévus par les articles 11 et 12, de faire obstacle au libre passage. Le blocus du canal doit toujours être défendu.

M. Pierantoni rappele que le blocus a été formellement interdit par le Traité, afin d'éviter au canal l'application même des blocus dits pacifiques. Il lui semble en conséquence difficile d'admettre des cas où le blocus puisse être autorisé et il se rallie à la même conclusion que MM. Hitrovo et Asser.

Sir Julian Pauncefote admet que le blocus soit interdit, mais pourquoi parler de tout autre droit de guerre? Ces mots pourraient être supprimés, l'article 5 suffisant à parer à toute éventualité.

M. Barrère estime que le respect du libre usage du canal sera assuré d'une manière bien plus efficace si l'on maintient le texte primitivement adopté.

Sir Julian Pauncefote propose alors de rendre moins vague l'expression: *tout autre droit de guerre*, en la complétant par les mots: *qui pourrait faire obstacle au libre usage du canal.*

Cette adjonction est acceptée par la Commission et l'article 1er est arrêté sous la forme suivante:

„ARTICLE PREMIER.

„Le canal maritime de Suez sera toujours libre et ouvert, en temps de guerre comme en temps de paix, à tout navire de commerce ou de guerre, sans distinction de pavillon

„En conséquence, les Hautes Parties contractantes conviennent de ne porter aucune atteinte au libre usage du canal, en temps de guerre comme en temps de paix.

„Le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du droit de blocus, ni d'aucun autre droit de guerre qui pourrait faire obstacle au libre usage du canal."

M. Asser estime que le droit de visite se trouve formellement interdit par les termes de l'article tel qu'il est adopté.

Le Président constate que telle est la manière de voir de tous les Délégués.

In de laatste zitting der commissie hebben de Engelsche gedelegeerden aan hunne mede-gedelegeerden overgelegd den tekst van een ontwerp-tractaat, zooals het door hen zou worden aangenomen. In dien tekst is alinea 1 geredigeerd zooals in het definitieve tractaat; het tweede gedeelte van alinea 3 is daar niet te vinden, en het werd eveneens weggelaten in den tekst van het definitieve ontwerp der commissie, welke de annex van het protokol n⁰. 6 [1]) uitmaakt. Het blijkt intusschen niet dat de commissie besloten heeft tot schrapping van het laatste gedeelte van de derde alinea van art. 1, zooals het in hare zitting van den 4den Juni werd aangenomen.

Wat daarvan ook zij, het tractaat vermeldt, in de

---

[1]) Zie Prot, p. 214 en 218.

derde alinea van art. 1, enkel het recht van blokkade. Daaruit volgt dat het doorzoekingsrecht, dat, naar de zienswijze van alle gedelegeerden, door den in de commissie aangenomen tekst verboden werd, niet meer bedoeld wordt door art. 1 van het tractaat. Het valt nu onder artikel IV, dat de uitoefening van elk oorlogsrecht in het kanaal en zijne toegangshavens verbiedt, behoudens de uitzonderingen welke uit de artikelen IX en X volgen.

Article II.

Les hautes parties contractantes, reconnaissant que le canal d'eau douce est indispensable au canal maritime, prennent acte des engagements de S. A. le Khédive envers la Compagnie universelle du canal de Suez, en ce qui concerne le canal d'eau douce, engagements stipulés dans une convention en date du 18 Mars 1863, contenant un exposé et quatre articles

Elles s'engagent à ne porter aucune atteinte à la sécurité de ce canal et de ses dérivations, dont le fonctionnement ne pourra être l'objet d'aucune tentative d'obstruction.

Dit art. komt overeen met art. 2 van het ontwerp der conferentie.

Alleen heeft men aan alinea 1 toegevoegd de woorden: »*Dans une convention, en date du 18 Mars 1863, con-*

tenant un exposé et quatre articles", ten einde nauwkeuriger te bepalen van welke verbintenissen er sprake is.

Men heeft noodig geacht de internationale bescherming tot het zoetwater-kanaal uit te breiden. omdat dit in nauw verband staat tot het zeekanaal. het eene kan niet bestaan zonder het andere, daar het zoetwater-kanaal tot het bestaan van het talrijke personeel der kanaalmaatschappij noodig is.

Daar twee verschillende redacties voor het artikel betreffende het zoetwater-kanaal waren voorgesteld. werden de H.H. FERDINAND en CHARLES DE LESSEPS in het midden der sub-commissie geroepen. ten einde haar inlichtingen omtrent de werking van het zoetwater-kanaal te verstrekken. Na deze Heeren geraadpleegd te hebben. heeft de sub-commissie de redactie aangenomen. welke in het ontwerp der Conferentie staat.

ARTICLE III.

Les hautes parties contractantes s'engagent de même à respecter le matériel, les établissements, constructions et travaux du canal maritime et du canal d'eau douce.

Dit artikel is ingelascht op voorstel van den Duitschen gedelegeerden. den Heer VON DERENTHALL. met de toestemming van den Engelschen gedelegeerden Sir CHARLES RIVERS WILSON.

Article IV.

Le canal maritime restant ouvert en temps de guerre comme passage libre, même aux navires de guerre des belligérants, aux termes de l'article I du présent traité, les hautes parties contractantes conviennent qu' aucun droit de guerre, aucun acte d'hostilité ni aucun acte ayant pour but d'entraver la libre navigation du canal ne pourra être exercé dans le canal et ses ports d'accès, ainsi que dans un rayon de trois milles marins de ces ports, alors même que l'empire Ottoman serait une des parties belligérantes.

Les bâtiments de guerre des belligérants ne pourront, dans le canal et ses ports d'accès, se ravitailler ou s'approvisionner que dans la limite strictement nécessaire. Le transit des dits bâtiments par le canal s'effectuera dans la plus bref délai, d'après les règlements en vigueur, et sans autre arrêt que celui qui résulterait des nécessités du service. Leur séjour à Port-Saïd et dans la rade de Suez ne pourra dépasser vingt-quatre heures, sauf le cas de relâche forcée. En pareil cas, ils seront tenus de partir le plus tôt possible. Un intervalle de vingt-quatre heures devra toujours s'écouler entre la sortie d'un port d'accès d'un navire belligérant et le départ d'un navire appartenant à la puissance ennemie.

Dit art. maakte het art. 5 van het ontwerp der Confe-

rentie uit. Alleen las men, in de eerste alinea, in plaats van de woorden »d'entraver la libre navigation du canal", de woorden: »de préparer directement une opération de guerre", en in plaats van de woorden: »et ses ports d'accès, ainsi que dans un rayon de trois milles marins de ces ports", las men er de woorden: »et ses approches ainsi que dans les ports d'accès, ni dans les eaux territoriales de l'Egypte."

De Engelsche gedelegeerden hadden het artikel van het ontwerp slechts aangenomen onder voorbehoud dat de eerste alinea zou worden gewijzigd zooals dit in het tractaat van Constantinopel is gebeurd: zij vonden dat de uitdrukkingen »ses approches" en »les eaux territoriales de l'Egypte" te onbepaald waren en in eenen zin zouden kunnen worden uitgelegd die eene te groote uitgestrektheid zou geven aan het zeegedeelte waarop de conventie toepasselijk is.

De Engelsche gedelegeerden hebben daarom de begrenzing van de »approches" en van de »eaux territoriales" voorgesteld zooals men haar nu in het tractaat vindt.

De Russische gedelegeerde had eveneens gevraagd dat men het begrip: »*eaux territoriales* ou »*approches du canal*" nader omschrijve. Maar het doel dat de heer HITROVO beoogde was juist om aan die uitdrukkingen een zeer uitgebreide beteekenis te geven. In twee bemerkenswaardige redevoeringen, den 9den Juni 1885 door

hem gehouden [1]) trachtte de Russische gedelegeerde te betoogen dat het volstrekt noodzakelijk was om de wateren van de Roode Zee of een groot gedeelte van die wateren onder het régime der conventie te plaatsen, ten einde den toegang tot het kanaal van den zuidkant ten allen tijde en onder alle omstandigheden te verzekeren.

Dit denkbeeld had levendig verzet van den kant der Italiaansche gedelegeerden uitgelokt.

De Heer RESSMAN deed opmerken dat de neutralisatie van de Roode Zee — welke ongeveer 2600 kilometer lang is — als geheel en al buiten de competentie der commissie moest worden beschouwd.

Andere gedelegeerden verklaarden dat zij zich niet, zonder nieuwe instructies aan hunne regeeringen gevraagd te hebben, over het voorstel van den Heer HITROVO konden uitlaten, welke laatste, volgens den Heer RESSMAN, »*malgré l'habileté de son langage, n'avait pu déguiser la pensée politique qui le guidait.*"

De Heer VON DERENTHALL, de Duitsche gedelegeerde, deed opmerken dat het voorstel van den Heer HITROVO niet strekte om de geheele Roode Zee te neutraliseeren, maar slechts om aan het kanaal van Suez een vrijen toegang aan den kant van de Roode Zee te verschaffen.

Nadat de gedelegeerde van Oostenrijk-Hongarije en

---

[1]) PROT. p. 186—188 en 189—191

die van Nederland nadruk gelegd hadden op de noodzakelijkheid om den zin der woorden: »approches et eaux territoriales" nauwkeuriger te bepalen, stelde Sir Julian Pauncefote voor om deze woorden te vervangen door de volgende: »Dans un rayon d'une lieue marine de ces ports."

Ten gevolge van de opmerking van Husny Pacha, dat de omtrek van eene zeemijl onvoldoende was, stemde de Engelsche gedelegeerde er in toe om den afstand tot »trois milles marins" uit te strekken.

Wat de uitdrukking: »eaux territoriales" betreft, erkende Sir Julian Pauncefote de wenschelijkheid om haar nauwkeuriger te bepalen, te weten: dat de grens van die wateren behoorde te worden omschreven, zoowel wat hun uitgestrektheid in zee betreft, als langs de kust." Maar hij oordeelde, dat eene dergelijke grensbepaling vragen van staatkundige natuur deed rijzen welke buiten de bevoegdheid der commissie traden. Hij verklaarde dat zijne regeering nog steeds dezelfde meening toegedaan was ten aanzien van de wenschelijkheid om deze wateren te beveiligen voor elke oorlogsdaad, maar hij voegde er bij dat eene bizondere diplomatieke overeenkomst tusschen de mogendheden noodig zou zijn om die grensbepaling te bewerkstelligen.

In den text van het tractaat heeft men de omschrijving der »approches", welke door den Engelschen gedelegeerde

werd voorgesteld, opgenomen, maar de vermelding der »eaux territoriales" is geheel verdwenen. Laten wij hopen dat de Engelsche regeering nog steeds de door Sir JULIAN PAUNCEFOTE uitgesproken meening is toegedaan en dat zij er in zal toestemmen om eene bizondere diplomatieke schikking nopens dit punt aan te gaan.

Het gewichtige beginsel door art. 4 van het tractaat, daarin overeenstemmende met art. 8 van het ontwerp der commissie, vastgesteld, is dit: dat in oorlogstijd, zelfs wanneer het ottomanische rijk eene der oorlogvoerende partijen mocht wezen, het kanaal als vrije doorvaart open zal blijven, zelfs voor de oorlogsschepen der oorlogvoerende Staten. Men heeft het kanaal dus niet *geneutraliseerd*, want in dat geval zoude men het voor de schepen der oorlogvoerende partijen hebben gesloten, en men heeft de uitdrukking »passage neutre", welke in art. 1 van het Engelsch vóór-ontwerp voorkwam, vermeden.

Trouwens alle gedelegeerden ter Parijsche conferentie erkenden dat de »neutralisatie" van het kanaal, in den eigenlijken zin van het woord, niet aannemelijk was, en de uitdrukking »comme passage neutre", die men nog in art. 1 van het Engelsche vóór-ontwerp vindt, is spoedig verdwenen.

Art. IV is bestemd om de gevaren te voorkomen,

welke de doorvaart der oorlogsschepen van oorlogvoerende mogendheden zou kunnen doen ontstaan.

Eene der uitdrukkingen, welke alinea 2 van het artikel bevat, heeft te midden der commissie, tot eene officieele uitlegging aanleiding gegeven, welke men in het protocol van de zitting van 4 Juni 1885 [1]) in de volgende bewoordingen vermeld vindt:

M. Asser rappelle qu'au sein de la Sous-Commission il avait, lors de la deuxième lecture, critiqué comme trop absolue l'expression *le port le plus voisin*, qui se trouvait dans le texte primitif. D'accord avec Sir Julian Pauncefote, il avait proposé de stipuler que les bâtiments de guerre des belligérants ne pourraient, dans le canal ou ses ports d'accès, se ravitailler ou s'approvisionner que dans la mesure nécessaire pour gagner le port le plus voisin *qui leur soit accessible et où ils puissent pourvoir à leurs besoins.*

Le Délégué des Pays-Bas persiste à croire qu'une disposition ayant pour but de préciser ce que l'on entend par la *mesure nécessaire*, présenterait de sérieux avantages. Toutefois, la majorité de ses collègues, pensant que la rédaction adoptée par la Sous-Commission sera interprétée conformément à ses vues, il ne croit pas devoir présenter un amendement.

Sir Julian Pauncefote partage l'opinion de Mt Asser, mais ne croit pas non plus devoir soulever de nouveau la question.

Article V.

En temps de guerre, les puissances belligérantes ne

[1]) Prot. p. 155, 156.

débarqueront et ne prendront, dans le canal et ses ports d'accès, ni troupes, ni munitions, ni matériel de guerre. Mais dans le cas d'un empêchement accidentel dans le canal, on pourra embarquer ou débarquer, dans les ports d'accès, des troupes fractionnées par groupes n'excédant pas 1000 *hommes, avec le matériel de guerre correspondant.*

De redactie van dit artikel is niet onberispelijk. Art. 6 van het ontwerp der commissie gewaagde niet van mogendheden (puissances) die troepen uit- en inscheepten, maar was aldus geredigeerd.

»Ses *bâtiments* ne débarqueront et ne prendront dans le canal et ses ports d'accès ni troupes, ni munitions, ni matériel de guerre".

Dit artikel had tot tamelijk levendige discussies aanleiding gegeven: de Engelsche en de Italiaansche gedelegeerden hadden voorgesteld om het in dit artikel gestelde verbod tot tijd van oorlog te beperken, overeenkomstig het artikel n°. 2 van de circulaire van Lord GRANVILLE: zij waren van oordeel dat in tijd van vrede dit verbod gewichtige bezwaren voor de koloniale mogendheden met zich brengen zoude.

De Heer PIERANTONI deed opmerken, dat de gewoonte om, na lange zeereizen, aan de zeelieden en aan de militairen te veroorloven om aan wal te gaan, geen

politieke bezwaren oplevert en nuttig is voor de gezondheid van het scheepsvolk en van de troepen.

De Heer HITROVO en HUSNY-PACHA, van meening dat de bepaling aan de ontscheping van geïsoleerde en ongewapende zeelieden en soldaten niet in den weg zou staan, drongen aan op het behoud van het artikel zooals het voorgesteld was (zonder beperking tot tijd van oorlog).

De gedelegeerden van Oostenrijk—Hongarije en van 't Duitsche Rijk lieten zich in denzelfden zin uit; zij deden opmerken dat zelfs in tijd van vrede, de in- en ontscheping van vreemde troepen in alle havens der wereld verboden is, en dat het bovendien heden ten dage lastig zou kunnen blijken om tusschen den staat van vrede en den staat van oorlog te onderscheiden.

Sir CHARLES RIVERS WILSON, het voorgestelde artikel bestrijdende, veronderstelde dat eene versperring van het kanaal de doorvaart van oorlogsschepen stremde: »In den tegenwoordigen toestand zullen, indien de territoriale mogendheid het toestaat, de aan boord zijnde troepen of scheepsvolk met wapenen en bagage den spoorweg gebruiken. Met art. 6 zullen zij het niet meer kunnen doen" [1]).

Artikel V van de conventie van Constantinopel heeft de beperking tot tijd van oorlog, door de engelsche

---

[1]) Protocol, p. 147—159, 168—173

gedelegeerden voorgesteld, aanvaard, en behelst, *zelfs voor den tijd van oorlog*, eene uitzondering op het verbod. Laten wij hopen dat deze bepaling nooit tot misbruik aanleiding zal geven!

Article VI.

Les prises seront soumises, sous tous les rapports, au même régime que les navires de guerre des belligérants.

Dit artikel is woordelijk overgenomen uit het artikel 7 van het ontwerp der commissie.

Art. 3 van het engelsche voorloopige ontwerp verbood aan de oorlogsschepen van oorlogvoerende mogendheden om hunne buit in het kanaal binnen te brengen. In de zitting der sub-commissie van den 22sten April 1885, had de quaestie van de doorvaart van buitgemaakte schepen het onderwerp van eene hoogst belangwekkende discussie uitgemaakt. Op het verzoek van den voorzitter, woonden de H.H. Louis Renault, professor in het internationaal recht aan de Faculté de droit te Parijs, en Jansen, nederlandsch gedelegeerde, de zitting bij.

De heer Pierantoni, na in herinnering gebracht te hebben dat, in den tegenwoordigen stand van het volkenrecht, het brengen van buitgemaakte schepen in neutrale havens over 't algemeen verboden is (behalve in het geval van overmacht), — een beginsel dat Italië in zijnen code maritime (cap. VII) heeft opgenomen, — deed

opmerken dat dit beginsel twee voordeelen oplevert: het voordeel om de vijandelijkheden te bekorten door te beletten dat het neutrale territoir tot voortzetting van den oorlog gebruikt wordt en het voordeel om de neutralen aan de rechtsoverschrijdingen der oorlogvoerenden te onttrekken.

De andere Italiaansche gedelegeerde, de heer RESSMAN, deelde deze zienswijze niet. Hij geloofde niet dat er volkomen analogie bestond tusschen het kanaal en de territoriale wateren, daar het kanaal als een groote internationale verkeersweg beschouwd werd. Hij verklaarde zich dus voor de gelijkstelling van buitgemaakte schepen met oorlogsschepen, en de voorzitter (de heer BARRÈRE) en de heeren HITROVO, VON DERENTHALL, JANSEN en RENAULT lieten zich vervolgens in denzelfden zin uit.

Door de gelijkstelling van buitgemaakte schepen met oorlogschepen te bepalen, heeft de commissie geenszins bedoeld om de quaestie van de onschendbaarheid van den privaateigendom op zee te praejudicieeren: dit werd ten gevolge van eene aanmerking van baron DE HAAN geconstateerd [1]).

Zal de onderwerping, *in elk opzicht* van de buitgemaakte schepen aan hetzelfde régime als de oorlogsschepen der oorlogvoerende mogendheden, zich ook uitstrekken tot

---

[1]) Procès-verbal, p. 57—61.

de buitgemaakte schepen welke, na aan hun nemer ontsnapt te zijn, in het kanaal hun toevlucht zouden zoeken? Zal men hun niet een asyl in die havens toestaan? Zal men ze noodzaken (in toepassing van art. IV) om die havens binnen de 24 uren te verlaten, op gevaar af van in de macht van den nemer terug te vallen?

Het is waar dat, in den eigenlijken zin van het woord, een schip dat aan den nemer ontsnapt is, zelfs wanneer het nog door dezen vervolgd wordt, geen *buit* meer is.

Echter zoude een uitlegging in tegenovergestelden zin altijd mogelijk zijn, te meer omdat een der leden van de sub-commissie, hoewel het artikel goedkeurende, verklaard heeft dat het kanaal niet als toevluchtsoord voor de buitgemaakte schepen mocht dienen. Misschien wilde hij zeggen dat de nemer niet het recht moest hebben om zijn buit in het kanaal te doen vertoeven.

Om al die redenen en om de tegenovergestelde uitlegging uit te sluiten, welke een stap achteruit zoude zijn (daar tegenwoordig de neutrale Staten aan handelsschepen, door oorlogvoerende schepen vervolgd, niet de vergunning weigeren om hunne havens binnen te komen en daar te vertoeven), heeft de heer ASSER, in de plenumzitting van 8 Juni 1885, voorgesteld om in het protocol te constateeren, dat het artikel in dien zin moet geïnterpreteerd worden, dat het niet toepasselijk is op een buit, die aan zijn nemer ontsnapt is en door dezen vervolgd wordt.

Te dier zake leest men in het protocol [1]):

Le Président donne acte à M. Asser de ses observations et pense qu'il suffira de constater au protocole le sens que la Commission attache au mot *prises*. La pratique internationale est d'accord avec tous les auteurs pour reconnaître qu'un bâtiment capturé, qui échappe au capteur avant jugement, ne peut plus être considéré comme une prise C'est ce que M. Bluntschli exprime dans les termes suivants: „Si le navire capturé réussit à s'échapper avant la condamnation, sans qu'il y ait reprise, la prise est sans effet.” . . *(Le droit international codifié*, art. 860 *bis.)* Dans la pensée de la Commission, l'article 7 ne doit s'appliquer qu'aux prises en la possession du capteur; le Protocole fera foi de cette interprétation

Article VII.

Les puissances ne maintiendront dans les eaux du canal (y compris le lac Timsah et les lacs Amers) aucun bâtiment de guerre.

Toutefois, dans les ports d'accès de Port-Saïd et de Suez, elles pourront faire stationner des bâtiments de guerre, dont le nombre ne devra pas excéder deux pour chaque puissance.

Ce droit ne pourra etre exercé par les belligérants.

Dit artikel is geheel ontleend aan het ontwerp der commissie, waar het 't nummer 8 draagt. De commissie had het ontleend aan art. 3 van het fransche vóórproject.

---

[1]) Prot. 171—172.

In de sub-commissie had Sir J. PAUNCEFOTE eenige objecties geformuleerd; hij meende dat de bevoegdheid aan de mogendheden toegekend om elk twee oorlogsschepen aan de monden van het kanaal te doen stationneeren, inbreuk zou maken op de rechten van de territoriale mogendheid. Nadat de voorzitter (de heer BARRÈRE), evenals de gedelegeerden van Duitschland en van Oostenrijk-Hongarije, geantwoord had dat het artikel, verre van op de rechten van de territoriale mogendheid inbreuk te maken, voor haar integendeel gunstig is, doordien het voor alle mogendheid het aantal schepen welke zij aan de monden van het kanaal mag doen stationneeren tot twee beperkt (terwijl dit aantal tot nog toe onbeperkt was), werd het artikel aangenomen, terwijl de Engelsche gedelegeerden de goedkeuring van hun gouvernement voorbehielden.

De hierbij geuite bewering, als zoude er een recht bestaan van elken vreemden Staat om een onbepaald aantal van zijne oorlogsschepen te doen verblijven in de havens van een anderen Staat, schijnt vrij gewaagd en niet in overeenstemming met het erkende volkenrecht. Is dit zoo, dan heeft men in de sub-commissie aan de bepaling van de wachtschepen juist de tegenovergestelde strekking bijgelegd dan zij inderdaad bezit. Indien een Staat, volgens het geldende recht, het voortgezet verblijf in zijne havens aan elk vreemd oorlogschip mag ver-

bieden, dan is de opgelegde verplichting om deze schepen, zelfs in beperkt getal, te laten stationneeren, zeer zeker een servituut ten laste van de territoriale mogendheid.

In het ontwerp van de sub-commissie luidde de aanhef van het artikel aldus: »Les hautes puissances contractantes ne maintiendront, etc."

In de plenum-vergadering stelde de voorzitter (de H. Billot) voor om de woorden »*hautes*" en »*contractantes*" te schrappen — »afin de donner à la formule un sens plus général, et afin d'intéresser à l'observation de la clause non seulement les puissances signataires, mais aussi le gouvernement khédivial et la Compagnie elle-même" [1]).

Dit voorstel werd aangenomen.

Natuurlijk moet men niet uit dit votum afleiden dat de conferentie de Suez-maatschappij als eene »puissance" erkend heeft, — tenzij uit het oogpunt van den handel en de scheepvaart.

Article VIII.

Les agents en Egypte des puissances signataires du présent traité seront chargés de veiller à son exécution. En toute circonstance qui menacerait la sécurité ou le libre passage du canal, ils se réuniront sur la convocation de trois d'entre eux et sous la présidence du doyen, pour procéder aux constatations nécessaires. Ils feront con-

---

[1]) Prot. p. 174.

naître au gouvernement khédivial le danger qu'ils auraient reconnu, afin que celui-ci prenne les mesures propres à assurer la protection et le libre usage du canal.

En tout état de cause, ils se réuniront une fois par an pour constater la bonne exécution du traité. Ces dernières réunions auront lieu sous la présidence d'un commissaire spécial nommé à cet effet par le gouvernement ottoman. Un commissaire khédivial pourra également prendre part à la réunion et la présider en cas d'absence du commissaire ottoman.

Ils réclameront notamment la suppression de tout ouvrage ou la dispersion de tout rassemblement qui, soit sur l'une, soit sur l'autre rive du canal, pourrait avoir pour but ou pour effet de porter atteinte à la liberté et à l'entière sécurité de la navigation.

Article IX.

Le gouvernement égyptien prendra, dans la limite de ses pouvoirs, tels qu'ils résultent des firmans et dans les conditions prévues par le présent traité, les mesures nécessaires pour faire respecter l'exécution du dit traité.

Dans le cas où le gouvernement égyptien ne disposerait pas de moyens suffisants, il devra faire appel au gouvernement impérial ottoman, lequel prendra les mesures nécessaires pour répondre à cet appel, en donnera avis aux autres puissances signataires de la déclaration de

Londres du 17 mars 1885 et, au besoin, se concertera avec elles à ce sujet

Les prescriptions des articles IV, V, VII et VIII ne feront pas obstacle aux mesures qui seront prises en vertu du présent article.

Wij zijn hier tot eene quaestie genaderd, welke tot evenveel redegetwist heeft aanleiding gegeven dan het voorstel van den heer HITROVO. Zij betreft de wijze waarop toezicht zou uitgeoefend worden op de naleving van het tractaat.

Volgens een gezegde van den heer BARRÈRE zou het eerste denkbeeld van eene internationale commissie van toezicht in Egypte geopperd zijn in 1882 te Constantinopel door den Italiaanschen gezant, na de onderteekening van het zoogen. »protocole de désintéressement."

De circulaire Granville van 3 Januari 1883 stelt niets dergelijks voor: integendeel, art. 6, versterkt door art. 8, draagt aan Egypte alleen op om de maatregelen te nemen *to enforce the conditions imposed. .* . De declaratie van Londen van 17 Maart 1885 zegt niets over dit onderwerp. Het *engelsche* ontwerp neemt eenvoudig de artt. 6 en 8 van de circulaire over. Dat het *fransche* ontwerp daarmede in beginsel verschilde, hebben we boven (pag. 72) gezien. Reeds den 3den April richtte Lord LYONS omtrent dit punt en eenige andere, eene verbale nota tot de Fransche regeering:

Les propositions de la circulaire de 1883 sont entièrement fondées sur le principe d'un arrangement par lequel les puissances signataires conviennent de ne commettre aucun acte qui entravât la libre navigation du canal, le pouvoir territorial étant lié par le même engagement subordonné seulement à son droit souverain de propre défense, dont la réserve a été faite par le sultan comme condition de son consentement au projet.

Les propositions du projet français paraissent, au contraire, être fondées sur le principe d'une active intervention dans la surveillance du canal par les moyens d'une commission internationale et de navires armés. En outre . . . .

De heer JULES FERRY repliceerde twee dagen daarna en den 13den April bracht Sir JULIAN PAUNCEFOTE zijne bezwaren in de commissie te berde [1]).

De discussie begon den 6den Mei. Het Fransche voorstel kwam gewijzigd ter tafel. De gezagvoerders der wachtschepen waren weggevallen: het voorzitterschap was aan den vertegenwoordiger van Turkije opgedragen: de souvereine rechten van den Sultan werden voorbehouden. Voor de »délégués" van het eerste ontwerp stelt het nieuwe in de plaats de »représentants", anders gezegd de in Egypte geaccrediteerde agenten. Een der Fransche commissieleden begon met het karakter van het voorstel nader te bepalen:

M. Barrère tient à établir une distinction essentielle entre

[1]) Parl Papers. 1885 n° 19, p 1. 80, 79, 24. 26, 83

l'exécution du Traité et la surveillance de cette exécution. Le Gouvernement de la République pense que si les actes d'exécution doivent être laissés à l'autorité territoriale et à la Compagnie du canal (à moins que l'expérience ne démontre la nécessité d'en tempérer l'exercice), la surveillance doit être exercée d'accord avec la Puissance souveraine par les Représentants des Puissances.

En donnant à cette surveillance la forme d'une Commission, le projet français s'inspire des précédents diplomatiques. M. Barrère rappelle, à ce propos, le régime auquel sont soumis les fleuves conventionnels, et particulièrement celui du Danube et du Pruth. Les intérêts en jeu dans le Danube sont assurément moins considérables et moins susceptibles d'être menacés que ceux dépendant du libre usage du canal de Suez; et cependant les Puissances ont jugé nécessaire de le placer sous le contrôle de commissaires spéciaux. La Commission du Danube est chargée non seulement de veiller à l'observation des actes diplomatiques qui ont réglé le régime spécial de ce grand fleuve, mais encore de faire exécuter par ses agents, au moyen de son propre budget, toutes les décisions qu'elle juge conformes à l'esprit de son mandat. L'étendue de ses pouvoirs est telle qu'on peut dire qu'elle est en fait, dans le domaine fluvial, une autorité souveraine.

Le Gouvernement français n'a pas cru devoir aller aussi loin en ce qui concerne le canal, d'abord par déférence pour la Sublime Porte, ensuite pour tenir compte de la situation spéciale de la Compagnie universelle du canal, et ses Délégués se contentent de proposer la création d'une Commission, composée des Représentants des Puissances, qui n'aura d'autre mission que de surveiller et d'assurer l'exécution du Traité en délibération. Il paraît impossible de ne pas prendre pour

le canal au moins une partie des garanties que les Puissances riveraines et non riveraines se sont attribuées pour le Danube, où leurs intérêts sont infiniment moins importants.

M. Barrère soumet donc à ces Collègues la proposition française avec la confiance qu'elle rencontrera leur approbation [1]).

De Oostenrijksche, de Russische en de Duitsche gedelegeerden, alle drie zich beroepende op het praecedent van de Donau-commissie en op de gebeurtenissen van 1882, gaven hun instemming met het Fransche voorstel te kennen. De Britsche gedelegeerden voerden daartegen aan o. a. het volgende:

Sir Julian Pauncefote expose les raisons pour lesquelles il ne peut adhérer à l'article du projet français, qui, d'après l'opinion émise par plusieurs Délégués, semble être fondé sur l'analogie qui existerait entre le canal de Suez et le Danube. Selon lui, cette analogie n'existe nullement.

Le Danube est un grand cours d'eau traversant plusieurs États et dont les conditions matérielles présentaient, lors de l'établissement de la Commission du Danube, de grands obstacles à la navigation. Il fallait exécuter d'importants travaux pour débarrasser le lit du fleuve.

Quelle analogie peut-il y avoir entre un pareil état de choses et la question qui nous occupe, celle d'assurer le libre passage du canal de Suez?

Le canal s'étend sur le territoire d'un seul État. Il appartient à une compagnie privée, qui est régie par les concessions et lois de la Puissance territoriale, qui a exécuté

[1]) Prot. p. 87, 88.

tous les travaux du canal à ses propres frais et qui en dirige la navigation au moyen de ses propres règlements et à l'aide d'un nombreux personnel. Sous tous ces rapports, il n'y a pas de différence entre la Compagnie du canal de Suez et une compagnie de chemin de fer traversant l'Egypte.

Pourquoi alors les Puissances voudraient-elles intervenir dans les affaires de la Compagnie?

Depuis l'ouverture du canal, il ne s'est élevé aucune difficulté, ni avec des navires de commerce, ni avec des navires de guerre. Tout s'est borné à appliquer les règlements de la Compagnie L'ingérence d'une Commission internationale dans la navigation du canal serait non seulement inutile, mais nuisible sous bien des rapports, et il est à remarquer que la Grande—Bretagne, dont les intérêts en cette question sont prépondérants, puisque son commerce représente environ 80 p. 0/0 du transit du canal, ne demande pas d'autres garanties, les garanties actuelles lui paraissant amplement suffisantes.

Hierop antwoordt de Oostenrijksche gedelegeerde met een argument *ad personas*, dat zeker een kern van waarheid bevatte:

. . . . . . Le délégué d'Autriche--Hongrie fait observer que la moitié des actions de la Compagnie étant entre des mains anglaises, et un certain nombre d'administrateurs étant nommés par le Gouvernement anglais, la Grande-Bretagne exerce, sur les affaires du canal, une influence qui rend pour elle tout autre garantie superflue. Les intérêts des autres États, quoique moins considérables, n'en méritent pas moins d'être sauvegardés . . . . . .

Zouden de commissieleden op deze geheel tegenover-

gestelde standpunten blijven staan? het had er allen schijn van. Toen was het dat de Italiaansche gedelegeerde met zeer veel tact tusschen beide kwam om eenen weg tot toenadering te openen. Hiervoor trok hij partij van een gezegde van Sir JULIAN PAUNCEFOTE. Bij de bestrijding van het Fransche voorstel had deze heer o. a. gezegd:

On dit qu'en cas de guerre il serait important qu'il y eût sur les lieux une Commission internationale. Cette Commission devra-t-elle donc siéger les bras croisés jusqu'au jour ou quelque puissance menacera le traité? Quand cette menace existera réellement, il sera temps, pour les puissances, d'aviser à ce qu'elles devront faire. Il est possible que, dans ce cas, il y ait quelques mesures internationales à prendre . . . . . .

Op deze laatste woorden zich beroepende, bereidde de Italiaansche gedelegeerde den weg vóór langs welken hij zijn bemiddelend voorstel zou binnenleiden.

M. RESSMAN (Italië) constate d'abord, que Sir JULIAN PAUNCEFOTE a admis qu'en prévision d'une guerre il pouvait y avoir des mesures internationales à prendre, quelque entente à établir entre les Puissances. Or, cette éventualité n'est pas prévue dans les bases britanniques, le Délégué anglais ne s'est donc plus montré aussi absolu dans ses affirmations.

Le Délégué d'Italie croirait utile que son Collègue de la Grande-Bretagne voulût bien préciser les dangers que présenterait l'institution d'une Commission internationale. Sir

JULIAN PAUNCEFOTE s'est borné à en signaler l'inutilité en temps de paix et en a presque reconnu l'efficacité en temps de guerre.

La nouvelle rédaction de l'article 4 du projet français paraît d'ailleurs avoir tenu compte d'avance, dans une certaine mesure, des objections qui viennent de se produire: elle substitue à des Délégués spéciaux les Représentants des Puissances au Caire. Ces Agents sont, de fait, en permanence.

De eerste stap, de moeilijkste, om tot toenadering te geraken, was gedaan. De conferentie zou er niet in slagen op dit punt overeenstemming te verkrijgen, maar men kan hierachter in Bijlage III zien, dat ten slotte art. 9 van het ontwerp, zooals het door de meerderheid der commissie werd aangenomen, niet zoo belangrijk meer verschilde van de redactie waaraan de Engelsche en Italiaansche gedelegeerden vasthielden.

De rapporteur van de sub-commissie, de heer BARRÈRE, heeft de redenen, welke voor ieder der verschillende stelsels aangevoerd zijn, zeer duidelijk samengevat. Wij lezen in zijn verslag [1]):

Le Délégué de la Grande-Bretagne a objecté que l'institution d'une Commission internationale de surveillance serait incompatible avec les bases contenues dans la circulaire de Lord GRANVILLE, qui confère à la seule Puissance territoriale le soin de l'exécution du Traité; que, d'ailleurs, le besoin d'un organe de surveillance lui paraissait très contestable, et que, dans son opinion, la création d'un tel organe en-

[1]) Zie hierboven, p. 75; Protocole, p. 163.

trainerait beaucoup plus d'inconvénients que d'avantages. Les Délégués d'Allemagne, d'Autriche-Hongrie, de France et de Russie, auxquels se sont joints le Délégué de la Turquie .et ultérieurement le Délégué des Pays-Bas, ont soutenu, au contraire, que la liberté du canal ne serait qu'un vain mot, si la Puissance territoriale ne participait pas aux servitudes mutuelles qu'on se propose d'établir, et qu'une Commission internationale était non seulement utile, mais nécessaire. Ils ont cité à l'appui de leurs affirmations les mesures prises d'un commun accord en ce qui touche la navigation des fleuves internationaux, et particulièrement celle du bas Danube, en insistant sur ce point que, s'il a été jugé utile d'établir un organe collectif de surveillance pour le bas Danube, à plus forte raison il est indispensable de prévoir des mesures analogues pour une grande voie de navigation internationale où les intérêts du monde entier sont en jeu. Ils ont fait remarquer d'ailleurs qu'une seule Puissance, la Turquie, pourrait élever valablement des objections à la création d'un organe de surveillance, et que du moment où la Puissance souveraine acceptait cette obligation et en reconnaissait l'utilité, il n'appartenait pas aux autres Parties contractantes appelées à en bénéficier d'y faire obstacle.

Toen in October 1887 (zooals wij nader zullen zien) door rechtstreeksche onderhandelingen Engeland en Frankrijk tot overeenstemming geraakten omtrent de punten waarover de conferentie van 1885 het niet eens had kunnen worden, werd de quaestie van het toezicht beslist in den zin van het Italiaansche amendement. De agenten der mogendheden in Egypte werden met het

toezicht op de naleving van het tractaat belast. De Engelsche regeering bleef echter van meening dat geen speciaal orgaan van toezicht noodig was. Zij nam met het toezicht der diplomatieke agenten genoegen, niet omdat zij het nuttig, maar omdat zij het onschadelijk vond. Want, zooals Lord SALISBURY in eene dépêche van 21 October 1887 deed opmerken, natuurlijk bleef ook op de samenkomsten der agenten in Egypte van toepassing de welbekende regel dat een collectief besluit der diplomatieke vertegenwoordigers geene waarde heeft, tenzij het met algemeene stemmen genomen zij.

Te midden der conferentie heeft men voornamelijk gehandeld over de quaestie of de internationale commissie, welke met het toezicht op de naleving van het tractaat belast zou worden, uitsluitend samengesteld moest worden uit de vertegenwoordigers in Egypte der Groote Mogendheden, met een specialen gedelegeerde van Turkije, dan wel of Spanje en Nederland eveneens in deze commissie zouden vertegenwoordigd zijn.

De meerderheid der sub-commissie had het eerste dier beide stelsels aanvaard, en dientengevolge hadden de gedelegeerden van Nederland en Spanje van hunne respectieve regeeringen opdracht gekregen om dit gedeelte van het voorstel te bestrijden.

In de vergadering van 8 Juni 1885 betoogde de heer ASSER dat het belang van elke mogendheid in de scheep-

vaartbeweging van het kanaal de maatstaf moest zijn voor hare vertegenwoordiging in de commissie van toezicht, en voegde daarbij enkele opmerkingen, welke men (met de discussie waartoe zij aanleiding gaven) aldus teruggegeven vindt in het protokol:

Il comprend que les Puissances signataires de la Déclaration de Londres aient, de droit, des Représentants à la Commission; mais si, d'après les tableaux statistiques, d'autres Puissances ont des intérêts supérieurs à ceux des Puissances signataires de cette Déclaration, il ne comprend pas qu'elles ne soient pas admises à la surveillance du libre passage par le canal. En participant à l'oeuvre commune, ces Puissances ne pourront qu'ajouter à l'autorité morale de l'organe de surveillance. Il constate qu'en 1884, la Hollande a occupé le troisième rang sur la liste des navires ayant passé par le canal de Suez, et l'Espagne le septième rang, alors que la Russie n'occupe que le huitième. En conséquence, il propose d'appeler les Pays-Bas et l'Espagne à participer à la surveillance commune.

On a dit que le nombre élevé des agents chargés de la surveillance entraînerait dans la pratique des inconvénients sérieux: le Délégué des Pays-Bas ne croit pas, quant à lui, que neuf agents soient exposés à faire une besogne moins sérieuse que sept seulement.

M. Ruata s'associe à l'opinion exprimée par M. Asser, et ne croit pas nécessaire d'ajouter un seul mot aux observations présentées par son collègue des Pays-Bas.

Le Président apprécie les motifs développés par MM. les Délégués de l'Espagne et des Pays-Bas à l'appui de leur proposition. Il ne peut cependant se dispenser d'appeler

l'attention de la Commission sur les conséquences qu'entraînerait le vote de cette proposition. Doit-il ajouter que ses observations ne lui sont nullement inspirées par un sentiment contraire aux intérêts de l'Espagne et des Pays-Bas? Il est le premier à se féliciter du précieux concours apporté à l'oeuvre commune par les éminents Délégués de ces deux pays, le premier à reconnaître le rang assigné à ces pays dans le système colonial du monde, soit par leurs traditions historiques, soit par leurs possessions actuelles. Quoi qu'il en soit, il doit faire remarquer qu'admettre l'Espagne et les Pays-Bas à figurer dans la Commission qu'on se propose d'instituer en Égypte, c'est en ouvrir également l'accès à toutes les autres Puissances qui accéderont au Traité. Il n'est pas, en effet, de Puissance qui ne puisse invoquer de titres fondés sur les intérêts de ses colonies ou de son commerce, pour réclamer à cet égard un traitement égal.

De voorzitter stelde dus voor om het artikel te behouden zooals het door de sub-commissie was gesteld, terwijl er in het protokol akte zou genomen worden van de voorstellen der gedelegeerden van Spanje en Nederland.

Toen de Spaansche gedelegeerden er op aandrongen dat de quaestie door de commissie zou uitgemaakt worden, terwijl de heer Barrère het voorstel van den voorzitter ondersteunde, werd de discussie voortgezet als volgt:

M. Pierantoni est d'avis que le fait de l'admission des Représentants de la Hollande et de l'Espagne à l'étude d'un projet de traité assure déjà à ces puissances le droit d'égalité et, en conséquence, le droit de prendre part aux

délibérations relatives à l'exécution du traité. Il note que cette admission est consentie par les textes proposés par l'Angleterre et par l'Italie. On y parle des signataires du Traité et non pas des Puissances signataires de la déclaration de Londres. Il ne croit pas fondée la crainte que l'admission de l'Espagne et de la Hollande puisse servir de prétexte aux autres Puissances pour réclamer un traitement d'égalité. Dans la pratique des traités, on distingue les parties stipulantes des parties adhérentes, et ce système est textuellement consacré dans le projet actuel, ainsi que cela résulte du dernier article.

TEVIK-BEY demande la suppression des mots: *Puissances signataires de la Déclaration de Londres du 17 mars 1885*, et il propose d'inscrire, à leur place, un à un, les noms des Puissances qui signeront le présent Traité.

HUSNY-PACHA appuie la proposition de son Collègue.

La proposition des Délégués de la Sublime Porte est accueillie, avec l'assentiment de M. ASSER, et il est entendu par suite que les mots *signataires de la Déclaration de Londres* seront effacés et remplacés par une série de points, afin de laisser aux Gouvernements le soin de désigner les Puissances dont les Représentants composeront la Commission de surveillance.

Zooals Mr. ASSER in zijn bovenvermeld opstel in de Revue de droit international doet opmerken, stond dit votum van de commissie feitelijk gelijk met aanneming van het voorstel der Nederlandsche en Spaansche gedelegeerden. Het is van belang om aan te teekenen dat

onmiddellijk na die beslissing de gedelegeerden van Duitschland en van Rusland verklaard hebben dat, indien het voorstel van Nederland en Spanje in stemming gebracht was, zij, de instructies van hunne regeeringen volgende, daarvóór zouden gestemd hebben. De gedelegeerde van Oostenrijk-Hongarije had geene instructies ontvangen [1]).

In overeenstemming met het besluit van de meerderheid der commissie van Parijs, belast artikel VIII van het tractaat van 1888 de agenten in Egypte der »*puissances signataires*" met het toezicht op zijne naleving.

Artikel IX daarentegen, heeft de meer beperkte aanwijzing behouden van de »*puissances signataires de la Déclaration de Londres du* 17 *Mars* 1885". Dit artikel is bijna geheel eensluidend met het artikel 11 van het ontwerp van Parijs.

Over de quaestie van de deelneming van Nederland aan het toezicht in Egypte is, na afloop van de Parijsche conferentie, eene diplomatieke briefwisseling gevoerd tusschen Parijs en den Haag. [2]) In antwoord op de circulaire, door den minister DE FREYCINET gericht tot de Fransche gezanten bij alle mogendheden die aan de conferentie hadden deelgenomen, ten einde van de onbevredigende uitkomsten van de conferentie aan de

[1]) Prot. p. 178.

[2]) Doc. dipl. Paris, Avril—Novembre 1885, p. 229, 234 et 239.

regeeringen kennis te geven en den wensch uit te spreken der Fransche regeering om het daar niet bij te laten, gaf de heer VAN DER DOES DE WILLEBOIS, de Nederlandsche minister van Buitenlandsche Zaken, aan den Franschen gezant te 's Gravenhage den wensch te kennen, dat Nederland in de commissie van toezicht in Egypte zou vertegenwoordigd zijn. De verklaringen, naar aanleiding van deze aanvrage door de Fransche en door de Nederlandsche Regeering afgelegd, komen mij belangrijk genoeg voor, om ze hier *in extenso* te vermelden.

Zij komen voor in de twee volgende dépêches:

M. DE FREYCINET, Ministre des Affaires étrangères, à M. LOUIS LEGRAND, Ministre de la République française à la Haye.

Paris, 2 le juillet 1885.

Je me félicite des dispositions que M. DE WILLEBOIS a manifestées dans ses entretiens avec vous relativement à la question de Suez, et suis heureux de penser que son langage exercera une influence utile sur les négociations qui devront compléter l'œuvre restée inachevée.

Si dans le projet qui a servi de base aux délibérations de la Conférence, le Gouvernement français a réservé aux seules grandes Puissances le droit d'exercer, par l'organe de leurs agents accrédités en Égypte, une surveillance collective sur le canal reliant la mer Rouge à la Méditerranée, c'est parce qu'il a pensé que les difficultés que soulèverait une infraction aux stipulations contenues dans cet acte pourraient, un jour, imposer aux Puissances investies d'un tel privilège certaines responsabilités onéreuses.

Il semble, en effet, que si la liberté du canal de Suez devient un principe du droit public des peuples civilisés, ce principe devra impliquer pour les Gouvernements dont les agents seront appelés à en constater la violation, l'obligation tout au moins morale d'y porter remède. J'ajouterai que, si la majorité des grandes Puissances acceptaient le concours de certains États maritimes, tels que les Pays-Bas, l'Espagne et le Portugal, nous ne nous y opposerions point.

En vous expliquant à cet égard avec M. DE WILLEBOIS, vous voudrez bien lui faire remarquer que nous n'avons nullement songé à méconnaître l'intérêt très sérieux que la libre navigation dans le canal de Suez présente pour la Hollande.

C. DE FREYCINET.

M. LOUIS LEGRAND, Ministre de France à la Haye,
à M. DE FREYCINET, Ministre des Affaires étrangères.

La Haye, le 24 juillet 1885.

Ainsi que Votre Excellence m'y autorisait dans sa dépêche du 2 juillet dernier, j'ai exposé à M. DE WILLEBOIS que, si le Gouvernement de la République avait dans son premier projet réservé aux seules Puissances signataires de la déclaration de Londres le droit d'exercer une surveillance collective sur le canal de Suez, c'était dans la pensée d'éviter aux États secondaires des responsabilités onéreuses, mais que, si la plupart des grandes Puissances penchaient vers une solution différente, les Pays-Bas n'avaient pas à redouter une opposition de notre part.

Le Ministre néerlandais s'est félicité de l'assurance que vous m'aviez permis de lui donner à cet égard et, en m'affirmant de nouveau que tous les États qui forment le concert

européen acceptaient la participation de la Néerlande à ce contrôle international, il a ajouté que son pays était prêt à assumer les charges et les risques qui pouvaient en être la conséquence.

M. DE WILLEBOIS m'a paru disposé à nous seconder pour reprendre, quand le moment sera venu, et mener à bien l'oeuvre restée en suspens de la Conférence de Paris.

LOUIS LEGRAND.

Waarschijnlijk naar aanleiding van deze door de Fransche Regeering openbaar gemaakte bescheiden, zijn er hier te lande stemmen opgegaan die Nederland's deelneming aan de bedoelde commissie meenden te moeten ontraden [1]). Bij de behandeling der Staatsbegrooting van 1887 is er bij het hoofdstuk Buitenlandsche Zaken o. a. door de heer VAN BYLANDT op gewezen, dat de vertegenwoordiger van Nederland in Egypte zich streng van alle politieke bemoeiingen moest onthouden, weshalve hij ook wilde ontraden dat onze Consul-Generaal zitting zou hebben in de Commissie van toezicht voor het Suez-tractaat, daar door de eventueele debatten hierin te voeren, en vooral door het doorslaand gewicht hetwelk zijne stem in de schaal zou kunnen leggen, lichtelijk de gevoeligheid der in het ongelijk gestelde natie kon worden opgewekt.

[1]) Deze bizonderheid vond ik in het reeds meer vermelde werk van Mr. R. DE MAREES VAN SWINDEREN.

Dit is dunkt mij de voorzichtigheid wel wat al te ver drijven, en het was m. i. zeer goed gezien van den minister VAN DER DOES DE WILLEBOIS om aan te dringen op de vertegenwoordiging van Nederland, de derde natie in rang wat betreft het jaarlijks van het kanaal gebruik makend aantal schepen, in de commissie van toezicht zooals die door het Parijsche ontwerp-tractaat werd voorgesteld. Of het toezicht, zooals het door artikel VIII van het tractaat van Constantinopel georganiseerd, of eigenlijk *niet* georganiseerd wordt, iets te beteekenen zal hebben, is eene andere vraag: in elk geval is daardoor het gevaar voor politieke moeilijkheden, voor Nederland aan de deelneming in dat toezicht verbonden, eer verminderd dan vermeerderd. Daarentegen is het mijns inziens niet te betreuren dat artikel IX uitsluitend de Groote Mogendheden aanwijst om desvereischt met Turkije over de handhaving van het tractaat in overleg te treden. Immers in het geval van artikel IX heeft men zich geheel te bewegen op het gevaarlijke terrein der Oostersche Quaestie, waarop mogendheden van den tweeden rang zich liever niet moeten wagen.

Over de artikelen X—XVII van het tractaat van 29 October 1888 (men zie den text van het tractaat hierachter in Bijlage IV), zijn in de conferentie van Parijs geene belangrijke discussies gevoerd. Daarentegen hebben sommige bepalingen in deze artikelen voorkomende, tot

langdurige diplomatieke onderhandelingen in de jaren 1886 tot 1888 stof gegeven, onderhandelingen met zooveel moeilijkheden gepaard, dat meer dan eens aan de tot standkoming van een tractaat over de Suez-quaestie is gewanhoopt. We zullen dus die artikelen ontmoeten bij de bespreking van de onderhandelingen welke aan de eindelijke aanneming van het tractaat door de mogendheden zijn voorafgegaan. Vóór dat ik echter van de conferentie van Parijs voor goed afstap, wensch ik nog een woord te wijden aan de geschiedenis van een artikel dat op die conferentie is verongelukt. Het is art. 8 van het ontwerp door de sub-commissie voorgesteld, en luidt aldus:

Art. 8.

„Toute Puissance ayant causé un dommage quelconque au canal ou à son matériel sera tenue de rembourser, dans le plus court délai, les frais de réparation immédiate de ce dommage, sauf recours, en cas de contestation, à la juridiction compétente."

Zooals men zich misschien zal herinneren, zijn we eene dergelijke bepaling in het begin van dezen arbeid reeds tegengekomen. Het is in hoofdzaak n° III van de resoluties door het Institut de droit international in 1879 te Brussel uitgesproken. Men vindt eene dergelijke bepaling weer in de circulaire van Lord Granville, in het voorloopige Fransche ontwerp (art. 7), en in het

Engelsche voorloopig ontwerp (art. VII), te vinden in Bijlage I en II. In deze artikelen werd gesproken van »*navires de guerre* des puissances", en het laatste gedeelte van den zin »sauf recours", etc. was daar niet te vinden: het is door de sub-commissie aan het artikel toegevoegd.

Waarom werd het artikel in het ontwerp der commissie geschrapt?

Men vindt te dien aanzien in het protokol van de vergadering van 8 Juni 1885 [1]):

ARTICLE 8.

M. ASSER rappelle que la Sous-Commission a discuté la question de savoir s'il convenait de conserver cet article.

On l'a maintenu, principalement par ce motif qu'il n'était qu'*inutile* (ou *peu utile*).

Le Délégué des Pays-Bas fait observer que, dans un Traité comme celui dont on s'occupe, ayant pour objet de poser dans un petit nombre d'articles des principes d'une haute importance, destinés à former le régime sous lequel sera placé une grande voie de communication internationale, l'inutilité d'un article doit suffire pour en justifier la suppression.

Il croit, en outre, que cette disposition n'est pas seulement inutile, mais qu'à un autre point de vue encore il convient de la supprimer: elle sanctionne ce principe du droit *civil* (qu'on peut affirmer être un principe de droit commun), que celui qui est responsable du dommage doit supporter les frais de la réparation.

Ce principe de droit civil concerne un point étranger à

[1]) PROT., p. 172—173.

l'objet du Traité. Il suffit que celui-ci contienne l'obligation des Hautes Parties contractantes de respecter le matériel, les établissements, constructions et travaux du canal, obligation formulée dans l'article 3.

Si l'on maintient l'article 8, il arrivera ce qui ne manque jamais de se produire quand une loi ou un traité contient un article superflu: on tâchera d'y lire autre chose que ce qu'ont voulu exprimer les rédacteurs.

On a déjà produit une interprétation de ce genre, dérivée de la phrase finale: „sauf recours, en cas de contestation, à la juridiction compétente.'' Cette phrase, a-t-on dit, signifie que le recours aux tribunaux ne pourra avoir lieu qu'*après le remboursement* des frais de réparation. Ce serait donc une *condictio indebiti*, instituée par la Puissance étrangère, pour obtenir la restitution de ce qu'elle aura payé, et le motif qui aurait fait adopter cet étrange système serait la crainte de voir la Puissance étrangère décliner la compétence des tribunaux devant lesquels elle serait assignée par la Compagnie du canal, à l'effet d'obtenir la restitution du dommage.

Interprété de cette manière, l'article 8 serait plus qu'inutile, il serait *dangereux*, et, en tout cas, il serait si peu conforme aux principes du droit civil et de la procédure qu'il serait étrange de le voir introduit incidemment dans un Traité comme celui que la Commission élabore.

Si, néanmoins, on tient à conserver l'article, il semble indispensable d'en changer la rédaction.

D'abord, le Traité ne liant que les Puissances signataires, il est inexact de dire: *Toute Puissance...* etc.'' On ne saurait imposer une obligation aux Puissances non contractantes.

Ensuite l'expression: „Toute Puissance ayant *causé* un dommage, etc.'' ne semble pas correcte. La Puissance peut

être *responsable* du dommage *causé* par un de ses bâtiments ou un de ses agents, mais en ce cas elle ne *cause* pas le dommage elle-même.

L'expression: „ayant *causé* un dommage" donne encore lieu à une autre objection Même à l'égard du navire, ce n'est pas toujours le fait d'avoir *causé* le dommage qui le rend responsable. Si l'on suppose qu'un navire soit jeté par un ouragan contre un des établissements, constructions ou travaux du canal, il causera un dommage; mais, comme c'est un cas de force majeure, le navire ne sera pas *responsable*.

On aurait dû limiter la disposition au dommage causé par la *faute* d'un bâtiment de guerre, et, ne l'ayant pas fait, on fournit un nouvel argument à ceux qui voudraient lire dans l'article autre chose que l'expression bien superflue, et bien mal placée dans ce Traité, d'un principe fondamental de droit civil.

En conséquence, le Délégué des Pays-Bas propose la suppression de l'article 8 du Projet.

Cette proposition rencontrant l'adhésion unanime des membres de la Commission, le Président déclare que l'article 8 est supprimé.

Ziedaar wat men in het protocol leest. In de Revue de droit international doet de heer Asser opmerken dat de schrapping van artikel 8 de waarborgen voor het vrije gebruik van het kanaal op geenerlei wijze vermindert. Het artikel betrof niet het herstel zelf van de schade. Krachtens hare concessie is de kanaalmaatschappij verplicht dit herstel onmiddellijk te doen plaats hebben, behoudens haar recht van verhaal tegen hem

die de schade heeft toegebracht en daarvoor verantwoordelijk is. Het artikel had alleen betrekking op de teruggave der herstellingskosten. Het was eenvoudig ééne bepaling die ten doel had de geldelijke belangen der kanaalmaatschappij te beschermen. Maar deze geldelijke belangen, zoo zegt de heer ASSER, hoe achtenswaardig ook, vereischen geene internationale bescherming en zijn in elk geval vreemd aan het onderwerp van het tractaat.

Hoe dit tractaat ten slotte uit al de voorafgegane voorstellen en ontwerpen in zijn tegenwoordigen vorm te voorschijn is gekomen, dit is de wordingsgeschiedenis welke mij nog rest in dit hoofdstuk op beknopte wijze mede te deelen.

De internationale commissie van Parijs ging den 13den Juni 1885 uiteen. »Het gebouw blijft onvoltooid," verklaarde Sir JULIAN PAUNCEFOTE in de slotzitting Wil dat zeggen dat er niets tot stand is gebracht? Dit zou geheel met de waarheid in strijd wezen. De overeenstemming kon, wel is waar, niet op alle punten verkregen worden.

Een ontwerp in 17 artikelen werd neêrgelegd; het is hierachter als Bijlage opgenomen. De Engelsche gedelegeerden stelden amendementen op zes van die bepalingen voor, waarvan sommige van groot belang. De Italiaansche gedelegeerden sloten zich bij drie van die

amendementen aan. De andere gedelegeerden stemden zonder voorbehoud voor alle 17 artikelen.

Na het uiteengaan der conferentie schreef de heer DE FREYCINET, in zijne circulaire van 22 Juni 1885, dat de voor de gedelegeerden gebleken onmogelijkheid om een éénigen text vast te stellen, geen beletsel voor de kabinetten kon zijn om te trachten eene zaak tot een goed einde te brengen, welker oplossing in onmiddellijk verband stond tot het geheel der quaesties welke het onderwerp der Declaratie van Londen van 17 Maart 1885 hadden uitgemaakt. In antwoord op deze circulaire wezen Graaf KALNOKY (1 Juni 1885) en Prins BISMARCK (2 Juli) gelijkelijk op de noodzakelijkheid om vóór alles de adhaesie van Groot-Britannië te verwerven. Lord SALISBURY echter, die juist als opvolger van den vader der circulaire van 1883 — Lord GRANVILLE — was opgetreden, antwoordde op eene aanvrage om hervatting der onderhandelingen met een verzoek om uitstel tot na de verkiezingen. Binnen korten tijd trad andermaal een Kabinet GLADSTONE op, op zijne beurt spoedig weêr vervangen door een nieuw ministerie SALISBURY, en zoowel door TORIES als door WHIGS werd op herhaalde voorstellen en aanmaningen van Frankrijk telkens een ontwijkend antwoord gegeven, uitstel gevraagd, of bepaald geweigerd om op eenig punt aan de Fransche eischen toe te geven. Onderwijl deed

Engeland eene poging om de quaestie buiten Frankrijk om op te lossen, door te dien einde eenige artikelen in te lasschen in eene conventie welke het op 22 Mei 1887 met de Porte sloot betreffende de ontruiming van Egypte door de Engelsche troepen. Art. 3 van die conventie verplicht het ottomanische gouvernement om de mogendheden uit te noodigen tot aanneming eener conventie betreffende het Suez-kanaal. Dit ontwerp verschilt niet belangrijk van de bepalingen door Engeland voorgesteld of aangenomen op de conferentie van Parijs van 1885. Het behelsde echter andere zeer belangrijke artikelen krachtens welke, in geval van stremming der vaart door het kanaal, de mogendheden en met name Engeland, het recht zouden hebben om hare troepen, met bestemming van de ééne zee naar de andere, door Egypte te doen trekken; echter zoo dat geen mogendheid tegelijkertijd meer dan 10.000 man troepen op Egyptisch gebied mocht hebben, en hun doortocht op de spoedigst mogelijke wijze moest bewerkstelligd worden.

De conventie van 22 Mei werd den Sultan ter ratificatie voorgelegd; deze weifelde haar te bekrachtigen, en de zaak werd levendig bestreden te Constantinopel en te Kaïro, niet naar aanleiding van het kanaal, maar naar aanleiding van de bepalingen krachtens welke de Engelschen, na Egypte ontruimd te hebben, daarheen konden terugkeeren in geval van noodzakelijkheid. En

het Britsche Kabinet zou alleen over die noodzakelijkheid oordeelen. De Sultan weigerde te ratificeeren, op aandrang van Frankrijk gesteund door Rusland, en zoo verbleven de Engelsche bezetting in Egypte en de Suezquaestie in den *status quo*.

Frankrijk volgde nu den raad van Prins BISMARCK, die te kennen gegeven had dat het de voorkeur verdiende, in stede van door middel van andere mogendheden pressie op Engeland uit te oefenen, zich rechtstreeks met de Engelsche Regeering te verstaan, en daarna de punten waaromtrent overeenstemming verkregen was aan het oordeel der overige Regeeringen te onderwerpen En na vele onderhandelingen, waarbij de minister FLOURENS voortbouwde op de onderhandelingen in 1886 reeds door den heer DE FREYCINET gevoerd en de enkele concessies toen van Engeland verkregen, kwam op 24 October 1887 eene overeenkomst met Engeland tot stand. Van beide kanten was op verscheidene punten iets toegegeven, het meest waarschijnlijk wel door Frankrijk, doch ook Engeland had eenige belangrijke concessies gedaan. Wat vooreerst de verschilpunten betreft, welke in het ontwerp der conferentie van Parijs waren onopgelost gebleven, Frankrijk stemde er in toe (zooals ons boven gebleken is) dat in artikel IV van het tractaat (art. 5 der commissie) de onbepaalde uitdrukkingen »approches" en

»eaux territoriales" vervangen werden door »dans un rayon de trois milles marins de ces ports." In art. V (art. 6 der commissie). liet Frankrijk niet alleen toe »en temps de guerre", maar maakte het zelfs geen bezwaar tegen de uit de Engelsch-Turksche ontwerp-conventie overgenomen bepaling betreffende de ontscheping van troepen in geval van belemmering in het kanaal.

Wat betreft het gewichtige punt van het toezicht in Egypte uit te oefenen, liet Frankrijk vallen de benaming »commission" op de vereeniging der agenten in Egypte toegepast: Engeland daarentegen stemde toe in de uitdrukking »seront *chargés* de veiller" welke het verleenen van een mandaat aan de agenten in Egypte moet aanduiden, en eveneens in de rechtstreeksche mededeelingen aan het Egyptische gouvernement en in de jaarlijksche bijeenkomsten. Daartegenover gaf Frankrijk toe, dat andere samenkomsten slechts zouden plaats hebben »sur la convocation de trois d'entre eux, en toute circonstance qui menacerait la sécurité ou le libre passage du canal."

De laatste alinea van art. VIII van het tractaat echter, is, te zamen met de bepalingen van art. X en art. XI, de vrucht eener transactie tusschen lijnrecht tegenover elkaar staande eischen, welke gedurende de onderhandelingen 1886 en 1887 het grootste struikelblok voor eene overeenstemming gebleken waren.

Alle ontwerpen van conventie hadden meer of min rekening gehouden met de noodzakelijkheid om uitzonderingen toe te laten op het verbod van oorlogstoebereidselen enz. in de nabijheid van het kanaal, ten behoeve van de territoriale mogendheid wanneer die maatregelen moest nemen ter verdediging van haar territoir. De circulaire van Lord GRANVILLE stelde die uitzondering zeer ruim, namelijk ten aanzien van »*measures which may be necessary for the defence of Egypte*", dus zonder te onderscheiden *wie* deze taak der verdediging op zich nam. De meerderheid der Parijsche commissie vond het wenschelijk dat de uitzonderingen welke ook zij, ten behoeve van de verdediging van Egypte, op de bepalingen van het tractaat moest toelaten, niet aan iederen bondgenoot van Egypte zouden ten goede komen, omdat anders het tractaat nu voor deze dan voor gene mogendheid eene doode letter zou kunnen worden. De meerderheid van de Commissie bepaalde dan ook in artikel 11 van haar ontwerp: »De même, les prescriptions des articles 4, 5, 6 et 8 ne feront pas obstacle aux mesures que S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive, au nom de Sa Majesté Impériale seraient dans la nécessité de prendre pour assurer, *par leurs propres forces*, la défense de l'Egypte et le maintien de l'ordre public."

De engelsche gedelegeerden verklaarden dit artikel

alleen te kunnen aannemen onder voorwaarde dat geschrapt werden de woorden: »1°. au nom de Sa Majesté Impériale . . . . .", en »2°. par leurs propres forces."

Over deze quaestie der *ongenoemde* bondgenooten is het langst en het hardnekkigst gestreden bij de rechtstreeksche onderhandelingen tusschen Parijs en Londen [1]). De heer WADDINGTON, de fransche gezant te Londen, sprak zich te dien aanzien, den 7den Juni 1887, ononmwonden tegenover Lord SALISBURY uit:

„La difficulté n'est pas là, lui dis-je: elle est dans la défiance réciproque de la France et de l'Angleterre; chacun est persuadé que l'autre veut accaparer le Canal. Eh bien, en ce qui nous touche, je puis vous affirmer de la façon la plus positive que tous ceux qui s'occupent chez nous des affaires d'Égypte désirent assurer la neutralité vraie du Canal. Une convention qui atteindrait ce but et qui serait sanctionnée par les Puissances serait un engagement qu'il ne serait pas aisé de violer et que tous seraient intéressés à faire respecter. Il me semble donc qu'il n'y a pas à faire intervenir ici des alliés éventuels du Khédive. Le respect de la convention par la France et par l'Angleterre, voilà la vraie garantie de la neutralité du Canal, et ce respect, je vous le répète, est dans nos plus fermes intentions; s'il en est de même de votre côté, je ne vois pas qui serait assez insensé pour chercher à intervenir."

---

[1]) Documents diplomatiques. Négociations relatives au reglement international pour la liberté du Canal de Suez. Paris 1886—1887, p. 18, 27, 32, 47, 55, à 59, 69, 61, 66, 75, 76, 79, 85.

Eenige dagen later schreef dezelfde gezant, met goedkeuring van den franschen minister van Buitenlandsche Zaken, den heer FLOURENS, aan Lord SALISBURY o. a. het volgende:

„Mon Gouvernement *ne peut admettre* que la Porte et le Khédive aient besoin d'alliés spéciaux pour la défense du Canal. En cette matière, ils ont pour alliés toutes les Puissances signataires du Traité sans exception, et il n'y a pas lieu de faire de distinction entre elles.

Dans tout ce qui précède, je n'ai parlé que du Canal ou plutôt de la région du Canal, c'est-à-dire du Canal avec ses approches maritimes et terrestres. C'est qu'en effet mon Gouvernement estime que le Projet de Traité ne s'applique absolument qu'à la région du Canal et non pas à l'Égypte dans son ensemble. Nous n'avons pas à nous occuper aujourd'hui de la défense de l'Égypte ni des alliances que la Porte et le Khédive pourront rechercher à un moment donné dans ce but. Nous espérons sans doute vivement que la liberté du Canal sera complétée un jour par la neutralité de l'Égypte tout entière; mais, pour le moment, nous ne poursuivons qu'un but restreint, celui de garantir la sécurité de la région du Canal."

Eindelijk moest de engelsche Regeering, na het onderhoud waarvan de heer WADDINGTON den 25sten Juni 1887 aan den heer FLOURENS verslag gaf, wel overtuigd wezen dat de uitsluiting der ongenoemde bondgenooten (voor de kanaal-streek wel te verstaan, en niet voor het overige Egypte) eene *conditio sine quâ non* was voor de fransche instemming met eene conventie:

„Sur la demande de Sir J. Pauncefote, j'ai eu aujourd'hui avec lui un long entretien officieux. Je lui ai dit très-nettement qu'*il n'y aurait pas d'accord possible* sans le maintien, sous une forme quelconque, des mots *par leurs propres forces* dans la clause relative à la défense du canal.”

Lord Salisbury gaf ten slotte toe, en zoo staan de woorden »*par leurs propres forces*” in art. X van het tractaat, dat nu aldus luidt:

Article X.

De même, les prescriptions des articles IV, V, VII et VIII ne feront pas obstacle aux mesures que S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive, au nom de Sa Majesté Impériale et dans la limite des firmans concédés, seraient dans la nécessité de prendre pour assurer, par leurs propres forces, la défense de l'Egypte et le maintien de l'ordre public.

Dans le cas où S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive se trouveraient dans la nécessité de se prévaloir des exceptions prévues par le présent article, les puissances signataires de la Déclaration de Londres en seraient avisées par le gouvernement impérial ottoman.

Il est également entendu que les prescriptions des quatre articles dont il s'agit ne porteront en aucun cas obstacle aux mesures que le gouvernement impérial ottoman croira nécessaires de prendre pour assurer par ses propres forces la défense de ses autres possessions situées sur la côte orientale de la mer Rouge.

De derde alinea van dit artikel is eerst in 1888 op verlangen van de Porte hier bijgevoegd en heeft aanleiding gegeven tot een incident dat bijna de totstandkoming van het tractaat zou belet hebben.

Zooals boven gezegd is, maken de laatste alinea van art. VIII en art. X met art XI) een deel uit van éénzelfde transactie. Dit moet hier nog kortelijks in het licht worden gesteld. Het laatstgenoemd artikel luidt aldus:

ARTICLE XI.

Les mesures qui seront prises dans les cas prévus par les articles IX et X du présent traité ne devront pas faire obstacle au libre usage du canal. Dans les mêmes cas, l'érection de fortifications permanentes, elevées contrairement aux dispositions de l'article VIII, demeure interdite.

De Parijsche Commissie heeft zich langen tijd met de verdedigingswerken bezig gehouden (zie art. 4 van het eind-ontwerp, Bijlage III).

De Engelsch—Fransche conventie van October 1877 behelst twee bepalingen over dit onderwerp, (de laatste alinea van art. VIII en art. XI), welke aan de volgende onderhandelingen hunnen tegenwoordigen vorm te danken hebben. Den 8sten Juni 1886 stelde de heer DE FREYCINET voor om art. X (toen art. 11 van het ontwerp van Parijs) met deze woorden te doen eindigen: »l'ordre public dans

la *région du canal"*.. ten einde te specificeeren dat het verbod van eventueele bondgenooten niet op geheel Egypte van toepassing was." Den 14den Mei 1887 deed de heer FLOURENS opmerken dat de »région du canal" te lande evengoed bepaald kan worden als dit in zee gebeurd is. Den 2den Juni schreef de heer WADDINGTON aan Lord SALISBURY »*qu'il faudra* opérer cette détermination." Den 28sten van dezelfde maand weigerde de Fransche minister om zelf het initiatief te nemen tot aanwijzing van de manier waarop die streek bepaald zou worden. Den 18den Augustus daaropvolgende richtte Lord SALISBURY tot den Franschen gezant tal van tegenwerpingen tegen de voorgestelde begrenzing, welke hij abnormaal vond, en die naar hij beweerde er toe zou leiden dat een ieder van die neutrale strook gebruik zou kunnen maken, behalve de Sultan, enz. enz.

Intusschen was de Fransche regeering te weten gekomen dat Engeland genoegen nam met de woorden: »par leurs propres forces." Deze omstandigheid deed den heer FLOURENS besluiten om niet meer aan te dringen op begrenzing van de kanaalstreek. Hij stelde aan Lord SALISBURY voor, en deze nam het voorstel aan, om overeen te komen dat men, zonder eenen zekeren afstand aan te wijzen, bepalingen in het tractaat zoude opnemen welke ten doel hadden om elke verschansing, elke dreigende samenscholing, op den eenen of den anderen

oever (»*sur l'une ou l'autre rive*") van het kanaal te voorkomen of te doen verdwijnen.

Aldus waren de moeilijkheden welke eene overeenstemming tusschen Engeland ten aanzien van het Suezkanaal nog in 1885 zeer onwaarschijnlijk maakten [1], eindelijk toch overwonnen, dank zij voornamelijk de taaie, maar tevens hoffelijke volharding van de Fransche Regeering. De artikelen XII tot XVII van het tractaat zijn in 1887 woordelijk overgenomen uit het ontwerp der Parijsche commissie en behoeven geen commentaar.

In overleg met het Kabinet van Londen, belastte de Fransche Regeering zich met de taak om, namens de beide contractanten, de overeenkomst van 24 October ter kennis van de belanghebbende mogendheden te brengen.

Dientengevolge richtte de heer FLOURENS den 10den November aan den Franschen gezant te Constantinopel de volgende dépêche, die den stand der quaestie op uitnemend heldere wijze omschrijft [2]:

Je vous prie de remettre officiellement à la Porte ottomane le texte du Projet de convention relative au Canal de Suez joint à ma lettre du 28 octobre. Vous laisserez en même temps au Ministre des Affaires étrangères copie de la

---

[1] Zie daaromtrent de pessimistische zienswijze van Sir TRAVERS TWISS in zijn opstel in de Revue de droit international van 1885. T. XVII p. 685.

[2] Doc. dipl. Paris 1886—1887, p. 101.

dépêche suivante que je vous adresse après en avoir arrêté les termes d'accord avec le Cabinet de Londres:

„La Commission internationale, réunie en 1885, pour réglementer le libre usage du Canal de Suez, s'étant séparée sans avoir complètement terminé son œuvre, le Gouvernement de la République a pensé que cette Commission, ayant eu son siège à Paris, il lui appartenait plus spécialement de s'enquérir des intentions des autres Gouvernements en vue de résoudre les dernières difficultés qui étaient restées en suspens. Ces difficultés ne portaient, d'ailleurs, que sur un très petit nombre de points, et il semblait aisé de les faire disparaître en s'inspirant des principes sur lesquels toutes les Puissances étaient déjà tombées d'accord.

„Les Gouvernements pressentis par nous, nous ont laissé entendre qu'à leur avis le soin de préparer une solution, qu'ils regardaient tous comme très désirable, incombait à l'Angleterre et à la France et qu'ils ne refuseraient vraisemblablement pas leur adhésion aux clauses qui auraient paru acceptables à ces deux Puissances.

„Nous n'avons jamais négligé depuis cette époque de poursuivre ce but que diverses circonstances ont retardé, mais qui vient d'être atteint. L'entente s'est établie sur tous les points entre le Gouvernement de la Reine et nous; nous sommes en mesure de soumettre aux Puissances représentées à la Commission de 1885 le projet qui est le résultat de cette entente.

„Le Gouvernement de la Reine, en nous suggérant de prendre cette initiative, a de nouveau affirmé son complet accord avec nous, et c'est en son nom comme au nôtre que nous prions la Sublime Porte de vouloir bien étudier le Projet ci-joint et y donner son approbation, si, comme nous en avons l'espérance, il lui paraît conforme aux prin-

cipes qui ont présidé aux travaux de la Commission de Paris et de nature à réaliser l'objet de ces travaux, à savoir la libre navigation en tout temps du Canal de Suez.

„Nous attachons un prix tout particulier à obtenir l'assentiment de la Sublime Porte dont les deux Puissances se sont appliquées à respecter et à consacrer les droits, dans la pensée que la Suzeraineté de Sa Majesté Impériale importe également à l'Egypte et à l'Europe."

Le Cabinet de Londres nous a autorisés à joindre à cette communication la lettre de Lord SALISBURY à M. EGERTON en date du 21 octobre, également annexée à ma dépêche du 28 octobre et qui, en résumant les négociations antérieures, précise le caractère du Projet actuel dans des termes auxquels nous ne pouvons que nous référer. L'Ambassadeur de la Reine doit, d'ailleurs, remettre de son côté cette pièce à la Porte en exprimant le désir de son Gouvernement de lui voir donner son adhésion au Projet de convention.

Confidentiel. — Je me propose d'adresser ultérieurement aux autres Cours intéressées une communication analogue. Mais j'ai tenu à marquer par une différence de date le prix que nous attachions à saisir le Gouvernement ottoman avant tous les autres.

Twee dagen na de mededeeling aan de Suzereine mogendheid, zond de heer FLOURENS aan de gezanten der Fransche Republiek bij de Regeeringen, welke ter conferentie van Parijs waren vertegenwoordigd geweest, den text van het ontwerp-tractaat en de in overleg met het Londensche Kabinet gestelde verklaring. Reeds den 18den November gaven Italië en Nederland officieel hunne toetreding te kennen, en Spanje den 24sten November.

Duitschland. Oostenrijk-Hongarije en Rusland wachtten op de beslising van de Porte. Wie echter mocht gedacht hebben dat deze spoedig zou volgen, die had buiten den Turk gerekend.

Maandenlang bleef de Porte elk antwoord schuldig op de mededeeling van de Engelsch-Fransche overeenkomst betreffende de vrijheid van het Suez-kanaal, waartoe hare toetreding aangevraagd was. Officieus was het echter te Constantinopel bekend, dat de Russische gezant bij de Porte er op aandrong om de quaestie van de ontruiming van Egypte door de Engelschen aan de quaestie van de Suez-conventie vast te knoopen. Het Turksche gouvernement was dan ook zeer geneigd om zijne toetreding tot de Suez-conventie afhankelijk te stellen van een stellige verbintenis van Engeland ten aanzien van de ontruiming van Egypte, en polsde zelf den Engelschen gezant over de vraag of Engeland niet nu nog genegen zoude zijn om terug te komen op de zoogenaamde DRUMMOND WOLFF-conventie, dezelfde Engelsch-Turksche overeenkomst welke de Sultan in 1887 niet had willen ratificeeren. Op herhaalden aandrang van den Engelschen en den Italiaanschen gezant, nu min of meer gesteund door den gezant van de Fransche Republiek, stemde de Porte er eindelijk in toe om de Suez-quaestie afzonderlijk te behandelen. Om hare gevoeligheid te toonen dat eene overeenstemming buiten haar

om tot stand gebracht was, gaf zij echter het voornemen te kennen om het geheele ontwerp aan een nieuw onderzoek te onderwerpen en de wijzigingen voor te stellen welke zij tot handhaving harer souvereiniteitsrechten noodig achtte. De Porte slaagde er ten slotte in om twee amendementen van eenig belang in de conventie te doen opnemen. Vooreerst werd in art. VIII bepaald dat de jaarlijksche bijeenkomsten van de agenten der mogendheden in Egypte zouden plaats hebben onder het voorzitterschap van eenen bizonder door Turkije daartoe benoemden Commissaris.

Verder werd op wensch van de Porte achter art. X gevoegd de volgende bepaling: »Il est également entendu que les prescriptions des quatre articles dont il s'agit ne porteront aucun obstacle aux mesures que le gouvernement impérial ottoman croira nécessaire de prendre pour assurer par ses propres forces la défense de ses autres possessions sur la côte orientale de la mer Rouge."

Op het oogenblik dat het tractaat eindelijk geratificeerd zou worden, ontstond naar aanleiding van deze bepaling een diplomatiek geschil dat alles op losse schroeven stelde. In den zomer van het jaar 1888 deed namelijk Frankrijk, onder voorwendsel van eenige tegen het Italiaansche gezag weerspannige Grieken te beschermen, eene quaestie rijzen over de positie der Italianen te Massaua. De fransche consul te Massaua was namelijk tevens belast

met de bescherming der Grieksche onderdanen. Deze consul nu beweerde — en de minister van Buitenlandsche zaken der Fransche Regubliek, de heer GOBLET, steunde die bewering ten krachtigste. — dat te Massaua, vroeger deel uitmakend van Egypte, en waarvan de Porte nooit uitdrukkelijk afstand gedaan had, de oude Turksche capitulatiën nog van kracht waren en daarmede dus de consulaire jurisdictie. Immers die capitulatiën waren nooit afgeschaft en konden niet van zelf vervallen. Turkije had nooit afstand gedaan van Massaua en bovendien stonden, krachtens algemeen erkend volkenrecht, in alle mohammedaansche landen de vreemde christenen onder de jurisdictie van hunne consuls.

Bovendien wees de heer GOBLET op de correcte handelwijze door Frankrijk in Tunis gevolgd: na de instelling van Fransche rechtbanken in dit regentschap had Frankrijk met alle andere mogendheden afzonderlijke overeenkomsten gesloten tot opheffing van de capitulatiën. Iets dergelijks nu had te Massaua niet plaats gevonden en daarom weigerde de Fransche Regeering de Italiaansche rechtsmacht over fransche onderdanen te erkennen. De minister-president CRISPI daarentegen beweerde dat de capitulatiën reeds lang vervallen waren voor Massaua, of althans eo ipso door de uitdrukkelijke inbezitneming van die stad door de Italianen. Tot bewijs van Italië's souvereiniteit over Massaua beriep de heer CRISPI zich

niet alleen op de welbekende weigering der Porte om, daartoe aangezocht, haren plicht tot verdediging der stad tegen de Soedanners te gaan vervullen, maar tevens ook op de vermelde alinea, welke Turkije aan art. X der Suez-conventie had doen toevoegen. Zooals wij zagen, zeide deze alinea dat sommige bepalingen van het tractaat geen beletsel voor den Sultan zouden zijn: »pour assurer par ses propres orces la défense de ses autres possessions situées sur la *côte orientale* de la Mer Rouge." Het kwam den Italiaanschen minister voor, dat door dit bijvoegsel tot art. X, door het Turksche Gouvernement zelf voorgesteld, Turkije afstand deed van de voormalige Turksche bezittingen op de Westelijke kust van de Roode Zee, namelijk van Massaua. Doch de Porte kwam met levendigheid tegen deze uitlegging op, en wilde haar met bij de Suez-conventie aangehechte protokollen onmogelijk maken, protokollen waarin zij uitdrukkelijk hare rechten en aanspraken op de beide kusten van de Roode Zee handhaafde; en toen verklaarde Italië met nadruk, om Frankrijk behoorlijk van troef te dienen op diens opstokerijen van de Porte tegen Italië, dat in dat geval ook de andere voormalige bezittingen van de Porte, waarvan zij niet uitdrukkelijk afstand gedaan had, ten westen van Tripoli, moesten genoemd worden, d.i. natuurlijk Tunis en Algerië.

Toch werd ten slotte ook deze laatste moeilijkheid uit

den weg geruimd, en den 29sten October 1888 het lang verbeide tractaat betreffende de vrijheid van het Suez-kanaal, namens de zes groote Mogendheden, Turkije, Nederland en Spanje, door hunne vertegenwoordigers te Constantinopel onderteekend. Hier te lande werd dit tractaat geplaatst in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, n°. 105, van den 2den Augustus 1889. In deze officieele uitgave vindt men het hierachter als Bijlage IV geplaatst, doch zonder de Nederlandsche vertaling.

HOOFDSTUK II.

Het tractaat van 1888 teekent feitelijk het juiste punt van tegemoetkoming aan de verschillende belangen.

Frankrijk bereikt daarmede zijn oogmerk om Engeland, evenals alle andere mogendheden, te bewegen tot eene plechtige verbintenis betreffende de vrijheid van het kanaal; en in werkelijkheid verkrijgt het de lang gewenschte en in dit geval verdiende voldoening, om te verschijnen als vertegenwoordiger van het recht en van de algemeene belangen der beschaafde wereld te dier zake.

Engeland anderzijds, terwijl het aan Frankrijk die genoegdoening geeft, en zich aldus ontslaat van de moeilijkheden van een langer voortgezet geschil met Frankrijk over eene quaestie waarin deze mogendheid de overige Staten op hare zijde moest hebben, onderteekent eene conventie, waardoor het inderdaad zeer

belangrijke voordeelen verkrijgt voor de engelsche belangen. Niet alleen zijn daarin erkend en gewaarborgd die belangen bij de vrijheid van het kanaal, welke gemeen zijn aan alle volken en dus ook aan Groot-Brittannië, als de eerste handeldrijvende natie der wereld en beheerscher van Indië, maar het is er ook in geslaagd om die conventie te doen redigeeren in den voor zijne bizondere belangen gunstigsten zin.

In de conventie vindt men inderdaad geen enkel woord over eene verplichting om te eeniger tijd de tegenwoordige bezetting van Egypte door de engelsche troepen te doen ophouden, en dus wordt deze hoogst netelige quaestie volstrekt losgemaakt van het kanaal-vraagstuk. Zoo vindt men in de conventie geen woord over de neutraliteit van Egypte, bij de bepalingen omtrent de onschendbaarheid van het zoetwaterkanaal, van de toegangshavens en van een kring van drie zeemijlen in den omtrek van die havens; geen woord, geen enkele verbintenis omtrent neutraliteit en daaruitvolgend internationaal servituut in de Roode Zee of de Straat van Perim, zooals Rusland dit te Parijs gewild had. Zoo geeft het tractaat voldoende uitdrukking aan de door Engeland verdedigde beginselen omtrent uitsluiting van controle en van een voortdurend ter plaatse aanwezig orgaan der mogendheden tot toezicht op het kanaal; integendeel heeft de conventie in hoofdzaak slechts het

bemiddelende Italiaansche voorstel in zich opgenomen, namelijk een tijdelijk optreden der consuls in Egypte in tijd van oorlog of bij gevaar voor het kanaal. Verder komt er nog bij de jaarlijksche bijeenkomst der consuls, welke veel op eene formaliteit gelijkt, en deze onder voorzitterschap van een gedelegeerde van Turkije, wiens diplomatie wel de langzaamste en meest weifelende ter wereld is. Wat nog meer zegt, er is hier sprake van een zuiver opmerkend en verslaguitbrengend orgaan, dat bijna onmogelijk een geschikt orgaan van initiatief of tot 't voorstellen van maatregelen kon worden, en zonder eenige rechtstreeksche of uitvoerende macht. Eindelijk vindt men, in de plaats van wat men vroeger verlangde als neutraliteit van het kanaal, de meest uitgebreide vrijheid van gebruik ook voor de Engelsche oorlogschepen, van hun eventueele buit en van de troepen die zij mochten vervoeren, en bovendien voor den doortocht van deze laatsten door Egypte over land in geval van belemmering in het kanaal. Dit laatste is ook voor Nederland en voor Italië, evenzeer voor Frankrijk trouwens, een zeer belangrijk punt.

De andere mogendheden, in 't bizonder Nederland, kunnen wel niet anders dan zeer voldaan zijn over de erkenning van de rechten van vrije vaart bij oorlog en in vrede, met gelijkstelling van alle naties.

Turkije zelf trekt uit ons traktaat, behalve de erken-

ning zijner rechten van hooge Souvereiniteit over Egypte, het allerbelangrijkste voordeel dat daardoor voorkomen worden de moeielijkheden welke in geval van oorlog de bescherming of de plicht tot bescherming van het kanaal het zouden bezorgd hebben.

Zal de conventie echter voldoende zijn om het beoogde doel nu ook werkelijk te bereiken?

Laten wij als antwoord op die vraag eens de meening hooren door eenige hooggeplaatste diplomaten over het tractaat geuit. We vinden die weèrgegeven in eene nota van den Italiaanschen gezant te Constantinopel, Baron Blanc, aan de Italiaansche regeering. Het is, meen ik, de moeite waard haar woordelijk over te nemen:

»In den grond der zaak", zoo schreef de Italiaansche gezant in November 1887, »schijnt de meening van mijne Duitsche en Oostenrijksch-Hongaarsche collega's en ook die van den Engelschen gezant, mij deze te zijn, dat, indien de fransch-engelsche overeenkomst over Suez geen anderen nasleep verkrijgt, zij blijven zal de eindbeslissing van eene zuiver theoretische quaestie, welke reeds in 1885 uitgeput raakte. Het denkbeeld van eene internationale surveillance van de vrijheid van het kanaal, door Italië voorgesteld op de conferentie te Constantinopel, werd op eene harde proef gesteld in den voor-avond van den veldtocht, welke te Tel-el-Kebir

eindigde, toen de oorlogschepen van Italië, Frankrijk en Spanje, wier eenige taak was om het transiet door het kanaal ongestremd te handhaven, genoodzaakt werden de drie dagen lange stremming van het handelsverkeer door het kanaal bij te wonen, welke veroorzaakt werd door de Engelsche oorlogsoperatiën, waaraan wij te vergeefs uitgenoodigd waren deel te nemen. De bevoegdheden, door het tegenwoordige ontwerp opgedragen aan de vertegenwoordigers der Mogendheden in Egypte voor de controle van de vrijheid van het kanaal, en voor een eventueel appel op de interventie van de Porte, worden door mijne drie collega's niet beschouwd van andere praktische beteekenis te zijn dan die, welke hun gegeven zal worden door de groep van Mogendheden welke op een gegeven oogenblik overwegend zal zijn. De tegenstanders van Engeland en van zijne bondgenooten zullen in dergelijke bepalingen eene basis van conventioneel recht kunnen zoeken om Engeland's actie in Egypte te bemoeielijken, zooals de graaf de MONTEBELLO duidelijk te verstaan geeft; maar eene dergelijke overeenkomst kan ook in zekere omstandigheden door onze groep als praecedent gebruikt worden om zekere beletselen voor onze politieke en militaire actie uit den weg te ruimen. De vrijheid van een kanaal, ten spijt van welk protokol dan ook, zal in tijd van oorlog altijd daarvan afhankelijk zijn, wie voldoende kracht en snelheid van

middelen zal bezitten om het te sluiten of open te houden." [1])

Men ziet uit deze beschouwingen dat de heeren gezanten voorwaar een zeer geringen dunk hadden van de praktische beteekenis van het tractaat, waaronder zij een jaar later hunne handteekeningen zouden zetten, ten blijke van de plechtige bekrachtiging door Europa daaraan verleend.

Gaan wij nu na welke meening enkele volkenrechtsleeraars te dien aanzien hebben uitgesproken, dan komen we ook al niet tot veel bemoedigender inzichten.

Zoo zegt o. a. de heer L. PALMA, [2]) na de hierboven geplaatste dépêche van den Italiaanschen gezant aangehaald te hebben:

Dit is inderdaad, en slechts al te zeer, de werkelijke staat van zaken. Men kan in dergelijke conventies, in de meest plechtige bewoordingen, bij uitstek juiste beginselen bekrachtigen en de meest uitdrukkelijke verplichtingen op zich nemen; maar wie verzekert hunne nakoming? Wie staat er borg dat, op een gegeven historisch oogenblik, de Mogendheid of Mogendheden, welke er belang bij hebben de vrije vaart van schepen en

---

[1]) Documenti diplomatici. Canale di Suez. Roma 1888, p. 491

[2]) La convenzione per la liberta del canale di Suez. L. PALMA. (Nuova Antologia, Nov. 1888.

troepen door het kanaal te beletten, of schade toe te brengen aan haar vijanden door diens bezetting of versperring, diens overeengekomen neutraliteit niet weigeren zullen te erkennen, de onschendbaarheid niet zullen opofferen?

Toen de heer T. J. LAWRENCE zijn hierboven (p. 15) reeds vermeld opstel schreef over: »The Suez-canal in international law," bestond wel is waar de Engelsch-Fransche overeenkomst van 1887 nog niet: hij bespreekt daar echter alle voorstellen, welke gedaan zijn tot oplossing van de Suez-quaestie, en wijst o. a. op het onhoudbare van eene neutralisatie van het kanaal op de grondslagen van de circulaire van Lord GRANVILLE. Dan blijft nog over, zoo zegt hij verder, het plan om af te zien van eene formeele neutralisatie van het kanaal, en de mogendheden te bewegen om in eene internationale akte te verklaren, dat zij nooit hare rechten van oorlogvoerende partij in het Suez-kanaal zullen uitoefenen, indien één van hen oorlogvoerde tegen Turkije of Egypte. Hiertegen voert LAWRENCE aan, dat het gelijkstaat met eene neutralisatie waaruit het gewichtigste bestanddeel is weggelaten. Eene internationale garantie van neutraliteit brengt eene sanctie met zich, indien ééne mogendheid haar schendt, in de verplichting van de anderen om tegen den overtreder op te komen. Maar eene eenvoudige afspraak om zich in eene zekere streek

van oorlogsdaden te zullen onthouden heeft geene kracht in zich welke tot nakoming daarvan dwingt.

Zonder het te weten, levert LAWRENCE hier een kritiek op het toekomstige tractaat van Constantinopel. Dit tractaat behelst immers nergens eene internationale garantie. Het woord komt enkel in den aanhef van het tractaat voor »l'établissement d'un régime destiné à *garantir* etc." Engeland was in beginsel tegen eene garantie. Dit blijkt uit eene verklaring door Sir JULIAN PAUNCEFOTE den 13den April in de conferentie afgelegd:

Sir JULIAN PAUNSEFOTE fait des réserves au sujet des mots: *et à faire ce qui dépendra d'elles pour en assurer le respect.* Ces expressions lui semblent impliquer une garantie qu'il ne saurait admettre, surtout ayant égard au mot *garantie* contenu dans l'article suivant. Ses instructions ne lui permettent pas d'accéder au principe de la garantie.

Tot hoever men eene verplichting tot garandeering van de bepalingen van het tractaat van Constantinopel bij diens onderteekenaars mag veronderstellen, schijnt mij de heer DE FREYCINET zeer juist gezegd te hebben in de boven (p. 109) aangehaalde dépêche aan den franschen gezant te 's Hage.

„Il semble que si la liberté du canal de Suez devient un principe du droit public des peuples civilisés, ce principe devra impliquer pour les Gouvernement dont les agents seront appelés à en constater la violation, l'obligation au moins morale d'y porter remède."

In werkelijkheid blijft dus de vrijheid van het kanaal onder de hoede van eene *zedelijke verplichting*. Dat kan alles zijn of niets, maar in elk geval zal het niemand hinderen.

Men zou evenwel veel te ver gaan, indien men de slotsom trok dat het tractaat van Constantinopel niet eene groote, zelfs eene zeer groote werkelijke waarde heeft.

In de eerste plaats verkeeren alle tractaten en alle internationale conventies van elken aard in meerdere of mindere mate in dezelfde omstandigheden. Zou men daarom het nut van tractaten kunnen betwisten? En waarom zouden dan alle Staten, van oudsher, de grootste zorg en moeite besteden om hunne wederkeerige rechten en plichten aldus te omschrijven? De reden daarvoor is duidelijk. Het is zeer waar dat het recht, zonder de macht om het te handhaven, dikwijls ijdel blijkt, maar het recht op zichzelf is eene macht, het is eene zedelijke kracht, welke soms in staat blijkt om materiëele krachten in het leven te roepen of hare werking te versterken. Het is volkomen waar, dat het recht op zichzelf niet voldoende is, maar het is nooit onverschillig of men het recht en de tractaten op zijne zijde heeft, want dit beteekent den steun of de sympathie der neutralen, van de openbare meening, van het juridisch geweten der beschaafde wereld. Dit alles oefent eenen wezen-

lijken invloed uit, vooral bij eene vraag zooals de Suez-conventie, waar het te doen is om een recht van gelijke vrijheid van wereldverkeer ter zee, door alle Staten erkend, te beginnen met de machtigste, en waar deze vrijheid een zeer groot belang vertegenwoordigt, niet van de éene of andere natie, maar van alle naties te zamen.

In elk geval is het tractaat van Constantinopel zeer zeker een stellige vooruitgang van het hedendaagsche volkenrecht. Indien aan den éénen kant Turkije, ten aanzien van Egypte, het internationale servituut op zich neemt om de vrije vaart van de handels- en oorlog-schepen der geheele wereld in tijd van oorlog en van vrede, door het Kanaal van Suez, dus over haar eigen territoir, toe te staan, dit servituut strekt ten bate van de vrijheid van den handel van alle volken, deze verplichten zich van hun kant om die vrijheid en onschendbaarheid van het kanaal te eerbiedigen, en een verkeersweg zoo belangrijk voor den handel en de betrekkingen tusschen de Oostersche en de Westersche wereld is veilig gesteld voor de gevaren van den oorlog. Zoolang de conventie in stand blijft, zoo besluit de heer PALMA zijne studie over dit onderwerp, zullen, in geval van oorlog, de oorlogsschepen der krijgvoerende mogendheden kunnen strijd voeren, bombardeeren, vernielen; zij zullen dit kunnen doen overal elders dan in dien

vreedzamen heirweg door het menschelijk vernuft en den menschelijken arbeid geschapen tot verbinding van de Middellandsche Zee en den Indischen Oceaan. Het tractaat van Constantinopel mag voortaan beschouwd worden als deel uitmakend van het publieke recht van de wereld.

Bijlage I.

PROJET DE TRAITÉ

RELATIF

A LA LIBERTÉ DU PASSAGE PAR LE CANAL DE SUEZ,

PRÉSENTÉ A LA COMMISSION INTERNATIONALE

PAR MM. LES DÉLÉGUÉS DE LA FRANCE.

Le Président de la République Française,

....

Et ....
voulant confirmer par un Acte conventionnel le régime sous lequel la navigation par le canal de Suez a été placée dès l'origine par les concessions de Son Altesse le Khédive et les firmans de Sa Majesté Imperiale le Sultan, etc. etc.

....

....

ARTICLE PREMIER.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent à ne porter aucune atteinte à la liberté du passage par le canal de Suez, en temps de guerre comme en temps de paix, et à faire ce qui dépendra d'Elles pour en assurer le respect.

La même garantie s'étend au canal d' eau douce qui devra être préservé de toute tentative d'obstruction.

ART. 2.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent à n'élever aucune fortification sur le canal ou dans son voisinage, à n'occuper militairement aucun point en commandant l'accès, à ne rechercher aucun avantage territorial ou commercial, aucun privilège dans les arrangements qui pourront intervenir au sujet du canal de Suez.

ART. 3.

Les Hautes Parties contractantes ne maintiendront dans les eaux du canal aucun vaisseau de guerre. Elles pourront seulement faire stationner aux embouchures des bâtiments légers sous pavillon de guerre, dont le nombre ne devra pas excéder deux pour chaque Puissance.

Il est d'ailleurs entendu que cette disposition ne fera pas obstacle au transit des bâtiments de guerre, transit qui s'effectuera, comme celui de tous autres navires, conformément aux règlements en vigueur pour la navigation du canal.

ART. 4.

Une Commission, composée de Délégués des Puissances signataires de la Déclaration de Londres du 17 mars 1885, assistés des Commandants des stationnaires de ces mêmes Puissances, auxquels se réuniront un Délégué du Gouvernement ottoman et un Délégué du Gouvernement égyptien, sera chargée du service de la protection du canal; elle s'entendra avec la Compagnie de Suez pour assurer l'observation des règlements de navigation et de police; elle surveillera d'une manière générale l'application des clauses du

présent Traité et saisira les Puissances des propositions qu'elle jugera propres à en assurer l'exécution.

ART. 5.

En temps de guerre, le canal restera ouvert aux navires de guerre des belligérants. Les Hautes Parties contractantes s'engagent à n'exercer aucun acte d'hostilité dans le canal et dans les eaux territoriales d'Egypte, alors même que la Porte serait une des Puissances belligérantes Les bâtiments de guerre des belligérants ne pourront y prendre ou y débarquer ni troupes ni munitions; ils devront d'ailleurs se conformer à toutes les prescriptions édictées par la Commission internationale.

ART. 6.

Les prescriptions der articles 3 et 5 ne feront pas obstacle aux dispositions que le Gouvernement égyptien, dans la limite des droits concédés par Sa Majesté Impériale le Sultan, jugera nécessaire pour assurer la défense du pays et faire respecter les dispositions du présent Traité. Dans le cas où le Gouvernement égyptien ne disposerait pas de moyens suffisants, il devra réclamer l'assistance de la Sublime Porte et des Puissances signataires de la Déclaration de Londres du 17 mars 1885.

Les Hautes Parties contractantes devront se concerter immédiatement pour arrêter d'un commun accord les mesures à prendre en vue de répondre à son appel.

ART. 7.

Toute Puissance, dont les navires de guerre causeront un dommage quelconque au canal, sera tenue de supporter les frais de la réparation immédiate de ce dommage.

ART. 8.

Il n'est porté aucune atteinte aux droits souverains de Sa Majesté Impériale le Sultan et aux droits territoriaux de Son Altesse le Khédive, en dehors des obligations qui résultent expressément des clauses du présent Traité.

ART. 9.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent à porter la présente convention à la connaissance des États qui ne l'ont pas signée, en les invitant à y accéder; le Protocole est, à cet effet, laissé ouvert.

Bijlage II.

PROJET D'ACTE CONVENTIONNEL

RELATIF AU LIBRE USAGE DU CANAL DE SUEZ

PRÉSENTÉ A LA COMMISSION INTERNATIONALE

PAR MM. LES DÉLÉGUÉS DE LA GRANDE-BRETAGNE.

I.

Le canal maritime de Suez sera libre et ouvert à toujours, en temps de guerre ainsi qu'en temps de paix, comme passage neutre à tout navire, soit de commerce ou de guerre, traversant d'une mer à l'autre, sans aucune distinction de pavillon, moyennant le payement des droits et l'exécution des règlements en vigueur.

Par conséquent, le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du droit belligérant de blocus, et sa traversée d'une mer à l'autre, comme passage neutre, ne sera jamais entravée, quelles que soient les circonstances.

II.

Il est interdit de débarquer des troupes ou des munitions de guerre dans le canal.

III.

Il est interdit aux navires de guerre d'une Puissance belligérante de se livrer à aucun acte d'hostilité dans le canal, d'y faire entrer leurs prises ou d'y séjourner pendant

plus de vingt-quatre heures, hors le cas de relâche forcée. En pareil cas, le navire sera tenu de quitter le plus tôt possible.

Les approches du canal, les ports qui en dépendent, ainsi que les eaux territoriales de l'Égypte, seront également à l'abri de tout fait de guerre,

IV.

Est absolument interdit l'équipement des navires de guerre d'une Puissance belligérante dans le canal et les ports en dépendant.

„Sont également interdits leurs ravitaillement et approvisionnement, sauf dans la limite „de leurs besoins nécessaires pour gagner le port le plus voisin".

V.

Les dispositions des articles II, III et IV, n'auront aucune application aux opérations de guerre ou mesures de répression que nécessiteraient la défense de l'Égypte ou le maintien de l'ordre public.

VI.

Aucune fortification ne sera élevée à une distance moindre de kilomètres du bord du canal.

VII.

Les frais de réparation de tous dégâts faits ou occasionnés au canal par un navire de guerre seront à la charge du Gouvernement dont il ressort et seront remboursés dans le plus court délai.

VIII.

Son Altesse le Khédive d'Égypte prendra toutes les mesures nécessaires, dans la limite de ses ressources, pour faire observer, s'il y a lieu, les conditions imposées par le présent Acte aux navires de guerre faisant usage du canal.

IX.

Le présent Acte ne portera aucune atteinte aux droits de Son Altesse le Khédive en dehors des dispositions spéciales précitées ci-dessus.

X.

Les Puissances signataires s'engagent à porter le présent Acte à la connaissance des autres Puissances et s'emploieront à obtenir leur accession.

Bijlage III.

PROJET DE TRAITÉ

POUR ASSURER LE LIBRE USAGE DU CANAL DE SUEZ.

PROJET DE TRAITÉ	OBSERVATIONS.
Les Gouvernements de. . . . . voulant consacrer par un Acte conventionnel l'établissement d'un régime définitif destiné à garantir, en tous temps et à toutes les Puissances, le libre usage du canal maritime de Suez, et compléter ainsi le régime sous lequel la navigation par ce canal a été placée par le firman de S. M. I. le Sultan, en date du 22 février 1866 (2 zilkadé 1282), sanctionnant les concessions de S. A. le Khédive, ont nommé pour leurs Plénipotentiaires, savoir:	
. . . .	
. . . .	
Lesquels, s'étant communi-	

PROJET DE TRAITÉ.	OBSERVATIONS.
qué leurs pleins pouvoirs respectifs trouvés en bonne et due forme, sont convenus des articles suivants :	
ARTICLE PREMIER.	
Le canal maritime de Suez sera toujours libre et ouvert, en temps de guerre comme en temps de paix, à tout navire de commerce ou de guerre, sans distinction de pavillon.	
En conséquence, les Hautes Parties contractantes conviennent de ne porter aucune atteinte au libre usage du canal, en temps de guerre comme en temps de paix.	
Le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du droit de blocus.	
ART. 2.	
Les Hautes Parties contractantes, reconnaissant que le canal d'eau douce est indispensable au canal maritime, prennent acte des engagements de S. A le Khédive envers la	

PROJET DE TRAITÉ.

Compagnie universelle du canal de Suez en ce qui concerne le canal d'eau douce.

Elles s'engagent à ne porter aucune atteinte à la sécurité de ce canal et de ses dérivations, dont le fonctionnement ne pourra être l'objet d'aucune tentative d'obstruction.

ART. 3.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent de même à respecter le matériel, les établissements, constructions et travaux du canal maritime et et du canal d'eau douce.

ART. 4.

Il ne sera élevé aucune fortification pouvant servir à une opération offensive contre le canal maritime sur un point qui le commande ou le menace.

Aucun point en commandant ou en menaçant le parcours ou l'accès ne pourra être occupé militairement.

OBSERVATIONS.

PROJET DE TRAITÉ.

ART. 5.

Le canal maritime restant ouvert en temps de guerre, comme passage libre, même aux navires de guerre des belligérants, aux termes de l'article 1er du présent Traité, les Hautes Parties contractantes conviennent qu'aucun droit de guerre, aucun acte d'hostilité ou aucun acte ayant pour but de préparer directement une opération de guerre ne pourra être exercé dans le canal ou ses approches, ainsi que dans les ports d'accès, ni dans les eaux territoriales de l'Égypte, alors même que la Sublime Porte serait l'une des Puissances belligérantes.

Les bâtiments de guerre des belligérants ne pourront, dans le canal et ses ports d'accès, se ravitailler ou s'approvisionner que dans la limite strictement nécessaire. Le transit desdits bâtiments par le canal s'effectuera dans le plus bref

OBSERVATIONS.

Cet article est accepté par les délégués d'Allemagne, d'Autriche-Hongrie, d'Espagne, de France, des Pays-Bas, de Russie et de Turquie, sous la réserve que l'étendue des eaux territoriales de de l'Égypte sera déterminée ultérieurement par un arrangement à intervenir entre les Puissances.

Les Délégués de la Grande-Bretagne et d'Italie l'admettent sous la réserve que les mots: *ou ses approches, ainsi que dans les ports d'accès, ni dans les eaux territoriales de l'Égypte* seront remplacés par ceux-ci: *et ses ports d'accès ainsi que dans un rayon de trois milles marins de ces ports.*

PROJET DE TRAITÉ.

délai d'après les règlements en vigueur et sans autre arrêt que celui qui résulterait des nécessités du service. Leur séjour à Port-Saïd et dans la rade de Suez ne pourra dépasser vingt-quatre heures, sauf le cas de relâche forcée. En pareil cas, ils seront tenus de partir le plus tôt possible.

Un intervalle de vingt-quatre heures devra toujours s'écouler entre la sortie d'un port d'accès d'un navire belligérant et le départ d'un navire appartenant à la Puissance ennemie.

ART. 6.

Les bâtiments ne débarqueront et ne prendront dans le canal et ses ports d'accès ni troupes, ni munitions, ni matériel de guerre.

OBSERVATIONS.

Les Délégués de la Grande-Bretagne proposent que cet article soit amendé de la manière suivante :

En temps de guerre, les Puissances belligérantes ne débarqueront et ne prendront, dans le canal, ni troupes, ni munitions, ni matériel de guerre.

Les Délégués d'Italie s'associent à cet amendement, en maintenant après les mots: *dans le canal*, les mots : *et ses ports d'accès*.

PROJET DE TRAITÉ.

ART. 7.

Les prises seront soumises, sous tous les rapports, au même régime que les navires de guerre des belligérants.

ART. 8.

Les Puissances ne maintiendront dans les eaux du canal (y compris le lac Timsah et les lacs Amers) aucun bâtiment de guerre.

Toutefois, dans les ports d'accès de Port-Saïd et de Suez, elles pourront faire stationner des bâtiments de guerre, dont le nombre ne devra pas excéder deux pour chaque Puissance.

Ce droit ne pourra être exercé par les belligérants.

ART. 9.

Une Commission, composée des Représentants en Égypte de . . . . et auxquels sera adjoint un Délégué du Gouvernement égyptien avec voix consultative, siégera sous la

OBSERVATIONS.

Les Délégués de la Grande-Bretagne proposent de substituer le texte suivant :

„Les Représentants en Égypte des Puissances signataires du présent Traité veilleront à son exécution et signaleront sans délai

PROJET DE TRAITÉ.

présidence d'un Délégué spécial de la Turquie. Afin de pourvoir au service de la protection du canal, elle s'entendra avec qui de droit pour en assurer le libre usage; elle surveillera, dans la limite de ses attributions, l'application des clauses du présent Traité et saisira les Puissances des mesures qu'elle jugera propres à en assurer l'exécution.

Il est entendu que le fonctionnement de ladite Commission ne pourra porter aucune atteinte aux droits souverains de S. M. I. le Sultan, ni aux droits et immunités de S. A. le Khédive.

ART. 10.

Le Gouvernement égyptien prendra, dans la limite de ses pouvoirs, tels qu'ils résultent des firmans et dans les conditions prévues par le présent Traité, les mesures nécessaires pour faire respecter l'exécution dudit Traité.

OBSERVATIONS.

à leurs Gouvernements respectifs toute infraction ou tout danger d'infraction à ces dispositions qui pourraient se produire.

„En cas de guerre, ou de troubles intérieurs, ou d'autres événements qui menaceraient la sécurité ou le libre passage du canal, ils se réuniront sur la convocatien de l'un d'eux pour procéder aux constations nécessaires. Ils saisiront leurs Gouvernements respectifs des propositions qui leur paraîtraient propres à assurer la protection et le libre usage du canal."

Les Délégués d'Italie se rallient à cet amendement.

Les Délégués de la Grande-Bretagne n'accepteut cet article que moyennant la suppression des mots: *et dans les conditions prévues par le présent Traité*, et moyennant l'acceptation de leur amendement à l'article 9.

PROJET DE TRAITÉ

Dans le cas où le Gouvernement égyptien ne disposerait pas de moyens suffisants, il devra faire appel à la Sublime Porte, laquelle se concertera avec les autres Puissances signataires de la Déclaration de Londres du 17 mars 1885, en vue d'arrêter d'un commun accord les mesures à prendre pour répondre à cet appel

Les prescriptions des articles 4, 5, 6 en 8 ne feront pas obstacle aux mesures qui seront prises en vertu du présent article.

ART. 11.

De même, les prescriptions des articles 4, 5, 6 et 8 ne feront pas obstacle aux mesures que S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive, au nom de Sa Majesté Impériale et dans les limites des firmans concédés, seraient dans la nécessité de prendre pour assurer, par leurs propres forces, la défense de l'Égypte et le

OBSERVATIONS

Les Délégués de la Grande-Bretagne n'acceptent cet article que moyennant la suppression des mots suivants:

1° *au nom de Sa Majesté Imperiale et*....................

2° *par leurs propres forces.*

PROJET DE TRAITÉ. | OBSERVATIONS.

maintien de l'ordre public.

Dans le cas où S. M. I. le Sultan ou S. A. le Khédive se trouverait dans la nécessité de se prévaloir des exceptions prévues par le présent article, les Puissances signataires de la Déclaration de Londres en seraient avisées.

ART. 12.

Les mesures qui seront preses dans le cas prévus par les articles 10 et 11 du présent Traité ne devront pas faire obstacle au libre usage du canal.

Dans ces mêmes cas, l'érection de fortifications permanentes demeure interdite.

ART. 13.

Les Hautes Parties contractantes conviennent, par application du principe d'égalité en ce qui concerne le libre usage du canal, principe qui forme l'une des bases du présent Traité, qu'aucune d'elles ne

PROJET DE TRAITÉ | OBSERVATIONS.

recherchera, par rapport au canal, d'avantages territoriaux ou commerciaux, ni de privilèges dans les arrangements internationaux qui pourront intervenir.

Sont d'ailleurs réservés les droits de la Turquie comme Puissance territoriale.

ART. 14.

En dehors des obligations prévues expressément par les clauses du présent Traité, il n'est porté aucune atteinte aux droits souverains de S. M. I. le Sultan, et aux droits et immunités de S. A. le Khédive, tels qu'ils résultent des firmans.

ART 15.

Les Hautes Parties contractantes conviennent que les engagements résultant du présent Traité ne seront pas limités par la durée des Actes de concession de la Compagnie universelle du canal de Suez.

PROJET DE TRAITÉ.

ART. 16.

Les stipulations du présent Traité ne feront pas obstacle aux mesures sanitaires en vigueur en Égypte.

ART. 17.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent à porter le présent Traité à la connaissance des États qui ne l'ont pas signé, en les invitant à y accéder.

OBSERVATIONS.

Les Délégués de la Grande-Bretagne ne sont pas, faute d'instruction, en mesure d'accepter cet article.

Bijlage IV.

STAATSBLAD
VAN HET
KONINGRIJK DER NEDERLANDEN.

(N°. 105.) **BESLUIT** *van den 2den Augustus* 1889, *bepalende de plaatsing in het* Staatsblad *van de op* 29 *October* 1888 *te* Constantinopel *gesloten internationale overeenkomst, bestemd om ten allen tijde en aan alle Mogendheden het vrije gebruik van het* Kanaal van Suez *te verzekeren.*

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURRG, ENZ., ENZ., ENZ.

Gezien de te *Constantinopel* op den 29sten October 1888 gesloten internationale overeenkomst, bestemd om ten allen tijde en aan alle Mogendheden het vrije gebruik van het *Kanaal van Suez* te verzekeren, van welke overeenkomst de inhoud luidt als volgt:

AU NOM DE DIEU TOUT-PUISSANT.

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, Grand-Duc de Luxembourg etc, Sa Majesté l'Empereur d'Allemagne, Roi de Prusse, Sa Majesté l'Empereur d'Autriche, Roi de Bohème etc. et Roi Apostolique de Hongrie, Sa Majesté le Roi d'Espagne et en Son nom la Reine Régente du Royaume, le Président de la République Française, Sa Majesté la Reine du Royaume-Uni de la Grande Bretagne et d'Irlande, Impératrice des Indes, Sa Majesté le Roi d'Italie, Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies et Sa Majesté l'Empereur des Ottomans ;

voulant consacrer par un acte conventionnel l'établissement d'un régime définitif destiné à garantir en tous temps et à toutes les Puissances le libre usage du canal maritime de Suez et compléter ainsi le régime sous lequel la navigation par ce canal a été placée par le Firman de Sa Majesté Impériale le Sultan en date du 22 Février 1866 (2 Zilkadé 1282) sanctionnant les concessions de Son Altesse le Khédive, ont nommé pour Leurs Plénipotentiaires, savoir:

Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, Grand duc de Luxembourg, etc.:

le sieur GUSTAVE KEUN, Son Chargé d'Affaires;

Sa Majesté l'Empereur d'Allemagne, Roi de Prusse:

le sieur JOSEPH DE RADOWITZ, Son Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire;

Sa Majesté l'Empereur d'Autriche, Roi de Bohème, etc. et Roi Apostolique de Hongrie:

le sieur HENRI baron DE CALICE, Son Ambassadeur Extraordinaire et Plenipotentiaire;

Sa Majesté le Roi d'Espagne et en Son nom la Reine Régente du Royaume:

le sieur DON MIGUEL FLOREZ Y GARCIA, Son Chargé d'Affalres;

le Président de la République Française:

le sieur GUSTAVE LOUIS LANNES, Comte DE MONTEBELLO, Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire de France;

Sa Majesté la Reine du Royaume Uni de la Grande Bretagne et d'Irlande, Impératrice des Indes:

le Très-Honorable sir WILLIAM ARTHUR WHITE, Son Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire;

Sa Majesté le Roi d'Italie:

le sieur ALBERT baron BLANC, Son Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire;

Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies:

le sieur ALEXANDRE DE NÉLIDOW, Son Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire;

Sa Majesté l'Empereur des Ottomans:

MÉHEMMED SAÏD-PACHA, Son Ministre des Affaires Etrangères;

les quels, s'étant communiqué leurs pleins pouvoir respectifs trouvés en bonne et due forme, sont convenus des articles suivants:

ARTICLE PREMIER.

Le canal maritime de Suez sera toujours libre et ouvert, en temps de guerre comme en temps de paix, à tout navire de commerce ou de guerre, sans distinction de pavillon.

En conséquence, les Hautes Parties contractantes conviennent de ne porter aucune atteinte au libre usage du canal, en temps de guerre comme en temps de paix.

Le canal ne sera jamais assujetti à l'exercice du droit de blocus.

ART. II.

Les Hautes Parties contractantes, reconnaissant que le canal d'eau douce est indispensable au canal maritime, prennent acte des engagements de S. A. le Khédive envers la Compagnie universelle du canal de Suez, en ce qui concerne le canal d'eau douce, engagements stipulés dans une convention en date de 18 Mars 1863, contenant un exposé et quatre articles.

Elles s'engagent à ne porter aucune atteinte à la sécurité de ce canal et de ses dérivations, dont le fonctionnement ne pourra être l'objet d'aucune tentative d'obstruction.

ART. III.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent de même à respecter le matériel, les établissements, constructions et travaux du canal maritime et du canal d'eau douce.

ART. IV.

Le canal maritime restant ouvert en temps de guerre comme passage libre, même aux navires de guerre des belligérants, aux termes de l'article I du présent traité, les Hautes Parties contractantes conviennent, qu'aucun droit de guerre, aucun acte d'hostilité, ni aucun acte ayant pour but d'entraver la libre navigation du canal ne pourra être exercé dans le canal et ses ports d'accès, ainsi que dans un rayon de trois milles marins de ces ports, alors même que l'empire Ottoman serait une des Puissances belligérantes.

Les bâtiments de guerre des belligérants ne pourront, dans le canal et ses ports d'accès, se ravitailler ou s'approvisionner que dans la limite strictement nécessaire. Le transit desdits bâtiments par le canal s'effectuera dans le plus bref délai, d'après les règlements en vigueur, et sans autre arrêt, que celui qui résulterait des nécessités du service. Leur séjour à Port-Saïd et dans la rade de Suez ne pourra dépasser vingt-quatre heures, sauf le cas de relâche forcée. En pareil cas, ils seront tenus de partir le plus tôt possible. Un intervalle de vingt-quatre heures devra toujours s'écouler entre la sortie d'un port d'accès d'un navire appartenant à la Puissance ennemie.

ART. V.

En temps de guerre, les puissances belligérantes ne débarqueront et ne prendront, dans le canal et ses ports d'accès, ni troupes, ni munitions, ni matériel de guerre. Mais dans

le cas d'un empêchement accidentel dans le canal, on pourra embarquer ou débarquer, dans les ports d'accès, des troupes fractionnées par groupes n'excédant pas 1.000 hommes, avec le matériel de guerre correspondant.

ART. VI.

Les prises seront soumises, sous tous les rapports, au même régime que les navires de guerre des belligérants.

ART. VII.

Les Puissances ne maintiendront dans les eaux du canal (y compris le lac Timsah et les lacs Amers) aucun bâtiment de guerre.

Toutefois, dans les ports d'accès de Port-Saïd et de Suez, elles pourront faire stationner des bâtiments de guerre, dont le nombre ne devra pas excéder deux pour chaque Puissance.

Ce droit ne pourra être exercé par les belligérants.

ART. VIII.

Les Agents en Egypte des Puissances signataires du présent Traité seront chargés de veiller à son exécution. En toute circonstance qui menacerait la sécurité ou le libre passage du canal, ils se réuniront sur la convocation de trois d'entre eux et sous la présidence du doyen, pour procéder aux constations nécessaires. Ils feront connaître au Gouvernement khédivial le danger qu'ils auraient reconnu, afin que celui-ci prenne les mesures propres à assurer la protection et le libre usage du canal.

En tout état de cause, ils se réuniront une fois par an pour constater la bonne exécution du Traité. Ces dernières réunions auront lieu sous la présidence d'un Commissaire spécial nommé à cet effet par le Gouvernement Ottoman.

Un Commissaire khédivial pourra également prendre part à la réunion et la présider en cas d'absence du Commissaire Ottoman.

Ils réclameront notamment la suppression de tout ouvrage ou la dispersion de tout rassemblement qui, soit sur l'une, soit sur l'autre rive du canal, pourrait avoir pour but ou pour effet de porter atteinte à la liberté et à l'entière sécurité de la navigation.

ART. IX.

Le Gouvernement égyptien prendra, dans la limite de ses pouvoirs, tels qu'ils résultent des firmans et dans les conditions prévues par le présent Traité, les mesures nécessaires pour faire respecter l'exécution dudit traité

Dans le cas ou le Gouvernement égyptien ne disposerait pas de moyens suffisants, il devra faire appel au Gouvernement Impérial Ottoman, lequel prendra les mesures nécessaires pour répondre à cet appel, en donnera avis aux autres Puissances signataires de la déclaration de Londres du 17 Mars 1885 et, au besoin, se concertera avec elles à ce sujet.

Les prescriptions des articles IV, V, VII et VIII ne feront pas obstacle aux mesures qui seront prises en vertu du présent article.

ART. X.

De même, les prescriptions des articles IV, V, VII et VIII ne feront pas obstacle aux mesures que S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive, au nom de Sa Majesté Impériale et dans la limite des firmans concédés, seraient dans la nécessité de prendre pour assurer, par leurs propres forces, la défense de l'Egypte et le maintien de l'ordre public.

Dans le cas où S. M. I. le Sultan et S. A. le Khédive se trouveraient dans la nécessité de se prévaloir des excep-

tions prévues par le présent article, les Puissances signataires de la déclaration de Londres en seraient avisées par le Gouvernement Impérial Ottoman.

Il est également entendu que les prescriptions des quatre articles dont il s'agit ne porteront en aucun cas obstacle aux mesures que le Gouvernement Impérial Ottoman croira nécessaires de prendre pour assurer par ses propres forces la défense de ses autres possessions situées sur la côte orientale de la Mer Rouge.

ART. XI,

Les mesures qui seront prises dans les cas prévus par les articles IX et X du présent Traité ne devront pas faire obstacle au libre usage du canal.

Dans ces mêmes cas, l'érection de fortifications permanentes élevées contrairement aux dispositions de l'article VIII, demeure interdite

ART. XII.

Les Hautes Puissances contractantes conviennent, par application du principe d'égalité en ce qui concerne le libre usage du canal, principe qui forme l'une des bases du présent Traité, qu'aucune d'elles ne recherchera d'avantages territoriaux ou commerciaux, ni de privilèges dans les arrangements internationaux qui pourraient intervenir par rapport au canal. Sont d'ailleurs réservés les droits de la Turquie comme Puissance territoriale.

ART. XIII.

En dehors des obligations prévues expressément par les clauses du présent Traité, il n'est porté aucune atteinte aux droits souverains de S. M. I. le Sultan et aux droits

et immunités de S. A. le Khédive, tels qu'ils résultent des firmans.

ART. XIV.

Les Hautes Parties contractantes conviennent que les engagements résultant du présent Traité ne seront pas limités par la durée des actes de concession de la Compagnie universelle du Canal de Suez.

ART. XV.

Les stipulations du présent traité ne feront pas obstacle aux mesures sanitaires en vigueur en Egypte.

ART. XVI.

Les Hautes Parties contractantes s'engagent à porter le présent Traité à la connaissance des Etats qui ne l'ont pas signé, en les invitant à y accéder.

ART. XVII.

Le présent Traité sera ratifié et les ratifications en seront échangées à Constantinople dans un délai d'un mois, ou plus tôt si faire se peut.

En foi de quoi les Plénipotentiaires respectifs l'ont signé et y ont apposé le sceau de leurs armes.

Fait à Constantinople le vingt neuvième jour du mois d'Octobre de l'an mil huit cent quatre-vingt huit.

(*L.S.*)	(*gct.*)	GUST. KEUN.
"	"	RADOWITZ.
"	"	CALICE.
"	"	MIGUEL FLOREZ GARCIA.
"	"	G DE MONTEBELLO.
"	"	W. A. WHITE.
"	"	A. BLANC.
"	"	NÉLIDOW.
"	"	M. SAÏD.

Gelet dat de nederlegging in de archieven van het Departement van Buitenlandsche Zaken te *Constantinopel*, der akten van bekrachtiging van gezegde overeenkomst, den 22sten December daaraanvolgende heeft plaats gehad;

Op de voordracht van Onzen Minister van Buitenlandsche Zaken, van den 30sten Juli 1889, n°. 7085, Algemeen Secretariaat;

Hebben goedgevonden en verstaan de bekendmaking der bovenstaande overeenkomst, met de vertaling, te bevelen door plaatsing van dit besluit in het *Staatsblad*.

Onze Ministers, Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur, worden belast, ieder voor zooveel hem betreft, met de uitvoering der bepalingen, in de voorschreven overeenkomst vervat.

Het Loo, den 2den Augustus 1889.

WILLEM.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
HARTSEN.

Uitgegeven den *dertienden* Augustus 1890.

De Minister van Justitie,
RUIJS VAN BEERENBROEK.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Slechts souvereine *Staten* kunnen in den eigenlijken zin van het woord neutraal zijn of geneutraliseerd worden.

II.

Het is in strijd met het erkende oorlogsrecht der beschaafde volken, levensmiddelen tot oorlogscontrabande te verklaren, zooals Frankrijk dit in 1885 deed ten aanzien van rijst.

III.

De inmenging van eenen Staat in de binnenlandsche aangelegenheden van een derden Staat, met het doel om de geldelijke belangen zijner eigene onderdanen, schuldeischers van dien derden Staat, te beschermen, is eene ongeoorloofde interventie.

IV.

Een Staat, welke op het grondgebied van een naburigen Staat zoogenaamde »agents provocateurs" onderhoudt, schendt het recht op achting dat aan dien naburigen Staat toekomt, en dat naar erkend volkenrecht een grondrecht is van elken beschaafden Staat.

V.

In alle gevallen waarin de Burgemeester niet optreedt als gemeente-, maar als rijks-ambtenaar, is art. 183 Gemeentewet niet van toepassing.

VI.

De Gemeenteraad, bij zijne verordening opheffing van eigendom in het algemeen belang regelende, mag daarbij geene bepalingen opnemen betreffende de in zoodanig geval toe te kennen schadeloosstelling.

VII.

Voor de in het 3de lid van art. 17 der Wet van 28 Aug. 1851 (Stbl. 125) genoemde arrondissements-rechtbank, behoort thans gelezen te worden »kanton-rechter."

VIII.

Al wordt voor eenige verpleegden in een gasthuis eenig kostgeld voldaan, verliest de instelling daardoor het karakter van liefdadigheidsgesticht niet.

IX.

Met de verlenging van den diensttijd voor de lotelingen wordt die van de plaatsvervangers en nummerverwisselaars niet verlengd.

X.

Ook op den geneesheer — lid van den raad — die, zelfs zonder afzonderlijke vergoeding, geneesmiddelen aan de armen levert, is art. 24 Gemeentewet van toepassing.

XI.

Het zou ongrondwettig zijn op aanvrage van pensioen door ambtenaren te laten beslissen door den Minister en van die beslissing beroep toe te laten op den koning, den Raad van State gehoord.

XII.

Er zijn slechts twee oorspronkelijke factoren van voortbrenging: natuur en arbeid.

XIII.

Ook in eenen socialistisch geordenden Staat zoude de kapitaalrente als economisch verschijnsel blijven bestaan.

XIV.

Lujo Brentano koestert overdreven verwachtingen van den gunstigen invloed dien de zoogenaamde »Kartelle" op de toestanden der arbeidende klassen zullen uitoefenen.

XV.

Opheffing van de land- en watertollen in Nederland is wenschelijk.

XVI.

De opiumpacht op Java behoort vervangen te worden door een stelsel van régie.

STELLINGEN

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. C. K. HOFFMANN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Vrijdag 19 December 1890, des namiddags te 2 uren,

DOOR

SALOMON ANTON SUTER,

GEBOREN TE WYL (ZWITSERLAND).

LEIDEN.
S. C. VAN DOESBURGH.
1890.

STELLINGEN.

I.

De beslissende eed van art. 1966 vv. B. W. kan voor Doopsgezinden niet door eene belofte vervangen worden.

II.

Ook de goederen welke één der echtgenooten vóór het aangaan des huwelijks om niet verkregen heeft, vallen buiten de gemeenschap wanneer de erflater of schenker dit uitdrukkelijk bepaald heeft. (Art. 175 B. W.)

III.

Onder »gestelde zekerheid" in art. 1307 B. W. genoemd, valt meer dan hypotheek, met name elk accessoir beding dat aan één schuldeischer eenen bizonderen waarborg verschaft boven den algemeenen waarborg van art. 1177.

IV.

De afstand van het genot, krachtens het tweede lid van art. 1024 B. W. gedaan, doet het beheer der bewindvoerders die voor den tijd van het bezwaar zijn aangesteld, niet eindigen.

V.

De in het 2de lid van art. 299 B. W. bedoelde »rechter" is niet de kantonrechter, maar de rechtbank.

VI.

Vruchtgebruik van inschulden en effecten is »eigenlijk" vruchtgebruik.

VII.

Om als schuldeischer de faillietverklaring krachtens art. 766 W. v. K. aan te vragen, behoeft des aanvragers schuldvordering nog niet opeischbaar te zijn, wanneer de schuldenaar overigens heeft opgehouden te betalen.

VIII.

Aan eene naamlooze vennootschap die zich, als bedrijf, bezig houdt met het koopen, verkoopen en verhuren van gronden en het uitvoeren van openbare werken, kan geene surséance van betaling worden toegestaan.

IX.

Ten onrechte besliste de rechtbank van Amsterdam bij vonnis van 9 December 1887 (W. v. h. R. 5589) dat bij nalatigheid in de betaling van de bij het gehomologeerd accoord bedongen procenten, de niet betaalde schuldeischers de ontbinding van het accoord ten zijnen opzichte kan eischen.

X.

Tot inverventie krachtens art. 285 W. v. B. Rv., is ook hij bevoegd, voor wien de toewijzing eener tusschen derden aanhangige vordering winstderving ten gevolge zou hebben.

XI.

Indien hij, die den hem opgedragen decisoiren eed aangenomen heeft, vóór het afleggen daarvan sterft, komen de nadeelen van het niet-afleggen van den eed ten laste van hem, die den eed heeft opgedragen.

XII.

De kantonrechter is bevoegd kennis te nemen van de actie tot ontbinding eener overeenkomst, welke eene waarde van minder dan *f* 200 ten onderwerp heeft.

XIII.

Onder »collegie" in art. 31 W. v. B. Rv. moet worden verstaan, de kamer waarin de rechter zitting houdt, niet het rechterlijk collegie in pleno.

XIV.

De woorden »waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan" in art. 225 Wetboek van Strafrecht, zijn overbodig.

XV.

Art. 21 der Wet van 28 Juni 1881 (Stbl. nº. 124) tot regeling van het auteursrecht is door de Wet tot invoering van het Wetboek van Strafrecht vervallen.

XVI.

In art. 346 W. v. Strafv. moet in plaats van »veroordeelde" staan »beklaagde"

XVII.

Gedurende een regentschap mag art. 19 der Grondwet niet worden toegepast.

XVIII.

Het voorzien in de kosten van eenen eeredienst uit de gemeentekas is bij de Grondwet niet verboden.

XIX.

Een request om gratie voor eenen veroordeelde mag namens dezen door zijnen raadsman zijn onderteekend.

XX.

De Burgemeester mag, krachtens art. 186 Gemeentewet optredende, niet eene vergadering doen uiteengaan, wanneer daarbinnen geen stoornis der openbare orde plaats vond, ook al mocht die vergadering daarbuiten tot oproerige bewegingen aanleiding geven.

XXI.

De plaatselijke wetgever mag bij verordening de societeiten niet aan politietoezicht onderwerpen.

XXII.

Geen wettelijke bepaling verzet zich tegen het oprichten van een gesticht door en ten behoeve van eene gemeente op het gebied eener andere gemeente.

XXIII.

Het arrest van den Hoogen Raad van 28 Februari 1890 (W. v. h. R. nº. 5846) hetwelk o. a. aanneemt dat de gemeente-ontvanger door zijne aanstelling is de lasthebber der gemeente en dat dus op hem art. 1840 B. W. van toepassing is, verdient afkeuring wegens verwarring van publiek- en privaatrecht.

XXIV.

Art. 72*b* der Wet van 28 Juni 1854 (Stbl. n°. 100) tot regeling van het armbestuur is overbodig.

XXV.

Elk deugdelijk stelsel van evenredige vertegenwoordiging verdient de voorkeur boven het stelsel van verkiezing bij volstrekte meerderheid.

———

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 06 15 14 001 9